

## Genomgripande utredning av Fritt Sök i gymnasieskolan i Skåne

### Bakgrund

Genom Fritt sök kan alla ungdomar bosatta i Skåne och västra Blekinge söka och bli antagna (s.k. mottagna i första hand) på samma villkor till alla kommunala gymnasieskolor inom området. Införandet av Fritt sök 2008 har ökat elevrörligheten i samverkansområdet.

Ett antal initiativ i form av motioner och skrivelser har varit utgångspunkt för en utredning av konsekvenser och effekter av samverkansavtalet.

- Lundakvintetten, skrivelse *Förslag till utredningsdirektiv* 2019-05-21
- Socialdemokraterna, motion *Ge elever från Lunds kommun plats i Lunds gymnasieskolor- utred en Lundagaranti* 2019-02-04
- Vänsterpartiet, motion *Fritt sök skapar segregation* 2018-10-15

### Beslut i ärendet

Kommunstyrelsen beslutade 2019-06-19

- att ge kommunkontoret i uppdrag att genomföra en utredning av samverkansavtal och fritt sök utifrån inkomna motioner och skrivers intentioner,
- att avsätta 500 tkr för utredningen samt
- att finansiering sker via kommunstyrelsens reserverade medel
- att delrapport ska ges in till KSAU i oktober månad 2019

Kommunstyrelsen beslutade 2020-02-04

- att ge kommunkontoret i uppdrag att fortsatt utreda frågan utifrån inkomna motioner och skrivelser samt utbildningsnämndens yttrande
- att uppmana utbildningsnämnden att inleda överläggningar med övriga kommuner om en eventuell omförhandling av samverkansavtalet
- att översända delrapporten till fristående gymnasieskolor i Lund kommun för kännedom och eventuella synpunkter.
- 

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade 2020-06-01

- att inför behandling i kommunstyrelsen komplettera utredningen vad gäller normativa preferenser, undanträngningseffekter, kombinationen av skola och program samt behovet av fler utbildningsplatser inom den närmaste 10-årsperioden.

### **Samverkansavtalet**

Samverkansavtalet omfattar samtliga skånska kommuner och gymnasieförbund (gäller även Sölvesborg som ingår i gymnasieförbundet Sölvesborg Bromölla kommunalförbund) samt KORT-kommunerna Karlshamn, Olofström och Ronneby. Målsättningen för samverkansavtalet är att stärka och utveckla hela området till en attraktiv gymnasiregion. Samverkansavtalet syftar till att möjliggöra för sökande elever att få sitt förstahandsval av program och skola tillgodosett, att fritt få välja mellan de program som erbjuds inom samverkansområdet samt att bli mottagna i första hand enligt gällande lagstiftning.

### **Utredningen**

Utredningen innehåller fyra delrapporter:

- **Lund och Fritt sök, en kommuns möjligheter och begränsningar på en regional gymnasiemarknad. (sida 4)**
- **Hur ser eleverna på sitt gymnasieval? –Elevenkät i årskurs 1 i Lund. (sida 68)**
- **Befolkningsprognos och kommunernas planering för gymnasieskolan. (sida 91)**
- **Rapport - Genomgripande utredning av Fritt sök till gymnasieskolan. (sida 95)**

### **Scenarier**

- 1) Stanna inom nuvarande samverkansområde (Fritt sök)
- 2) I grunden nuvarande samverkansområde, men med tillägget att vissa program i Lund undantas
- 3) Lund lämnar Fritt sök, och övriga kommuner stannar kvar i Fritt sök.
- 4) Lund lämnar Fritt sök och skriver avtal med närliggande kommuner (Burlöv, Eslöv, Lomma, Kävlinge, Höör, Sjöbo och Staffanstorps).
- 5) Lund lämnar Fritt sök, och det leder till att samverkansområdet upplöses eller förändras.

### **Frågeställningar**

Utredningen har tittat på olika scenarier och för dessa utgått från följande huvudsakliga frågeställningar:

- Hur påverkas Lundaungdomarnas valfrihet och möjlighet att få sina gymnasieval tillgodosedda?
- Vilka organisatoriska och ekonomiska effekter får det för Lund som huvudman?
- Hur påverkas utbudet av gymnasieutbildningar i framtiden?

***Sammanfattning och slutsatser***

- Fritt Sök ger Lundaungdomarna frihet att välja utbildning’.
- 10 % av Lundaungdomarna går i andra kommuner (främst i Malmö).
- 
- Ungdomarnas gymnasieval styrs av olika faktorer där program är den tyngst vägande faktorn, men även skola.
- Elever med höga betyg väljer ofta skolor med ett högt antagningsläge.
- Elever med ett högt meritvärde i årskurs 9 upplever större valfrihet och är mer nöjda med sitt gymnasieval.
- Lund kan påverka situationen, men inte styra den.
- De rådande nationella antagningsreglerna ger inte möjlighet att inom nuvarande samverkansavtal Fritt sök införa en Lundagaranti.
- En kommun kan inte begränsa mottagandet till kommunens gymnasieskolor till kommunens egna ungdomar.
- Lund är beroende av andra kommuner både när det gäller utbyggnad och hur samverkan utformas.
- Om Lund går ur Fritt sök och övriga kommuner stannar kvar får Lund en överkapacitet. Risken högst på ”mindre populära” program och skolor.
- En ökad regional planering kring gymnasieutbudet ger förutsättningar för en långsiktig lösning.

# Lund och Fritt sök

En kommuns möjligheter och begränsningar på en  
regional gymnasiemarknad

Per Janson (per.janson@edu.stockholm.se)  
2020-05-24

# Innehållsförteckning

<b>Sammanfattning och slutsatser .....</b>	<b>2</b>
<b>Inledning.....</b>	<b>6</b>
Frågeställningar och syfte .....	7
Utgångspunkter och några grundläggande definitioner.....	8
Datamaterial .....	8
Disposition .....	9
<b>Antagning till gymnasieskolan – det juridiska perspektivet .....</b>	<b>10</b>
Förfarande vid antagning.....	10
Konsekvenser för mottagandet om förutsättningarna förändras .....	12
<b>Gymnasiemarknaden – kommunens dubbla roll.....</b>	<b>15</b>
Gymnasiemarknaden i Skåne och västra Blekinge .....	17
<i>Lunds kommun som huvudman .....</i>	<i>18</i>
<i>Lundaelever i gymnasieskolan .....</i>	<i>19</i>
<i>Lund och andra centrumkommuner.....</i>	<i>19</i>
<b>Vad påverkar ungdomars val till gymnasieskolan? .....</b>	<b>22</b>
Vilken frihet har eleverna att välja? .....	23
<b>Antagnings- och sökmönster till Lunds kommunala gymnasieskolor</b>	<b>25</b>
Sökmönster Lunds kommunala gymnasieskolor .....	25
Antagningsmönster Lunds kommunala gymnasieskolor .....	27
<i>Antagning utifrån de olika scenarierna .....</i>	<i>29</i>
En växande befolknings påverkan på utbildningsplatser.....	31
I vilken utsträckning blir förstahandsval tillgodosedda?.....	34
<i>Lundaungdomar som inte fick sitt förstahandsval .....</i>	<i>38</i>
<i>Förstahandsval tillgodosedda utifrån genomsnittligt meritvärde.....</i>	<i>39</i>
<b>Ekonomiska och organisatoriska konsekvenser .....</b>	<b>42</b>
Annan ekonomisk ersättning vid andrahandsmottagande.....	42
Ett bibehållet utbildningsutbud?.....	42
Gemensamma resurser .....	43
<b>Pedagogiska effekter och elevsammansättning .....</b>	<b>44</b>
<b>Litteratur .....</b>	<b>47</b>
<b>Appendix .....</b>	<b>48</b>

## Sammanfattning och slutsatser

Genom Fritt sök kan alla ungdomar bosatta i Skåne och västra Blekinge söka och bli antagna (s.k. mottagna i första hand) på samma villkor till alla kommunala gymnasieskolor inom området. Införandet av Fritt sök 2008 har ökat elevrörligheten i samverkansområdet. Andelen elever från andra kommuner i Lunds kommunala gymnasieskolor har ökat och elever bosatta i Lund går i mindre utsträckning i kommunala gymnasieskolor i Lund.

Kommunstyrelsen i Lund gav i juni 2019 kommunkontoret i uppdrag att utreda Fritt sök utifrån vilka konsekvenser samarbetet har för Lundaungdomar och Lunds kommun som huvudman. I november 2019 publicerades en delrapport från kommunkontoret, och denna rapport är en fortsättning på uppdraget.

Med utgångspunkt i Fritt sök kommer utredningen att belysa tänkbara konsekvenser från ett antal scenarier. Dessa scenarier är att Lund undantar ett eller flera program från samverkan, att Lund lämnar Fritt Sök samt att Lund lämnar Fritt Sök och istället ingår samverkan med andra kommuner.

Utifrån dessa scenarier kommer följande huvudsakliga frågeställningar att analyseras:

- Hur påverkas Lundaungdomarnas valfrihet och möjlighet att få sina gymnasieval tillgodosedda?
- Vilka organisatoriska och ekonomiska effekter får det för Lund som huvudman?
- Hur påverkas utbudet av gymnasieutbildningar i framtiden?

För att kunna beskriva effekterna är det centralt att redogöra för hur antagningen till gymnasieskolan kommer att se ut i de olika scenarierna. Juridiskt sett blir en elev antagen till ett gymnasieprogram, och inte på en gymnasieskola, även om antagningen i praktiken vanligen görs på program och skola. Vid antagning till kommunala gymnasieskolor är det skillnad på om en elev tas emot i första eller i andra hand. De elever som blir mottagna i första hand konkurrerar på samma villkor och urvalsgrunden är elevens meritvärde i årskurs 9 i grundskolan. Därefter kan elever som inte har rätt till att tas emot i första hand bli antagna i mån av plats, s.k. andrahandsmottagning. Till fristående gymnasieskolor har alla elever rätt att bli mottagna i första hand.

En elev har alltid rätt att bli mottagen i första hand till de program, och i praktiken skolor, som anordnas i elevens hemkommun. Även elever som inte bor i kommunen kan ha rätt att bli mottagna i första hand. Hur programutbudet i en elevs hemkommun ser ut är styrande för möjligheterna att bli förstahandsmottagen i en annan kommuns gymnasieskola. Om programmet inte erbjuds har eleven rätt att bli antagen i första hand i alla andra kommuner. Erbjuds däremot programmet i hemkommunen har eleven inte denna rätt, utan kan endast bli antagen i mån av plats. Om en kommun ingår i ett samverkansområde har en elev rätt att bli mottagen i första hand i alla kommuner som ingår i området, och gentemot kommuner som inte ingår i området räknas samverkansområdets programutbud som styrande för förstahandsmottagande.

Det innebär att en kommun inte kan begränsa mottagandet till kommunens gymnasieskolor till kommunens egna ungdomar. För Lunds del, som omges av flertalet kommuner som inte erbjuder nationella gymnasieprogram, innebär det att elever från dessa kommuner skulle tas emot i första hand i Lunds kommunala gymnasieskolor även utan Fritt sök.

En majoritet av eleverna på Lunds kommunala gymnasieskolor är bosatta i andra kommuner. Samtidigt går en hög andel av Lundaungdomarna på kommunala gymnasieskolor i Lund. Antagningsläget och söktrycket till Lunds kommunala gymnasieskolor är generellt sett högt. Med andra ord, utbildningarna är eftertraktade både av ungdomar från andra kommuner och Lundaungdomar. Det finns också skillnader mellan program och gymnasieskolor för ovanstående och det analyseras i utredningen.

Hur ser dagens situation ut och vilka effekter är sannolika i de olika scenarierna? Nedan görs en sammanfattande beskrivning.

#### **Dagens situation (Fritt sök)**

- En stor andel av Lundaungdomarna får idag sitt förstahandsval till gymnasieskolan tillgodosett. Det är främst ungdomar med låga meritvärden i årskurs 9 som inte får sitt förstahandsval tillgodosett.
- Fram till 2030 kommer antalet gymnasieungdomar i Lund och övriga regionen att öka. Om det inte sker en utbyggnad av utbildningsplatser i Lund och övriga regionen kommer konkurrensen för Lundaungdomarna att öka.

**Om Lund väljer att lämna Fritt sök, och övriga kommuner stannar kvar,** leder det sannolikt till att:

- Det blir en minskad konkurrens för Lundaungdomarna till Lunds kommunala gymnasieskolor, jämfört med dagens situation. Samtidigt är det sannolikt att flera utbildningar fortsatt kommer att ha höga antagningspoäng, även om de minskar något jämfört med dagens situation.
- Lundaungdomar får en minskad tillgång till utbildningsplatser i andra kommunala gymnasieskolor, då de endast på enstaka program kan bli mottagna i första hand.

Om Lund lämnar Fritt sök finns en risk att det blir svårt för Lunds kommun att upprätthålla dagens utbildningsplatser, eftersom det sannolikt blir ett generellt minskat söktryck från elever från andra kommuner. Det kommer troligen i större utsträckning påverka utbildningar och gymnasieskolor som idag har ett lågt söktryck och få till följd att platserna inte kommer att fyllas och därmed hamnar i riskzonen för att läggas ner. Det kan i sin tur leda till en ökad konkurrens för Lundaungdomarna.

Om Lund lämnar Fritt sök skapas förändrade förutsättningar för kvarvarande kommuners samarbete. Det är sannolikt att ansökningstrycket på andra kommunala gymnasieskolor kommer att öka om ungdomar från andra kommuner söker sig till andra utbildningar än de som finns i Lund. Lunds kommunala gymnasieskolor tar idag emot en hög andel elever från kommuner som inte anordnar gymnasieutbildning. För dessa kommuner skulle incitamenten att stanna kvar i Fritt sök minska, eftersom om de inte är med i Fritt sök skulle ungdomarna från dessa kommuner bli förstahandsmottagna i Lund. Det finns därför en risk att Fritt Sök inte kommer att bestå om Lund lämnar.

Om vi får en situation i Skåne där det inte finns någon samverkan kring gymnasieskolan, d.v.s. att **Fritt sök upplöses** leder det sannolikt till att:

- Det blir en minskad konkurrens för Lundaungdomarna till Lunds kommunala gymnasieskolor, jämfört med dagens situation. Dock i betydligt mindre utsträckning än om övriga kommuner blir kvar i Fritt



sök och en märkbar men inte så dramatisk skillnad jämfört med dagens situation. Det kommer fortsatt att vara höga antagningspoäng till flera utbildningar.

- Lundaungdomar får minskad tillgång till utbildningsplatser i andra kommunala gymnasieskolor
- Det kommer fram till 2030 finnas ett behov av att öka antalet utbildningsplatser i Lund, men i mindre omfattning jämfört med om Lund stannar kvar i Fritt sök.

När det gäller den sista slutsatsen så finns det regionalt sett ett stort behov av att öka antalet utbildningsplatser fram till 2030. I en situation där utbyggnaden av gymnasieskolan regionalt inte sker i den takt som motsvarar elevökningen kommer sannolikt söktrycket att öka på Lunds kommunala gymnasieskolor.

Ett annat möjligt alternativ är att **Lund lämnar Fritt sök och ingår samverkan med andra kommuner**. Det kommer sannolikt att leda till att:

- Det blir en minskad konkurrens för Lundaungdomarna till Lunds kommunala gymnasieskolor, jämfört med dagens situation. Exakt i vilken utsträckning beror på vilka kommuner som Lund samarbetar med, men utifrån tänkbara alternativ skulle det bli en motsvarande situation som om Fritt sök upplöses.
- Lundaungdomar får minskad tillgång till utbildningsplatser i andra kommunala gymnasieskolor. I vilken utsträckning beror på hur många programplatser det finns i de kommuner som Lund skriver avtal med.
- Det kommer fram till 2030 finnas ett behov av att öka antalet utbildningsplatser i Lund, men i mindre omfattning jämfört med om Lund stannar kvar i Fritt sök.

Övriga huvudsakliga slutsatser i rapporten är följande:

- Dagens gymnasieemarknad är komplex och samtidigt som utbudet i mångt och mycket är en kommunal angelägenhet rör sig gymnasieungdomarna på en marknad som inte begränsas av kommungränser, och antagningsreglerna till gymnasieskolan är styrda av elevernas behov. Det innebär att en kommun inte på egen hand kan styra över utbud och antagning till gymnasieskolan enbart utifrån ett hemkommunsperspektiv. Med andra ord, vilket utfall det blir om Lund

skulle lämna Fritt sök påverkas i hög utsträckning av hur andra kommuner väljer att handla.

- Att en hög andel av Lundaungdomarna får sitt förstahandsval tillgodosett tas som intäkt för att det inte förekommer undanträngning i någon större utsträckning. För Lundaungdomar med låga meritvärden i årskurs 9 är undanträngningen störst.
- En viktig anledning till att Lundaungdomar i relativt stor utsträckning får sitt förstahandsval tillgodosett är att Lund har en mycket hög andel utbildningsplatser i förhållande till antalet gymnasieelever bosatta i Lund. Den förestående elevökningen fram till 2030 är därför en utmaning för Lund och regionen. Det krävs en utbyggnad av antalet utbildningsplatser för att inte konkurrensen och undanträngningen ska öka om Fritt sök kvarstår.
- Om Lund skulle lämna Fritt sök är det sannolikt att det leder till en minskad konkurrens för Lundaungdomar till Lunds kommunala gymnasieskolor. Behovet av nya utbildningsplatser skulle också minska. Men det finns flera frågetecken kring om Fritt sök kommer att finnas kvar i nuvarande skepnad utan Lund.
- Gymnasieskolans framtida dimensionering i Lund är en viktig ekonomisk fråga. Om Lund lämnar Fritt sök och övriga kommuner stannar kvar i samarbetet minskar behovet av en utbyggnad i Lund. Det kommer troligen krävas en utbyggnad av gymnasieskolan i Lund även vid övriga scenarier. Hur stora skillnader det rör sig om är svåra att uppskatta eftersom det beror på hur övriga kommuner agerar och om elevernas sökmönster förändras. Det finns också vissa negativa ekonomiska konsekvenser av att lämna Fritt sök, såsom minskade intäkter och dyrare administration.
- En ökad regional planering kring utbudet har potential att skapa en långsiktig lösning för regionen avseende utbildningsplatser i ljuset av den förestående elevökningen

## Inledning

Fritt sök har funnits sedan 2008 och är ett samverkansområde för gymnasieskolan och omfattar idag samtliga 37 kommuner i Skåne och västra Blekinge. Det innebär att alla ungdomar bosatta inom området kan söka och bli antagna (s.k. mottagna i första hand) på samma villkor till alla kommunala gymnasieskolor inom området.<sup>1</sup>

Kommunstyrelsen i Lund beslutade den 19 juni 2019 att ge kommunkontoret i uppdrag att genomföra en utredning av Fritt sök och samverkansavtalet mellan kommunerna. Beslutet föregicks av Lundakvintettens förslag<sup>2</sup> om en genomgripande utredning av Fritt sök, Socialdemokraternas motion<sup>3</sup> att ge elever från Lunds kommun företräde till Lunds kommunala gymnasieskolor (en s.k. Lundagaranti) samt Vänsterpartiets motion Fritt sök skapar segregation.<sup>4</sup>

Lundakvintettens förslag och Socialdemokraternas motion uttrycker en oro att elever boende i Lunds kommun blir utestängda från Lunds kommunala gymnasieskolor, eftersom det på flera utbildningar är höga antagningspoäng. I Socialdemokraternas motion står följande: "Målsättningen måste vara att alla behöriga elever från Lunds kommun har möjlighet att bli antagna på Lunds kommunala gymnasieskolor". Lundakvintetten skriver: "[L]undaungdomar har svårare att få plats på ett kommunalt gymnasium [i Lund] än de hade haft om samverkansområdet varit mindre eller om Lund inte deltagit i denna gymnasiesamverkan." Vänsterpartiets motion framhåller att Fritt sök leder till att det kommer elever från kommuner som har gymnasieskolor och att samverkan bör begränsas till de kommuner som ingick i det tidigare avtalet och som idag inte erbjuder nationella program.

---

<sup>1</sup> Fristående gymnasieskolor påverkas inte av i vilken kommun de belägna i, utan till dessa skolor har gymnasieungdomar rätt till att bli mottagna på samma villkor oberoende var de bor.

<sup>2</sup> Genomgripande utredning av Fritt Sök till gymnasieskolan, Kommunstyrelsen 2019-05-21.

<sup>3</sup> Motion 2019-02-04, Ge elever från Lunds kommun plats i Lunds gymnasieskolor – Utred en Lundagaranti.

<sup>4</sup> Motion till Lunds kommunfullmäktige, 2018-10-15. Fritt Sök skapar segregation – avskaffa Fritt Sök

I november 2019 levererade kommunkontoret en rapport, "Genomgripande utredning av Fritt sök till gymnasieskolan", till kommunstyrelsen. Den rapporten kan ses som en delrapport till denna fortsatta utredning. Kommunstyrelsens arbetsutskott översände ärendet till utbildningsnämnden för att inhämta synpunkter. I januari 2020 meddelade utbildningsnämnden att de ansåg att rapporten inte tillräckligt belyste ekonomiska, pedagogiska och organisatoriska konsekvenser av ett eventuellt utträde ur Fritt sök. Därutöver tyckte man inte heller att undanträngningseffekten och segregeringen utretts. De menade därför att utredningen bör återupptas.

Kommunstyrelsen gav därför kommunkontoret i uppdrag att fortsatt utreda med fokus på att:

- de ekonomiska konsekvenserna av en förändring i avtalet utreds
- de pedagogiska och organisatoriska förändringarna vid en genomgripande förändring av avtalet utreds samt att
- undanträngningseffekten och segregeringen utreds,
- de juridiska möjligheterna till mer än ett urvalskriterium vid urval av sökande till skola och program utreds,
- en medborgardialog upprättas under utredningen.

### **Frågeställningar och syfte**

Med utgångspunkt i de perspektiv som kommunstyrelsen lyfte så kommer den fortsatta utredningen att fokusera på följande perspektiv och frågeställningar i förhållande till Fritt sök och de alternativ som finns till Fritt sök:

- 1) Valfrihet och undanträngningsmekanismer. Hur påverkas möjligheterna för Lundaungdomar att bli antagna på den utbildning de vill gå?
- 2) Utbud och efterfrågan av utbildningsvägar. Hur påverkas antagningen för ungdomar från andra kommuner till Lunds kommunala gymnasieskolor? Hur påverkas utbudet av gymnasieutbildningar i framtiden?
- 3) Ekonomiska effekter. Vad är det framtida behovet av utbildningsplatser i Lund? Vilka andra ekonomiska effekter kan uppstå?
- 4) Antagning till gymnasieskolan. Hur regleras antagningen till gymnasieskolan juridiskt?
- 5) Pedagogiska effekter. Hur påverkas elevsammansättningen?

Syftet med rapporten blir att belysa och resonera kring ovanstående frågor utifrån fem olika förutsättningar eller scenarier. Det ska framhållas att dessa

scenarier är formulerade med utgångspunkt från Lunds kommun och ska ses som fiktiva och en utgångspunkt för de resonemang som förs i utredningen.

- 1) Stanna inom nuvarande samverkansområde (Fritt sök)
- 2) I grunden nuvarande samverkansområde, men med tillägget att vissa program i Lund undantas från Fritt sök.
- 3) Lund går ur Fritt sök, och övriga kommuner stannar kvar i Fritt sök.
- 4) Lund lämnar Fritt sök och skriver avtal med närliggande kommuner (Burlöv, Eslöv, Lomma, Kävlinge, Höör, Sjöbo och Staffanstorp).
- 5) Lund lämnar Fritt sök, och det leder till att samverkansområdet upplöses eller förändras.

De olika scenarierna påverkar i olika utsträckning hur många ungdomar som har rätt att bli mottagna i första hand till Lunds kommunala gymnasieskolor, vilket i sin tur får konsekvenser på de olika frågeställningar i rapporten. Det ska påpekas att vissa av scenarierna kan få olika utfall beroende på hur andra kommuner agerar. I scenario två beror det på om övriga kommuner också väljer att exkludera program från Fritt sök. I scenario fyra beror det på om de kommuner som Lund skriver avtal med kommer att stanna kvar i Fritt sök eller inte. Scenario fem innebär att övriga kommuner agerar utifrån att Lund lämnar Fritt sök, och att det leder till ytterligare förändringar i samverkan mellan kommunerna. Scenario fem består egentligen av fler olika scenarier som man behöver förhålla sig till, men det huvudsakliga är att det inte längre finns något samverkansområde. Både scenario fyra och fem kan utökas genom att det i Skåne och västra Blekinge uppstår flera samverkansområden.

### **Utgångspunkter och några grundläggande definitioner**

Undersökningen kommer enbart att fokusera på de nationella programmen<sup>5</sup> i gymnasieskolan, eftersom Fritt sök nästan uteslutande omfattar de nationella programmen. Det innebär att introduktionsprogrammen (utbildningar för elever som inte är behöriga till de nationella programmen) inte kommer att behandlas i undersökningen. Inte heller de riksrekryterande utbildningarna kommer att omfattas av analysen (även de nationella programmen kan vara

---

<sup>5</sup> De nationella programmen kan delas upp i yrkesprogram (12 stycken) och högskoleförberedande program (sex stycken). För att eleven ska bli antagen till ett nationellt program måste eleven vara behörig utifrån elevens grundskolebetyg. Behörigheterna ser något olika ut för yrkesprogrammen och de högskoleförberedande programmen, och det finns också några skillnader mellan olika högskoleförberedande program.

riksrekryterande med tillstånd från Skolverket). För de riksrekryterande programmen antas alla sökande elever emot på samma villkor. I figurerna i rapporten kommer förkortningar på de olika nationella programmen att användas. I appendix i figur 20 finns förklaringar till förkortningarna.

Analyserna i rapporten har både ett perspektiv utifrån Lunds kommunala gymnasieskolor (d.v.s. de skolor där Lunds kommun är huvudman) och de gymnasieungdomar som är folkbokförda i Lund. I mer tekniska termer kan vi säga att analysen kommer att göras från ett huvudmanna- och ett folkbokföringsperspektiv. Dessa perspektiv och roller diskuteras mer utförligt i kapitlet om gymnasiemarknaden och kommunens dubbla roller.

I texten kommer ibland Lunds kommunala gymnasieskolor att benämnas som *Lundaskolor*. Det innefattar inte de fristående gymnasieskolor som är belägna i Lund. Men några undantag kommer fristående gymnasieskolor (d.v.s. de har en enskild huvudman) inte att hänföras till i vilken kommun de är belägna, eftersom deras geografiska placering inte har någon bäring på vilka elever som kan bli mottagna i första hand (se vidare den följande diskussionen om antagning till gymnasieskolan). Men ur ett elevperspektiv kan det vara av intresse var skolan är belägen, inte minst ur ett pendlingsperspektiv.

Var elever och gymnasieungdomar är bosatta eller folkbokförda (dessa termer kommer att användas synonymt) är centralt för hela utredningen. I rapporten kommer *Lundaelever* och *Lundaungdomar* att användas. Det syftar på de elever och ungdomar som är folkbokförda i Lund, men oberoende av gymnasieskola utifrån vem som är huvudman.

## **Datamaterial**

Det huvudsakliga datamaterialet som använts i undersökningen är följande:

- Data från Skolverket (i huvudsak elevströmmar)

Datamaterial som tillhandahållits av Lunds kommun:

- Ansöknings- och sökdata (förstahandssök) på övergripande nivå för kommunala gymnasieskolor i Lund och elever folkbokförda i Lund, 2017 till 2019.
- Individdata förstahandsök och antagning för ungdomar folkbokförda i Lund för 2019.
- Elevprognos för gymnasieskolan från Lunds kommun fram till 2030.

Det fanns i utredningen planer på att göra en enkätundersökning till de elever som gjorde sitt gymnasieval hösten 2019. Syftet var att få information om hur de resonerade kring sitt gymnasieval. Det har också i anvisningarna till denna fördjupade rapport uttryckts ett önskemål om att genomföra en medborgardialog. Med bakgrund av rådande samhällssituation och de konsekvenser som uppstått genom spridningen av coronaviruset är bedömningen att det inte på ett tillfredsställande sätt har gått att genomföra enkätundersökningen eller medborgardialogen. För att få tillförlitlighet i enkätsvaren är det nödvändigt att ha en relativt stor svarsfrekvens och ett kontrollerat bortfall. Enkätundersökningar av den här typen genomförs därför bäst i en klassrumssituation, men eftersom eleverna inte varit i skolan så blir det svårt att påverka svarsfrekvenserna och ta hänsyn till bortfallet.

Därför har i viss utsträckning en enkätundersökning på samma tema till gymnasieelever som gjordes i anslutning till Stockholms stads utredning av samverkansområdet i Stockholms län använts som bakgrundsmaterial (Stockholms 2015). Även om resultaten inte direkt går att översätta till kontexten i Lund, så finns övergripande mönster som är intressanta att förhålla sig till. Det finns även andra studier kring gymnasieval som använts som komplement.

## **Disposition**

Rapporten inleds med en genomgång av de juridiska förutsättningarna kring antagning till gymnasieskolan. Anledningen är att dessa regler i mångt och mycket ger förutsättningarna för vilka effekter som uppstår vid de olika scenarierna och central för den fortsatta analysen. Det anknyter också till om det går att ge Lundaungdomar företräde till antagningen vid Lunds kommunala gymnasieskolor, vilket var en fråga i en av motionerna som föregick denna utredning.

Från ett kommunalt perspektiv är det ingen överdrift att påstå att organisationen av dagens gymnasieskola tillsammans med det fria skolvalet skapar en svåröverskådlig och komplex situation. Därför kommer rapporten innan den empiriska analysen att beskriva centrala förutsättningar kring gymnasieskolan för att ge en bakgrund till den situation en kommun och gymnasieungdomar befinner sig i.

Först ut är en beskrivning av dagens gymnasiemarknad och kommunens dubbla roller, den ena som en producent av utbildningsplatser och den andra som tillvaratagande av kommuninvånarnas intressen. Här redogörs också för gymnasiemarknaden i Skåne och hur Lund förhåller sig till denna. Nästa förutsättningar är vad som påverkar ungdomars val till gymnasieskolan, samt en beskrivning av olika perspektiv på gymnasieungdomars valfrihet.

Därefter börjar de empiriska analyserna. Dessa inleds med beskrivningar av antagnings- och sökmönster till Lunds kommunala gymnasieskolor och ett resonemang kring effekter på dessa utifrån de olika scenarierna. Därefter diskuteras tänkbara effekter på gymnasieskolan i Lund med bakgrund av den förestående elevökningen fram till 2030. Slutligen analyseras i vilken utsträckning Lundaungdomars förstahandsval till gymnasieskolan blir tillgodosett.

Rapporten avslutas med att diskutera olika tänkbara ekonomiska och organisatoriska effekter och påverkan på elevsammansättningen utifrån de olika scenarierna.

## **Antagning till gymnasieskolan – det juridiska perspektivet**

Enligt skollagen har kommunen ansvar att erbjuda gymnasieutbildning till de ungdomar som är folkbokförda i kommunen (Skollagen 2010:800, 16 kap, 42 §). För de nationella programmen ska erbjudandet omfatta ett allsidigt urval av program och inriktningar. Kommunen kan själv anordna utbildningen, men kommunen kan också ingå ett avtal med andra kommuner eller regioner och därmed bilda ett samverkansområde för utbildningen (Skollagen 15 kap, 30 §). De utbildningar som erbjuds ska så långt det är möjligt anpassas med hänsyn till ungdomarnas önskemål. Erbjudandet får dock inte avse utbildning som sker i fristående gymnasieskolor.

### **Förfarande vid antagning**

Juridiskt tas eleverna emot till ett nationellt program vid början av utbildningen, och inte till inriktning och skola (Gymnasieförordningen



2010:2039, kap. 7, 6 § ).<sup>6</sup> För att bli antagen till ett nationellt program krävs att eleven uppfyller vissa behörighetskrav baserade på grundskolebetygen (Skollagen 16 kap, 29-31 § § ).

För gymnasieskolor som har en offentlig huvudman (kommun eller region) finns det viktig skillnad mellan om en elev ska tas emot i första eller andra hand, och utgör en central förutsättning för denna utredning. Grundprincipen är att de ungdomar som är folkbokförda i en kommun har rätt att bli mottagna i första hand i hemkommunens gymnasieskola. Om kommunen ingår i ett samverkansområde med andra kommuner eller om det finns en gymnasierregion så har alla elever som bor i samverkansområdet rätt att bli mottagna i första hand i samverkansområdets kommunala gymnasieskolor. Genom att Lund ingår i Fritt sök så innebär det att alla elever som bor i samverkansområdet har rätt att bli mottagna i första hand (se Skollagen 2010:800, 16 kap, 43 § ). Det innebär vidare att Lundaungdomar har rätt att bli mottagna i första hand i de kommunala gymnasieskolor som ingår i samverkansområdet. För gymnasieskolor med en enskild huvudman (fristående gymnasieskolor) ska alla behöriga sökande tas emot i första hand, utan någon hänsyn till var de bor. Även till utbildningar som är riksrekryterande och anordnas en kommunal huvudman ska alla sökande tas emot i första hand.

Men mottagande i första hand kan även ske för ungdomar boende i annan kommun eller i en kommun utanför samverkansområdet. Om en kommun inte erbjuder ett specifikt nationellt program (eller vissa inriktningar som börjar första läsåret, se fotnot 6) i egen regi eller genom samverkan har ungdomar boende i denna kommun rätt att bli mottagna i första hand i annan kommun (Skollagen 2010:800, 16 kap, 44 § ). Det innebär att även om en kommun inte uppfyller lagkravet om att erbjuda ett allsidigt urval av program så kan eleverna från denna kommun bli mottagna i första hand i andra kommunala gymnasieskolor. Om kommunen ingår i ett samverkansområde är det utbudet i

---

<sup>6</sup> Elevernas ska därför först fördelas på inriktningar år två eller tre. Eleverna får dock fördelas i undervisningsgrupper det första året utifrån vad som är känt om deras kommande val om inriktning. Här finns några undantag för nationella inriktningar. Inriktningar inom det estetiska programmet, hantverksprogrammet, industritekniska programmet och naturbruksprogrammet får börja det första läsåret (Gymnasieförordningen 2010:2039, 4 kap. 2 § ).

området för samverkan som räknas som kommunens utbud. För utbildningar som är riksrekryterande ska alla elever tas emot i första hand.

Om antalet sökande som tas emot i första hand till en utbildning är fler än antalet platser ska ett urval göras. Urvalsgrunden om antalet platser överstiger antalet sökande är elevernas meritvärde i årskurs 9 i grundskolan, där en sökande med ett högre meritvärde har företräde framför en sökande med lägre meritvärde (Gymnasieförordning 2010:2039, 7 kap. 4 §). Men huvudmannen har också möjlighet att avsätta ett antal platser för fri kvot (Gymnasieförordning 2010:2039, 7 kap. 3 §). Platserna för fri kvot ska vara begränsade och föremål för individuell prövning.<sup>7</sup> Om en utbildning kräver att den sökande har speciella färdigheter inom det estetiska området får man utöver meritvärdet i årskurs 9 ta hänsyn till ett färdighetsprov (Gymnasieförordning 2010:2039, 7 kap. 5 §). Efter att de elever som tas emot i första hand och elever med fri kvot har antagits till utbildningen kan övriga elever tas emot i mån av plats, s.k. mottagande i andra hand (Skollagen 16 kap, 47 §). Även här är urvalsgrunden elevernas meritvärde i årskurs 9.

De rådande nationella antagningsreglerna ger inte möjlighet att inom nuvarande Fritt sök införa en Lundagaranti, d.v.s. att ge elever från Lund eller elever från närliggande kommuner företräde vid antagningen.<sup>8</sup> Det är tydligt reglerat i Skollagen hur mottagandet (i första och andra hand) till gymnasieskolan ska ske och därefter att meritvärdet i årskurs 9 är urvalsgrund. Det finns en formulering i gymnasieförordningen där det fastslås att ”urval, antagning och övrig fördelning ska göra sakligt och opartiskt” (Gymnasieförordning 2010:2039, 7 kap. 2 §). Den kan dock inte tolkas som att det skulle gå att göra antagningen på ett annat sätt än vad skollagen föreskriver. Istället syftar den formuleringen huvudsakligen på hur antagningen på fri kvot och utifrån färdighetsprov sker.

---

<sup>7</sup> Fri kvot omfattar behöriga elever som på grund av *särskilda omständigheter* bör ges företräde framför övriga sökande. Det omfattar också elever som kommer från skolenheter vilkas betyg och omdömen inte kan jämföras med dem i grundskolan, till exempel elever som har gått en Waldorfskola eller som har utländska betyg.

<sup>8</sup> Socialdemokraterna anförde i sin motion 2019 att denna möjlighet skulle utredas.

Det finns en diskrepans mellan det nationella regelverket och hur antagningen sker i praktiken. I skollagen blir en elev antagen till ett program (och i vissa specifika fall även inriktning, se fotnot 6). Däremot finns ingen reglering av hur eleverna ska fördelas på skolor eller hur eleverna ska fördelas på inriktningar. Det står därför kommunen fritt att fördela elever som blivit antagna på ett visst program på skolenheter. Gymnasieantagningen i praktiken sker dock vanligtvis genom att eleverna söker program, inriktning och skola som ett paket. Det betyder att urvalet av elever görs på en kombination av program, inriktning och skola.

Regelverket får också konsekvenser för eventuella undantag inom ett samverkansområde. Eftersom eleverna juridiskt sett antas till ett program är det inte möjligt för en kommun att utesluta gymnasieskolor från samverkan. Däremot skulle det vara möjligt för en kommun att undanta vissa program från samverkan eller bara samverka kring vissa program, t.ex. yrkesprogrammen. En sådan situation fanns i samverkansområdet för Stockholms län då det naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga programmet mellan 2008 och 2011 undantogs från samverkan.

I figur 1 nedan sammanfattas utifrån nuläget och de olika scenarierna vilka elever som blir förstahandsmottagna vid Lunds kommunala gymnasieskolor och var ungdomar folkbokförda i Lund blir förstahandsmottagna. Beskrivningarna syftar på elever från kommunerna som idag ingår i Fritt sök och hur Lundaungdomar blir mottagna i dessa kommuner. Elever från andra kommuner som idag inte ingår i Fritt sök har rätt att bli mottagna i första hand i Lunds kommunala gymnasieskolor om ett program inte erbjuds i elevens hemkommun.

Figur 1: *Överblick på olika konsekvenser vid förändrade situationer för förstahandsmottagandet till Lunds kommunala gymnasieskolor och elever bosatta i Lund*

Situation	Vilka ungdomar från andra kommuner blir förstahandsmottagna i Lunds kommunala gymnasieskolor?	I vilka andra kommuner blir ungdomar folkbokförda i Lund förstahandsmottagna? Gäller kommunala skolor
Nuläget (Fritt sök)	Elever från kommuner som ingår i Fritt sök.	I de kommuner som ingår i Fritt sök.
<b>Lund går ur Fritt sök, olika konsekvenser utifrån andra kommuner agerande</b>		

Övriga kommuner stannar kvar inom Fritt sök	Inga elever från kommuner som ingår i Fritt Sök.	På de nationella program som inte erbjuds i Lund (för närvarande FT, IN, NB).
Övriga kommuner går också ur Fritt sök. Ingen samverkan råder.	Elever från kommuner som inte erbjuder det nationella programmet.	På de nationella program som inte erbjuds i Lund (för närvarande FT, IN, NB).
Regionen består av flera samverkansområden/autonoma kommuner. Lund deltar inte i någon samverkan.	Elever från kommuner där det nationella programmet inte erbjuds i hemkommunen eller genom samverkan	På de nationella program som inte erbjuds i Lund (för närvarande FT, IN, NB).
Lund skriver samverkansavtal med några kommuner - det kan också skapas andra samverkansområden och förekomma autonoma kommuner.	Elever från kommuner som ingår i samverkansområdet som Lund är med i.  Elever från kommuner som inte ingår i samverkansområdet och som inte erbjuder det nationella programmet i hemkommunen eller genom samverkan.	I de kommuner som ingår i samverkansområdet där Lund ingår.  På de nationella program som inte erbjuds i Lund (för närvarande FT, IN, NB) i de kommuner som inte ingår i samverkansområdet där Lund ingår.
<b>Lund undantar vissa program från samverkan, olika konsekvenser utifrån andra kommuner agerande avseende dessa program</b>		
Övriga kommuner stannar kvar inom Fritt sök och undantar inga program.	Inga elever från andra kommuner som ingår i Fritt sök på de undantagna programmen.	I de kommuner som ingår i Fritt sök.
Fritt sök kvarstår, men övriga kommuner undantar också dessa program.	Elever från de kommuner som inte erbjuder programmen som undantas.	På de program som omfattas av Fritt sök, d.v.s. inte de undantagna.

## Konsekvenser för mottagandet om förutsättningarna förändras

De inledningsvis presenterade scenarierna får därmed olika utfall i vilken utsträckning ungdomar från andra kommuner har rätt att bli mottagna i första till Lunds kommunala gymnasieskolor.

För scenario två, att vissa program undantas från Fritt sök, innebär det att ungdomar från andra kommuner inte kommer att bli förstahandsmottagna i Lunds kommunala gymnasieskolor för de program som är undantagna.

För scenario tre att Lund lämnar Fritt sök men övriga kommuner stannar kvar innebär det att ungdomar från andra kommuner inte blir mottagna i första hand till Lunds kommunala gymnasieskolor. För de program som är

riksrekryterande i Lund<sup>9</sup> har dock alla ungdomar i landet rätt att bli mottagna i första hand och berörs inte av samverkan eller ej. Det innebär således att Lundaungdomarna har företräde till utbildningarna på Lunds kommunala gymnasieskolor framför ungdomar från andra kommuner.

I scenario fyra kommer ungdomar från de kommuner som Lund samverkar med att bli mottagna i första hand till Lunds kommunala gymnasieskolor, d.v.s. det blir motsvarande Fritt sök fast i mindre skala. Hur situationen blir för ungdomar från andra kommuner som Lund inte har någon samverkan kring beror på programutbudet i kommunen eller det samverkansområde som de eventuellt ingår i.

Enligt scenario fem, om Fritt sök upplöses, så kommer ungdomar som bor i en kommun som inte erbjuder ett viss nationellt program att bli mottagna i första hand till Lunds kommunala gymnasieskolor, d.v.s. de kommer att antas på samma villkor som Lundaungdomar.

För Lundaungdomarna innebär de olika scenarierna i princip ett omvänt resonemang. Lundaungdomarna skulle bli mottagna i första hand till de kommuner som Lund samverkar med, men inte till övriga. Dock, för de nationella program som Lund inte erbjuder skulle Lundaungdomarna ha rätt att bli mottagna i första hand i alla kommuner.

Vilken situation som uppstår beror således på hur andra kommuner agerar. Det blir därmed uppenbart att Lund inte på egen hand kan styra utvecklingen. Det som bör uppmärksammas är att flera av de kommuner som ligger nära Lund och vars ungdomar idag i stor utsträckning går i Lunds kommunala skolor inte har nationella program. Det gäller Kävlinge, Lomma och Staffanstorp. Det går även relativt många elever från Burlöv, Hörby, Höör och Sjöbo i Lunds kommunala gymnasieskolor, och förutom att det finns yrkesprogram i Sjöbo så finns det inga nationella program i dessa kommuner. Om det inte finns någon

---

<sup>9</sup> För närvarande är följande fyra program och inriktningar riksrekryterande: *Estetiskt program*, musik, spetsutbildning (Spyken), *Naturvetenskapligt program*, fysik, spetsutbildning (Polhem), *Naturvetenskapligt program*, matematik, spetsutbildning (Polhem), *Samhällsvetenskapligt program*, historia, spetsutbildningar (Katedralskolan). Lund erbjuder också *International Baccalaureate* (Katedralskolan), där eleverna läser enligt internationell läroplan. Även detta program är riksrekryterande.

samverkan skulle elever från dessa kommuner bli mottagna i första hand i Lunds kommunala gymnasieskolor (med undantag för eleverna från Sjöbo som söker de program som finns där). Det kommer också relativt många elever från Eslöv och Malmö. I Malmö finns samtliga nationella program och i Eslöv ett antal yrkesprogram och högskoleförberedande program. Från Malmö skulle således ingen elev bli mottagen i första hand i Lunds kommunala gymnasieskolor, och från Eslöv skulle de elever som söker program som inte finns i Eslöv bli mottagna i första hand, ifall det inte råder någon samverkan.

Det bör också noteras att om Lund går ur Fritt sök samtidigt som övriga kommuner stannar kvar kan förändrade elevrörelser ge nya förutsättningar för samarbetet bland kvarvarande kommuner. Söktrycket till Malmös kommunala gymnasieskolor skulle sannolikt öka och det är också troligt att det skulle öka till Eslövs, Landskronas och Helsingborgs kommunala gymnasieskolor. För dessa kommuner skulle Fritt Sök (utan Lund) kunna komma att ifrågasättas. I hur stor utsträckning elevrörelserna skulle förändras beror på hur eleverna från andra kommuner agerar när de inte längre kommer att bli mottagna i första hand i Lund. Det är rimligt att anta att söktrycket till Lundaskolorna kommer att minska eftersom osäkerheten kring antagningen för dessa elever ökar, men det är svårt att göra någon uppskattning. Det är troligt att dessa mönster kommer att se olika ut för olika program och gymnasieskolor i Lund, beroende på hur många platser som fylls av Lundaungdomar och vad det finns för utbildningsvägar i övrigt i regionen. Även hur Lunds kommun agerar påverkar hur stort tryck det blir på andra kommunala gymnasieplatser. Med tanke på den förestående elevökningen i regionen så kommer sannolikt trycket på utbildningsplatser i andra kommuner att öka om Lund inte ökar antalet utbildningsplatser. Ett mer utvecklat resonemang om elevökningen kommer längre fram i rapporten.

## Gymnasiemarknaden – kommunens dubbla roll

Sedan början av 1990-talet har gymnasieskolan i allt större utsträckning fått marknadsliknande inslag. Det har skett en ökad decentralisering av utbudet och eleverna har fått större möjligheter att välja utbildning. Startpunkten var 1991 genom kommunaliseringen av skolan då kommunerna fick möjlighet att utforma programutbudet. Det var ett avsteg från de tidigare länskolnämnderna som styrde det gymnasiala utbildningsutbudet. Med andra ord, utbildningsutbudet fick en ökad grad av decentralisering.

Genom friskolereformen 1992 gavs fristående skolor ökade möjligheter att bedriva utbildning. Samtidigt infördes det fria skolvalet som gav elever och vårdnadshavare rätt att välja skola, vilket tydligt ökade marknadsinslaget. År 2008 infördes regeln om fri sökning, vilket innebär att alla behöriga elever hade rätt att söka gymnasieutbildning i alla kommuner, även om elevens hemkommun erbjuder samma utbildning.

För gymnasieungdomar har dessa reformer ökat betydelsen av aktiva val, samtidigt som det har blivit fler utbildningsanordnare. De kommunala och fristående skolornas utbud har också i allt större utsträckning blivit mer lika. Om de fristående skolorna inledningsvis var tänkta som ett komplement till de kommunala, råder idag en konkurrenssituation. Konkurrensen pågår inte bara mellan fristående och kommunala gymnasieskolor, utan alla gymnasieskolor är mer eller mindre varandras konkurrenter.

Utvecklingen har också lett till att det sker en ökad samverkan mellan kommuner kring gymnasieskolan. Samverkan kan ske på olika sätt. Det kan ske genom ett samverkansavtal mellan flera kommuner<sup>10</sup> där elever fritt kan välja gymnasieutbildningar i det område som kommunerna utgör, såsom Fritt sök fungerar. Det förekommer också bilaterala avtal mellan kommuner, och det finns exempel på kommuner inom ett samverkansområde som sluter egna avtal med andra kommuner utanför samverkansområdet. Det kan ske genom att kommuner bildar ett kommunalförbund (vanligen benämnda gymnasieförbund) som får i uppgift att bedriva gymnasial utbildning. Den ökade samverkan är ett sätt för kommunerna, och framförallt mindre

---

<sup>10</sup> Det kan också vara gymnasieförbund som skriver under avtalet.

kommuner, att erbjuda ungdomarna ett större utbud av utbildningar. Det finns även andra anledningar, såsom att göra det administrativt mer effektivt att hantera antagningen till gymnasieskolan och att samverkan ska bidra till regional utveckling.

I de fall där det skapats kommunförbund som bedriver gymnasial utbildning finns ofta ett mer formaliserat interkommunalt samarbete kring olika utbildningar och därmed ett inslag av gemensam planering av utbildningsutbudet. I samverkansområden är det däremot sällsynt med en gemensam planering, och beslut om utbildningsutbud fattas vanligen på kommunnivå.

Den bristande samordningen och planeringen mellan kommuner och enskilda huvudmän när det gäller gymnasieutbudet har också i flera sammanhang påpekats. Skolkommissionen menade att det behövs en ny modell för regionalt samarbete när det gäller finansiering och styrning av gymnasieskolan, och föreslog till regeringen att tillsätta en utredning (SOU 2017:35, s. 22). En sådan tillsattes i mars 2018<sup>11</sup> och ska enligt direktiven lämna förslag på en modell för hur gymnasieskolan ska planeras och dimensioneras regionalt, samt hur den kan finansieras. Utredningen kommer att redovisas den 1 juni 2020. Det framhålls att utredaren vid behov ska föreslå hur ansvaret för dimensioneringen av gymnasial utbildning ska fördelas mellan staten, kommuner och regionala aktörer (Kommittédirektiv 2018:17). Det är tydligt från regeringens sida att det finns en önskan från regeringen att utbildningsutbudet i gymnasieskolan i större utsträckning ska planeras regionalt. I hur stor utsträckning återstår att se.

De ovan beskrivna förändringarna i organisationen av gymnasieskolan gör att den idag kan ses som en kvasimarknad. På gymnasiemarknaden kan konsumenten välja mellan en bred uppsättning av producenter. Det råder konkurrens mellan olika producenter (skolor) och en valfrihet för konsumenterna (eleverna). Och elevernas val får ekonomiska konsekvenser för skolorna, då skolpengen följer med eleverna. Det är avgörande att det finns en efterfrågan på de utbildningar som erbjuds för att det ekonomiskt ska vara möjligt att bedriva utbildningen. Skillnaden mot hur en marknad normalt sett

---

<sup>11</sup> Utredningen om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola (U 2018:01).



fungerar är att det inte sker en direkt ekonomisk transaktion mellan konsument och producent.

Valet till gymnasieutbildning innebär också i flera fall att det finns en efterfrågan som överstiger utbudet (fler sökande än det finns platser på en utbildning). Eftersom urvalsgrunden är grundskolebetyget blir dessa, i en marknadsanalogi, elevens finansiella medel. Man kan beskriva det som att olika utbildningsplatser har olika pris (i form av meritvärdet i årskurs 9) som styrs av utifrån hur efterfrågade de är.

De flesta kommuner har ett komplicerat förhållande till den rådande gymnasiemarknaden och behöver spela två roller. I den första rollen är en kommun en producent på marknaden och konkurrerar med andra kommuner och fristående gymnasieskolor. I den andra rollen har kommunen ansvar att säkerställa att kommunens ungdomar har möjlighet att få en utbildning som motsvarar deras preferenser.

Det är dessa dubbla roller som aktualiseras i denna utredning. Bland de synpunkter som förts fram som bakgrund till utredningen finns uppfattningen att marknadsallokeringen av elever till studieplatser leder till icke-tillfredsställande utfall för kommunens invånare. Delvis att Lundaungdomar får svårare att konkurrera om utbildningsplatser i Lunds kommunala gymnasieskolor och delvis att Lunds kommun får ta ett ekonomiskt ansvar för att bygga skolor för ungdomar från andra kommuner. Ett sätt att hantera detta är helt enkelt att minska efterfrågan, eller snarare att Lundaungdomar i större utsträckning får tillgång till utbildningsplatserna genom att Lund går ur Fritt sök. För de utbildningsplatser som blir kvar får ungdomar från andra kommuner konkurrera om.

Gymnasiemarknaden existerar också utifrån en geografisk avgränsning och lokala marknader. En lokal skolmarknad kan delas upp i centrumkommuner och pendlingskommuner (Skolverket 2011, s. 18f). I en centrumkommun pendlar eleverna folkbokförda i kommunen i låg utsträckning till andra kommuner. Det finns ett stort utbildningsutbud och en hög grad av inpendling av elever från andra kommuner.

En pendlingskommun kan delas upp i två typer av kommuner. Den första typen är en utpendlingskommun, där det finns en hög grad av utpendlade elever och

ett litet eller obefintligt utbildningsutbud. Den andra typen av pendlingskommun kännetecknas av att det finns såväl in- som utpendlade elever i relativt stor utsträckning, och en viss storlek på utbildningsutbudet.

En lokal skolmarknad kan uppstå på olika sätt. Den kan bestå av en centrumkommun och en eller flera pendlingskommuner. Den kan också bestå av flera pendlingskommuner som är något olika i sin karaktär, men det finns åtminstone en kommun som i den lokala skolmarknaden har en centrumliknande karaktär. De lokala skolmarknaderna kan sedan överlappa varandra och bilda en regional skolmarknad.

I gymnasiemarknaden eller dagens gymnasiesystem sker vanligtvis utbudsplaneringen från ett snävt perspektiv. Beslutsfattandet sker av kommuner och enskilda huvudmän med en låg grad av inbördes samverkan och koordinering. En kommun kan påverka sitt eget utbud, men i övrigt är påverkansmöjligheterna på utbudet begränsat. Gymnasieungdomarna, eller om man så vill kunderna, fattar dock sina beslut utifrån ett mycket större utbud, något som gällande lagstiftning och samverkansområden ger utrymme för. Även vid frånvaron av samverkansområden så medför den gällande lagstiftningen att mottagandet av ungdomar till gymnasieskolan inte kan regleras utifrån kommungränser.

### **Gymnasiemarknaden i Skåne och västra Blekinge**

Avtalet om Fritt sök omfattar 37 kommuner i Skåne och västra Blekinge. Det innebär att alla elever folkbokförda i samverkansområdet fritt kan söka och bli mottagna på samma villkor till kommunala gymnasieskolor i hela samverkansområdet. Avtalet avser nationella program, särskilda varianter av nationella program, nationella godkända idrottsutbildningar samt programinriktade individuella val (IMPRO). Det omfattar inte introduktionsprogrammen (elever som inte är behöriga till nationella program förutom IMPRO. IMPRO bytte namn till programinriktat val den 1 juli 2019 och är ett val som kan göras för den som vill gå ett nationellt program, men som saknar enstaka betyg för att vara behörig.

Syftet med Fritt sök är att möjliggöra att elever sökande till årskurs 1 får sitt förstahandsval av program och skola tillgodosett och att de fritt får välja mellan de program som erbjuds inom samverkansområdet (Samverkansavtal för Gymnasieskolan i Skåne 2010).

I en rapport från 2011 identifierade Skolverket (s. 21) tio skolmarknader i Skåne och västra Blekinge: Ystad, Malmö, Lund, Eslöv, Helsingborg, Klippan, Ängelholm, Kristianstad, Sölvesborg och Karlshamn. I dessa lokala skolmarknader finns åtminstone fyra centrumkommuner: Helsingborg, Kristianstad, Lund och Malmö (Lunds kommun 2019, se också Skolverket 2011, s. 68 där Karlshamn räknas som centrumkommun). De är inte isolerade ifrån varandra men utgör lokala centrum. Dessa centrumkommuner har också den största förekomsten av fristående gymnasieskolor. I Skolverkets rapport 2011 (s. 68) tillhör Burlöv, Kävlinge, Lomma och Staffanstorps den lokala skolmarknaden där Lund är centrumkommun. Samtliga dessa kommuner är utpendlingskommuner och är också tidigare samarbetsavtalspartners med Lund.

Det är uppenbart att kommuner inom de lokala och regionala skolmarknaderna har olika förutsättningar att planera och dimensionera gymnasieutbudet. Det är likaledes uppenbart att de skiftande förutsättningarna ger olika infallsvinklar på konkurrens, finansiering och betydelsen av samarbete. Därför kan det vara intressant att beskriva Lunds position som centrumkommun.

### **Lunds kommun som huvudman**

Det finns idag fem kommunala gymnasieskolor i Lund. Tre av dessa har enbart högskoleförberedande program, en skola har övervägande högskoleförberedande program (det finns ett yrkesprogram) och en skola har enbart yrkesprogram. Samtliga högskoleförberedande program och nio (av totalt 12) yrkesprogram finns representerade på Lunds kommunala gymnasieskolor. Det är en stor tyngdpunkt på högskoleförberedande program, runt 85 procent av eleverna på nationella program går ett högskoleförberedande program.

Antalet utbildningsplatser på Lunds kommunala gymnasieskolor uppgår till ungefär 6 800 för 2019, och det har skett en utbyggnad sedan 2014 med drygt 1 100 platser. Antalet platser är avsevärt fler jämfört med hur många Lundaelever som är inskrivna i gymnasieskolan. Siffran varierar något mellan olika år, men de senaste åren har det funnits runt 2 800 fler platser i Lundaskolorna än det finns gymnasielever bosatta i Lund.

År 2019 var 42 procent av eleverna på Lunds kommunala gymnasieskolor också boende i Lund. Även innan Fritt Sök så hade Lund en relativt hög andel elever från andra kommuner. Några år innan Fritt sök var Lundaeleverna i knapp majoritet (56 procent) på Lunds kommunala gymnasieskolor. Efter att Fritt Sök infördes har denna andel gradvis sjunkit, men varit konstant de senaste fem åren. Samtidigt är det totala antalet Lundaelever på Lundaskolorna ungefär lika många i dag som vid införandet av Fritt Sök, men antalet elever från andra kommuner har ökat sedan införandet av Fritt sök. I appendix i figur 21 visas utvecklingen mellan 2005 och 2019.

I figur 2 nedan visas antagningsgränserna för Lunds kommunala gymnasieskolor per program. Här ingår inte de inriktningar som är riksrekryterande eller de särskilda varianter som har färdighetsprov. Utifrån antagningsgränser är Katedralskolan, Polhemskolan och Spyken ungefär likvärdiga. Det varierar något från år till år och mellan olika program. De två senaste åren har dock Katedralskolan haft något högre antagningspoäng till naturvetenskapsprogrammet. Hedda Anderssongymnasiet har lägre antagningspoäng jämfört med övriga skolor, men här ska påpekas att skolan är ny sedan 2018 och under uppbyggnad. Gymnasieskolan Vipan har enbart yrkesprogram och redovisas inte i figuren. För yrkesprogrammen varierade antagningsgränserna mellan 80 och 182 år 2019. Utifrån den preliminära antagningen 2020 ser antagningsgränserna, med något enstaka undantag, ut att landa på ungefär samma nivåer som 2019 när man jämfört 2020 års siffror med den preliminära antagningen 2019.

Figur 2: *Antagningsgränser för Lunds kommunala gymnasieskolor per program (högskoleförberedande), 2017–2019*

	2017	2018	2019
<b>Ekonomiprogrammet</b>			
Katedralskolan	252,5	282,5	277,5
Polhemskolan	247,5	270	270,0

Hedda Anderssongymnasiet	*	150	182,5
<b>Estetiska programmet</b>			
Spyken (flera inriktningar)	137,5 och 230	215 och 245	212,5 och 247,5
<b>Humanistiska programmet</b>			
Spyken	275	217,5	245
<b>Naturvetenskapsprogrammet</b>			
Katedralskolan	272,5	305	302,5
Polhemskolan	267,5	272,5	277,5
Spyken	272,5	257,5	272,5
<b>Samhällsvetenskapsprogrammet</b>			
Hedda Anderssongymnasiet	*	*	205
Katedralskolan	235	277,5	270
Polhemskolan	230	255	250
Spyken	242,5	250	267,5
<b>Teknikprogrammet</b>			
Hedda Anderssongymnasiet		145	162,5
Polhemskolan	252,5	267,5	265

Källa: Skåne gymnasium, slutlig antagning, juni varje år.

\*=ingen antagning

## Lundaelever i gymnasieskolan

Om vi gör beskrivningen från Lundaelevernas perspektiv så går idag 73 procent av alla Lundaelever i en kommunal gymnasieskola i Lund, en andel som varit stabil sedan 2011. Denna andel är lägre efter att Fritt sök infördes, tidigare uppgick andelen till något över 80 procent.

Samtidigt under samma period har andelen Lundaelever som går i fristående gymnasieskolor i Lund ökat från runt 10 procent till 18 procent. Det innebär att andelen elever som går i gymnasieskola i Lund, oavsett huvudman, varit konstant under perioden. Den siffran är omkring 90 procent.

Det innebär således att runt 10 procent av Lundaeleverna inte går i skola i Lund. Antalet elever som pendlar ut från Lund har varierat något under perioden, mellan 300 och 400 årligen, men det går inte att urskönja något mönster. Av dessa är det något fler som går i andra kommunala gymnasieskolor än i fristående gymnasieskolor i andra kommuner. I appendix i figur 22 beskrivs ovan refererade siffror och en historisk tillbakablick.

## Lund och andra centrumkommuner

I figur 3 nedan redovisas ett antal variabler som beskriver gymnasieskolan i Lund och de andra centrumkommunerna i Skåne: Malmö, Helsingborg och

Kristianstad. Gemensamt för kommunerna är att runt 90 procent av eleverna går i skola i den egna kommunen, oberoende av huvudman. Pendlingen till andra kommuner är med andra ord inte särskilt omfattande. Men här slutar likheterna mellan kommunerna.

Det finns skillnader i vilken utsträckning de folkbokförda eleverna går i en kommunal skola i hemkommunen. I Lund är denna siffra högst – 73 procent – och

Kristianstad har en liknande situation. För Helsingborg och Malmö är motsvarande siffra 50 procent eller något lägre.

Det finns även skillnader i vilken utsträckning eleverna i den kommunala skolan också är folkbokförda i kommunen. Av eleverna på Lunds kommunala gymnasieskolor är 42 procent bosatta i Lund. Mer än hälften av eleverna i Lunds kommunala gymnasieskolor bor således i andra kommuner. I Kristianstad och Malmö är omkring 75 procent av eleverna i de kommunala skolorna också folkbokförda i kommunen, och i Helsingborg är motsvarande siffra 60 procent.

Det innebär vidare (visas inte i tabellen nedan) att elever boende i Helsingborg och Malmö i betydligt högre utsträckning går i fristående gymnasieskolor jämfört med Lundaeleverna. Omkring 40 procent av eleverna från Helsingborg och Malmö går i fristående gymnasieskolor i hemkommunen att jämföra med strax under 20 procent för Lundaeleverna. Av eleverna folkbokförda i Kristianstad går ungefär 25 procent i en fristående gymnasieskola i kommunen.

Figur 3: *Jämförelse centrumkommuner i Skåne, 2019*

Kommun	Andel folkbokförda elever i skolor i den egna kommunen (kommunala och fristående)	Andel folkbokförda som går i kommunala skolor i den egna kommunen	Andel folkbokförda elever av det totala antalet elever i kommunala skolor
Lund	90 %	73 %	42 %
Helsingborg	88 %	44 %	62 %
Kristianstad	93 %	70 %	77 %
Malmö	91 %	50 %	76 %

Källa: Skolverket

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att Lundaungdomar i stor utsträckning går i en kommunal skola i hemkommunen, och samtidigt utgör elever från andra kommuner en majoritet av eleverna på Lundaskolorna. Även jämfört med andra centrumkommuner i Sverige är den stora andelen elever från andra kommuner i Lunds kommunala gymnasieskolor hög.

Vi kan se i figur 4 nedan att en hög andel av eleverna i Lunds kommunala gymnasieskolor bor i kommuner som inte har nationella program eller ett fåtal nationella program. I figuren redovisas endast kommuner med fler än 50 elever på Lundaskolorna. Det finns ytterligare 298 elever som kommer från andra kommuner som går i Lunds kommunala gymnasieskolor. Av dessa kommer 59 elever från kommuner som inte ligger i Skåne.

Bortsett från elever bosatta i Lund är Kävlinge, Lomma och Staffanstorp de tre kommuner som bidrar med flest elever i Lunds kommunala gymnasieskolor. Dessutom är det en hög andel av dessa kommuners gymnasieungdomar som går i Lundaskolor. 70 procent av gymnasieungdomarna bosatta i Lomma går i Lunds kommunala gymnasieskolor, och hälften eller mer av gymnasieungdomarna från Kävlinge och Staffanstorp. Från Burlöv och Eslöv går nästan en tredjedel av gymnasieungdomarna i en Lundaskola, och drygt en fjärdedel från Höör och Hörby. Från Malmö, som antalsmässigt har relativt många elever i Lunds kommunala gymnasieskolor är andelen dock bara 3 procent.

Om det inte skulle finnas något samverkansområde i Skåne skulle nästan 75 procent av eleverna från andra kommuner som idag går på Lunds kommunala skolor vara berättigade att bli mottagna i första hand.

Figur 4: *Elevantal och -andel i Lunds kommunala gymnasieskolor utifrån elevernas folkbokföringskommun, 2019-09-15, för kommuner med fler än 50 elever*

Kommun	Antal elever i Lunds kommunala gymnasieskolor	Andel i Lunds kommunala gymnasieskolor	Andel av ungdomar 16-18 år i kommunen	Nationella program i kommunala skolor
Lund	2 852	42 %	73 %	9 YP och 6 HP
Kävlinge	706	10 %	57 %	Nej
Lomma	696	10 %	70 %	Nej
Staffanstorp	485	7 %	50 %	Nej

Eslöv	394	6 %	32 %	6 YP och 3 HP
Malmö	290	4 %	3 %	Samtliga
Burlöv	228	3 %	33 %	Nej
Landskrona	217	3 %	14 %	4 YP och 4 HP
Höör	157	2 %	26 %	Nej
Svedala	152	2 %	18 %	1 YP och 3 HP
Sjöbo	133	2 %	20 %	3 YP
Hörby	119	2 %	24 %	Nej
Svalöv	72	1 %	14 %	3 YP och 2 HP

Källa: Elevprognos, Lunds kommun, mars 2020 YP=yrkesprogram, HP=högskoleförberedande program



## Vad påverkar ungdomars val till gymnasieskolan?

Vad som påverkar ungdomars gymnasieval är en fråga som är väl kartlagd. Man kan dela upp gymnasievalet i två olika delar. Den första delen är ungdomars preferenser (d.v.s. vad eleverna föredrar). Vad är viktigt för eleverna när de väljer utbildning och hur ser det ut för olika elevgrupper? Den andra delen berör ungdomars valfrihet och hur stor möjlighet de har att få sina preferenser tillgodosedda. Här påverkas möjligheterna av utbudet av och efterfrågan på gymnasieutbildningar, samt elevens meritvärde från grundskolan.

Om vi betraktar gymnasievalet som en kombination av program och skola är det mycket som tyder på att programmet är den tyngst vägande faktorn (se Thelin 2019 och Stockholms stad 2015). Men även betydelsen av skolan är stor i gymnasievalet. Betydelsen av skolan formuleras i stor utsträckning utifrån rykte eller status. Framträdande är skolans kunskapsstatus och den bestäms i stor utsträckning av hur hög antagningspoängen är. Men skolors status kan också formuleras utifrån de elever som går på skolan, t.ex. att det är elever med vissa politiska åskådningar eller utifrån vilken bakgrund eleverna har.

Vilka preferenser ungdomarna har i val av gymnasieutbildning påverkas av flera bakgrundsfaktorer, såsom kön, meritvärde i grundskolan, etnicitet, social bakgrund och vårdnadshavarnas utbildningsnivå. De påverkas också av var de bor, t.ex. utbudet inom rimligt pendlingsavstånd och olika program kan ha olika status i olika miljöer utifrån den lokala arbetsmarknaden och närheten till universitet/högskola (Skolverket 2012). Även vad ens vänner väljer för program och skola kan påverka preferenserna.

Det är intressant att beskriva lite närmare hur preferenserna påverkas av elevernas meritvärde i årskurs 9, eftersom det dessutom påverkar elevernas möjligheter att välja utbildning. Flera undersökningar har visat att betydelsen av vilken skola eleven väljer har större betydelse för elever med höga betyg jämfört med elever som har låga betyg (se Panican 2015, s.12, Stockholms stad 2015, s. 35 och Thelin 2019, s. 185). Mönstret som framträder i enkät- och intervjustudier är att det är viktigt för elever med höga betyg att gå på skolor med elever som är studiemotiverade. Det går också att observera utifrån antagningsmönster att elever med höga betyg i mycket stor utsträckning söker sig till utbildningar med höga antagningspoäng.

I en undersökning som gjorts på folkbokförda i Stockholms stad kan man också se att det finns skillnader i sökmönster för gruppen gymnasieelever med höga betyg utifrån socioekonomiska förutsättningar. Elever med höga betyg från grundskolor med socioekonomiskt gynnsamma förhållanden söker i mycket hög utsträckning gymnasieskolor med höga antagningspoäng, medan det mönstret är mindre tydligt för elever med höga betyg från grundskolor med mindre gynnsamma socioekonomiska förhållanden. Samtidigt koncentreras den sistnämnda gruppen elever till relativt få skolor, så skolfaktorn förefaller vara viktig, men förklaras troligen av att det är skolor där det går elever med liknande bakgrund (Stockholms stad 2020).

Sammantaget framträder en bild att valet till gymnasieskolan i stor uträkning handlar om social tillhörighet och identitet (se Skolverket 2012, Panican 2015). Eleverna väljer i stor utsträckning en utbildning där man känner att man passar in och som överensstämmer med den egna livsstilen.

### **Vilken frihet har eleverna att välja?**

Valfrihet är ett begrepp som förekommer flitigt i skolsammanhang och inte minst då det gäller gymnasievalet. När man diskuterar valfrihet kan man särskilja mellan formell och reell valfrihet. Lika formell valfrihet innebär att individer kan välja mellan olika alternativ utan att någon av dem behandlas olika (t.ex. diskriminering), men tar inte hänsyn till vilka förutsättningar eller resurser individer har.

För gymnasievalet råder formell frihet för samtliga ungdomar att söka till gymnasieskolan och välja vilket program eller gymnasieskolan de vill gå på. Ur ett strikt meritokratiskt perspektiv är valfriheten vid gymnasievalet oproblematiserad. Utifrån valprinciperna (behörighet som lägsta grund och betyg som urvalsgrund) så har alla lika stora valmöjligheter. Valfrihet kan dock tolkas annorlunda och ta i beaktning elevens möjligheter (förutsättningar och resurser) att välja. Tar vi det senare perspektivet pratar vi om elevernas reella frihet att välja. Här handlar det mer om vilken utbildning eleven har en realistisk möjlighet att bli antagen till, givet elevens förutsättningar.

En uppenbar skillnad i elevernas reella valfrihet utgår ifrån elevernas grundskolebetyg. Eftersom urvalsgrunden för nationella program är elevens

meritvärde i årskurs 9 så ökar en sökandens reella valfrihet ju högre grundskolebetyg hen har. En enkätundersökning som genomfördes bland elever på Stockholms kommunala gymnasieskolor i årskurs 1 visade att ju högre meritvärde eleven hade i årskurs 9, desto större valfrihet upplevde de (Stockholms stad 2015, s. 31). Men skillnader i den reella friheten kan påverkas av skillnader i ungdomarnas sociala bakgrund och identitet, deras tillgång till information och handlingskraft. Även geografiska faktorer, såsom hur många utbildningsalternativ som finns i närområdet påverkar den reella valfriheten.

Den formella friheten för ungdomar ökar i de flesta fall om en kommun är med i ett samverkansområde då antalet sökbara utbildningsvägar ökar.<sup>12</sup> Det undantag som kan finnas är om samverkansområdet består av en centrumkommun och utpendlingskommuner som saknar nationella program. I Lunds fall kan vi notera att Lundaungdomarnas formella frihet är större i Fritt sök än i övriga scenarier, eftersom Fritt sök innebär att fler utbildningsvägar är öppna för mottagande i första hand.

Hur den reella valfriheten påverkas för ungdomar i ett samverkansområde beror på flera faktorer såsom geografi, vilka program och gymnasieplatser som finns i hemkommunen och i närliggande kommuner. Den reella valfriheten kommer att påverkas olika beroende i vilken typ av kommun du bor i, och också hur efterfrågad gymnasieutbildningen i kommunen är. Den reella friheten påverkar också ungdomar på olika sätt, t.ex. om du har mycket höga betyg i årskurs 9 påverkas du troligen inte alls, men om du har lägre betyg är det mer sannolikt att din reella valfrihet ökar. För Lundaungdomar är generellt sett den reella valfriheten lägre i Fritt sök jämfört med övriga scenarier, eftersom konkurrensen om utbildningsplatserna på Lundaskolorna sannolikt kommer att högre.

Sammantaget för Lundaungdomarna så innebär Fritt sök att antalet möjliga utbildningsplatser ökar. Men Fritt sök innebär också att konkurrensen till utbildningar på Lunds kommunala gymnasieskolor ökar, vilket generellt sett

---

<sup>12</sup> Notera att när vi diskuterar samverkansområde och antal utbildningar så rör det gymnasieskolor med kommunal huvudman. Fristående gymnasieskolor påverkas inte av om det finns ett samverkansområde eller inte, utan där är eleverna alltid berättigade till att bli mottagna i första hand, oberoende av var de bor och skolan är belägen.

minskar deras reella valfrihet till dessa utbildningar. Om Lund inte skulle vara med i Fritt sök skulle deras möjligheter att bli antagna på utbildningar i andra kommuner minska, men samtidigt öka på Lundaskolor. Men detta är generella teoretiska beskrivningar och för olika ungdomar skulle valfriheten påverkas olika utifrån förutsättningar och utbildningsval. I det kommande kapitlet kommer en mer nyanserad bild av situationen att åskådliggöras.

## **Antagnings- och sökmönster till Lunds kommunala gymnasieskolor**

I det här kapitlet redovisas analyserna av sök- och antagningsdata som ger en uppskattning av utfallet av de olika scenarierna för Lundaungdomarna och Lunds kommun som huvudman. Analyserna bygger på data från utbildningsförvaltningen i Lund. I samtliga analyser har de riksrekryterande programinriktningarna exkluderats (se fotnot 9). Anledningen är att dessa inte påverka huruvida Lund ingår i ett samarbetsområde eller inte.

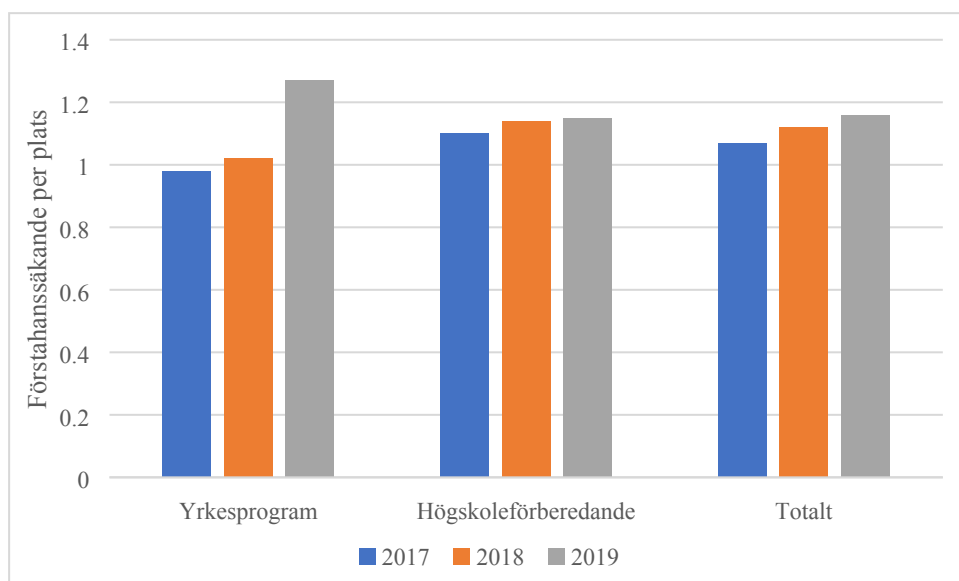
Först görs en beskrivning de tre senaste årens sök- och ansökningsmönster till Lunds kommunala gymnasieskolor. Det görs också en analys av ansökningsläget utifrån de olika scenarierna och hur den framtida ökningen av gymnasieungdomar i Lund och regionen påverkar Lunds kommunala gymnasieskola. Avslutningsvis analyseras Lundaungdomarnas förstahandsval till gymnasieskolan för att få en uppfattning om hur stor undanträngningen är.

### **Sökmönster Lunds kommunala gymnasieskolor**

I figurerna 5 till 7 nedan redovisas hur många förstahandssökande det finns per tillgängliga platser på Lunds kommunala gymnasieskolor. Analysen bygger på sökdata för sökande till årskurs 1 för åren 2017 till 2019.

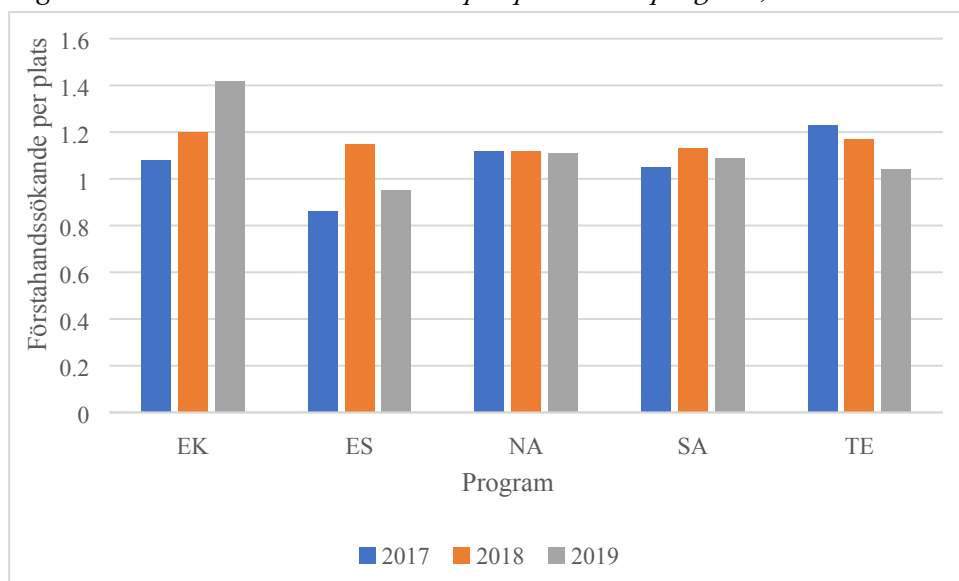
Totalt sett är det något fler förstahandssökande i förhållande till antalet tillgängliga platser. Kvoten mellan antal förstahandssökande per plats år 2019 är 1,16, d.v.s. 16 procent fler förstahandssökande till varje plats. Det finns en svag tendens till ett ökat söktryck för de tre undersökta åren, och mellan 2018 och 2019 utgörs skillnaden av ett ökat söktryck till yrkesprogrammen. Det är svårt att säga om det är en tillfällig variation eller om det är en förändrad trend. Det är relativt få elever som söker till yrkesprogrammen och kvoten påverkas också av variationer av antal utbildningsplatser per program mellan olika år.

Figur 5: *Andel förstahandssökande per plats per programtyp, 2017–2019*



Om man tittar på programmen med flest elever är det tydligt att söktrycket till ekonomiprogrammet (EK) ökat de tre senaste åren, och är idag det program som har högst söktryck. Teknikprogrammet (TE) har haft ett minskat söktryck de tre senaste åren.

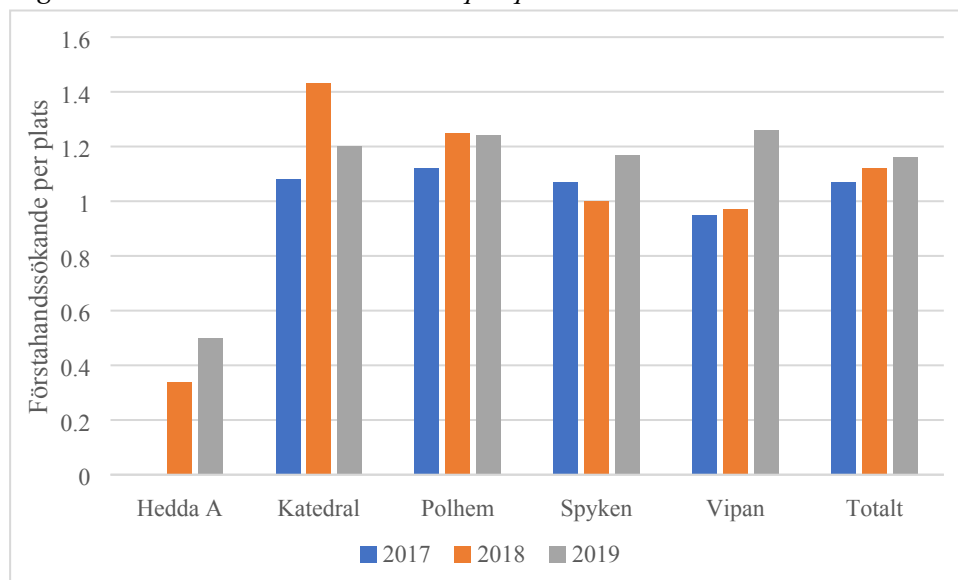
Figur 6: *Andel förstahandssökande per plats vissa program, 2017–2019*



Söktrycket per skola har något större variation per år, även om det inte är några dramatiska skillnader och det är svårt att se några tydliga mönster. Det ökade söktrycket till Vipan 2019 sammanfaller av förklarliga skäl med uppgången på yrkesprogrammen. Hedda Andersson har ett lägre söktryck jämfört med övriga skolor, men ökade mellan 2018 och 2019. Om man ser på ett medelvärde på tre

år så har Katedralskolan och Polhemskolan ett något högre söktryck jämfört med övriga skolor.

Figur 7: *Andel förstahandssökande per plats skola 2017–2019*



### Antagningsmönster Lunds kommunala gymnasieskolor

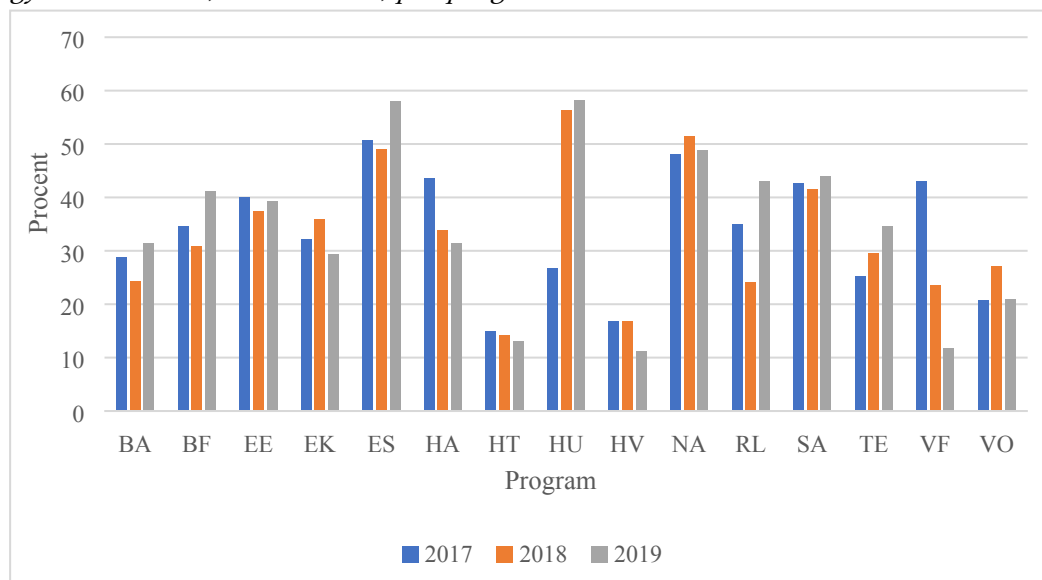
I figurerna 8 till 10 nedan redovisas antagningsmönster till Lunds kommunala gymnasieskolor. Underlaget är antagningsdata till årskurs 1 för 2017 till 2019.

I figur 8 redovisas andel Lundaelever som blir antagna på Lunds kommunala skolor uppdelat på program. Det finns en del variationer årsvis på de program som har få elever, men för de elevmässigt större programmen är det relativt stabila mönster. Bland de högskoleförberedande programmen har det estetiska (ES) och humanistiska programmet (HS) (dock ej 2017) den högsta andelen antagna Lundaelever. Det rör sig dock om få elever totalt sett på dessa program. På naturvetenskapsprogrammet (NA) är runt 50 procent av de antagna bosatta i Lund och på samhällsvetenskapsprogrammet (SA) ligger siffran runt 40 procent. På ekonomi- (EK) och teknikprogrammet (TE) är andelarna lägre (runt 30 procent), men med viss variation olika år. För teknikprogrammet är trenden att andelen Lundaelever ökar.

Yrkesprogrammen har vanligtvis en lägre andel Lundaelever än genomsnittet. Lägst andel Lundaelever finns på hantverksprogrammet (HV) och hotell- och turismprogrammet (HT). För yrkesprogrammen är totalt sett 32 procent av de antagna eleverna boende i Lund. Samtidigt rör det sig om relativt få elever.

Omkring 10 procent av Lundaeleverna som blir antagna på nationella program blir det på ett yrkesprogram.

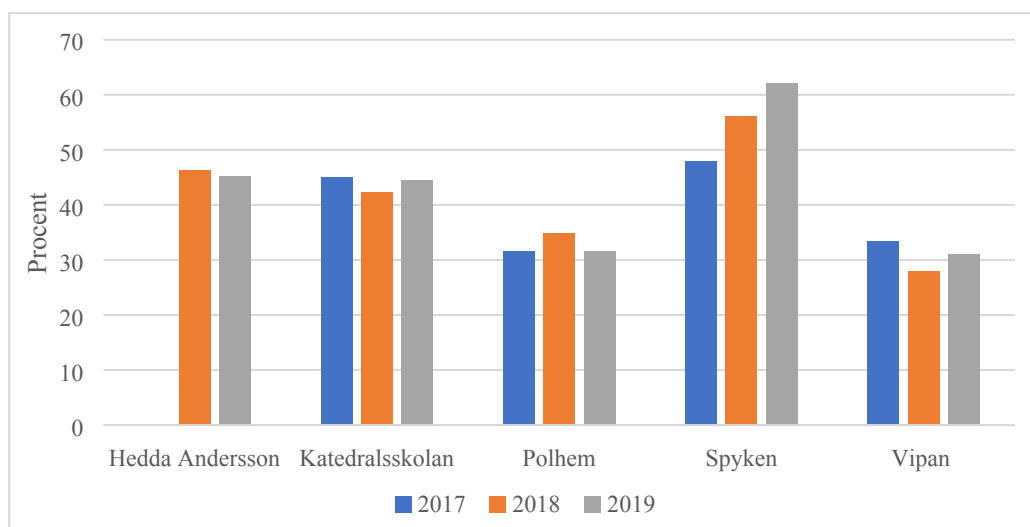
Figur 8: *Andel Lundaelever av totalt antagna till nationella program på Lunds kommunala gymnasieskolor, 2017 – 2019, per program*



Det finns också skillnader i andelar Lundaelever på de olika gymnasieskolorna, och det rör sig om relativt stora skillnader. Spyken är den skola som har högst andel Lundaelever. Lägst andel antagna Lundaelever har Polhemskolan och Vipan.

Figur 9: *Andel Lundaelever antagna till nationella program på Lunds kommunala gymnasieskolor, 2017 – 2019, per skola*





Mönstret per skola och program åskådliggörs i figur 10 nedan. Vipar bara har yrkesprogram och redovisas inte, eftersom deras andelar elever från Lund, med undantag av hantverksprogrammet (som finns på Polhemskolan) blir samma som programmönstren. Även det humanistiska och estetiska programmet har exkluderats eftersom de bara finns på Spyken. I figuren redovisas också andelarna för fristående gymnasieskolor belägna i Lund som jämförelse.

Figur 10: Andel Lundaelever antagna till nationella program på Lunds kommunala gymnasieskolor, 2017 – 2019, per program och skola

	2017	2018	2019
<b>Ekonomiprogrammet</b>			
Hedda Andersson	*	53 %	39 %
Katedralsskolan	35 %	28 %	30 %
Polhemskolan	*	30 %	25 %
Spyken	30 %	*	*
Fristående i Lund	17 %	21 %	24 %
<b>Naturvetenskapsprogrammet</b>			
Katedralsskolan	51 %	53 %	53 %
Polhemskolan	37 %	42 %	33 %
Spyken	61 %	63 %	65 %
Fristående i Lund	32 %	30 %	34 %
<b>Samhällsvetenskapsprogrammet</b>			
Hedda Andersson	*	*	52 %
Katedralsskolan	43 %	42 %	42 %
Polhemskolan	34 %	36 %	35 %
Spyken	52 %	56 %	62 %
Fristående i Lund	26 %	24 %	33 %
<b>Teknikprogrammet</b>			
Hedda Andersson	*	38 %	44 %
Polhemskolan	25 %	26 %	32 %
Fristående i Lund	28 %	29 %	32 %

\*Programmet fanns inte på skolan vid angivet år

Skolmönstret är genomgående för samtliga program. Spyken har en hög andel Lundaelever för samtliga program i förhållande till genomsnittet, med undantag för ekonomiprogrammet det året programmet fanns på skolan. Polhem har å andra sida en låg andel för samtliga program. Katedralskolan har en genomsnittlig andel för samtliga program. Hedda Andersson har en något högre andel Lundaelever jämfört med programgenomsnittet (se figur 9). Det kan förefalla lite märkligt eftersom skolan i den tidigare figuren låg på samma nivå som Katedralskolan. Men det förklaras av programmixen; de har inte naturvetenskapsprogrammet (som generellt sett har en hög andel), men ekonomi- och teknikprogrammet, som båda har en låg andel.

Slutsatsen är således att programmixen i viss utsträckning påverkar jämförelsen mellan skolorna i figur 9 ovan. Men inbördes har skolorna olika andelar Lundaelever vid programuppdelade jämförelser, så skolan har en större påverkan.

Fristående gymnasieskolor belägna i Lund har en lägre andel Lundaelever jämfört med de kommunala gymnasieskolorna i Lund. Andelarna motsvarar ungefär situationen på Polhemskolan.

### **Antagning utifrån de olika scenarierna**

För att undersöka hur antagningen skulle se ut från de olika scenarierna har antagningsdata till årskurs 1 för de kommunala gymnasieskolorna i Lund 2019 använts. Analysen bygger på individdata och för eleverna som blivit antagna från andra kommuner har materialets kodats huruvida de kommer att bli första- eller andrahandsmottagna utifrån de olika scenarierna.

Totalt ingår 2092 elever i materialet och eleverna på de riksrekryterande utbildningarna är exkluderade, eftersom de inte berörs av ett samverkansavtal eller ej. I figur 11 nedan sammanfattas hur många som skulle ha blivit mottagna i första hand i de olika scenarierna i 2019 års antagning.<sup>13</sup> De olika kolumnerna i figuren står för följande:

---

<sup>13</sup> Det ska påpekas att det tillkommer 40 elever folkbokförda i Lund som blivit antagna till andra kommunala skolor på program som idag finns i Lund. I scenarierna kommer de inte längre att kunna bli

*Fritt sök:* Dagens situation med Fritt sök i Skåne och västra Blekinge.

*Enbart Lund:* Lund lämnar Fritt sök och övriga kommuner stannar kvar inom samverkansområdet.

*Avtal 1:* Lund ingår i ett samverkansområde med Burlöv, Kävlinge, Lomma och Staffanstorp och övriga kommuner stannar kvar inom samverkansområdet.

*Avtal 2:* Lund ingår i ett samverkansområde med kommunerna inom avtal 1 samt Eslöv, Höör och Sjöbo och övriga kommuner stannar kvar inom samverkansområdet.

*Inget Fritt sök:* Det finns inget samverkansområde i Skåne och västra Blekinge.

Det är tydligt att om Lund skulle gå ur Fritt sök och övriga kommuner stannar kvar skulle konkurrensen för Lundaungdomarna minska. Omkring 1 200 platser skulle bli tillgängliga efter förstahandsantagningen. I situation avtal 1 minskar också konkurrensen, men antalet tillgängliga platser blir betydligt färre än i det tidigare exemplet, 533 platser. I exemplen med avtal 2 och inget Fritt sök blir utfallet ungefär detsamma. Här minskar konkurrensen, men inte i så stor utsträckning, runt 330 platser blir tillgängliga.

Figur 11: *Antal förstahandsmottagna och tillgängliga platser för andrahandsmottagna på Lunds kommunala gymnasieskolor efter förstahandsmottagande utifrån olika scenarier, 2019*

	<b>Fritt sök</b>	<b>Enbart Lund</b>	<b>Avtal 1</b>	<b>Avtal 2</b>	<b>Inget Fritt sök</b>
Antal elever förstahandsmottagna	2092	860	1 559	1 757	1 770
Tillgängliga platser för andrahandsmottagna	0	1 232	533	335	322

Nedan i figur 12 redovisas samma siffror som ovan fast programuppdelat (yrkesprogrammen redovisas tillsammans). Om man tittar på scenariot att Lund lämnar Fritt sök och övriga kommuner stannar kvar (enbart Lund i figuren) finns programskillnader i hur många elever som skulle tas emot i första hand. Ekonomi-, teknik- och yrkesprogrammen har en lägre andel

förstahandsmottagna i dessa kommuner och därför kommer antalet tillgängliga platser efter förstahandsmottagande att minska med 40 (om vi antar att ingen av de blir mottagna i mån av plats). I scenario avtal 2 rör det sig om 35 elever eftersom det finns 5 elever som är mottagna i Eslöv och Sjöbo och de skulle fortsatt vara förstahandsmottagna där i det scenariot.

förstahandsmottagna jämfört med övriga program. Om man ser individuellt på yrkesprogrammen finns det tydliga skillnader. På hantverksprogrammet, hotell- och turismprogrammet, VVS- och fastighetsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet är det få elever som skulle bli förstahandsmottagna.

Samtidigt som det innebär en minskad konkurrens för Lundaungdomarna blir det en utmaning för Lunds kommun som huvudman. Frågan är i vilken utsträckning platserna kommer att kunna fyllas om Lund lämnar Fritt sök. Svaret beror delvis på hur sökmönstren för ungdomarna i andra kommuner förändras när de inte längre kan bli förstahandsmottagna i Lund. Delvis beror svaret på hur andra kommuner och fristående skolor anpassar sitt utbud ifall Lund inte längre är med i Fritt sök. Det finns också en risk att det blir lediga platser på Hedda Andersson. Skolan har som konstaterats tidigare ett lägre ansökningstryck jämfört med övriga Lunds kommunala gymnasieskolor.

Figur 12: *Antal förstahandsmottagna och tillgängliga platser på Lunds kommunala gymnasieskolor efter förstahandsmottagande utifrån olika scenarier per program, 2019*

		<b>Fritt Sök</b>	<b>Enbart Lund</b>	<b>Avtal 1</b>	<b>Avtal 2</b>	<b>Inget Fritt sök</b>
Ekonomi- programmet	Antal elever förstahandsmottagna	307	90	230	256	257
	Tillgängliga platser för andrahandsmottagna	0	217	77	51	50

Estetiska programmet	Antal elever förstahandsmottagna	75	44	57	61	64
	Tillgängliga platser för andrahandsmottagna	0	31	18	14	11
Humanistiska programmet	Antal elever förstahandsmottagna	32	18	21	22	27
	Tillgängliga platser för andrahandsmottagna	0	14	11	6	5
Naturvetenskapsprogrammet	Antal elever förstahandsmottagna	567	279	448	488	498
	Tillgängliga platser för andrahandsmottagna	0	288	119	79	69
Samhällsvetenskapsprogrammet	Antal elever förstahandsmottagna	577	257	448	488	495
	Tillgängliga platser för andrahandsmottagna	0	320	130	77	82
Teknikprogrammet	Antal elever förstahandsmottagna	201	71	140	164	149
	Tillgängliga platser för andrahandsmottagna	0	124	61	37	52
Yrkesprogram (samtliga)	Antal elever förstahandsmottagna	333	101	216	266	280
	Tillgängliga platser för andrahandsmottagna	0	232	117	67	53
<b>Summa</b>	<b>Antal elever förstahandsmottagna</b>	<b>2092</b>	<b>860</b>	<b>1 559</b>	<b>1 757</b>	<b>1 770</b>
	<b>Tillgängliga platser för andrahandsmottagna</b>	<b>0</b>	<b>1 232</b>	<b>533</b>	<b>335</b>	<b>322</b>

## En växande befolknings påverkan på utbildningsplatser

Antalet gymnasieungdomar i Skåne och västra Blekinge kommer att växa kraftigt den närmaste tioårsperioden. 2019 är antalet gymnasieungdomar i åldern 16–18 år runt 45 000 och 2030 beräknas de vara 55 000, en ökning på nästan 22 procent. Ökningen är störst 2019 fram till 2026 då elevantalet förväntas öka med runt 1 000 ungdomar per år för att därför minska till runt 500 eller färre per år (Lunds kommun 2020).

Vad innebär detta för behovet av utbildningsplatser på Lunds kommunala gymnasieskolor? Idag är kapaciteten runt 6 800 platser. I figur 13 nedan åskådliggörs en uppskattning av utvecklingen på Lundaskolorna utifrån dagens fördelning av ungdomar från olika kommuner fram till 2030, med hänsyn tagen till ökningen av antalet gymnasieungdomar i respektive kommun. Det blir således en modell där man antar att det sker en motsvarande ökning av antalet

utbildningsplatser i andra kommuner i samverkansområdet och på fristående gymnasieskolor, samt att elevernas övergripande sökmönster inte förändras i nämnvärd utsträckning.

Lund = elever folkbokförda i Lund

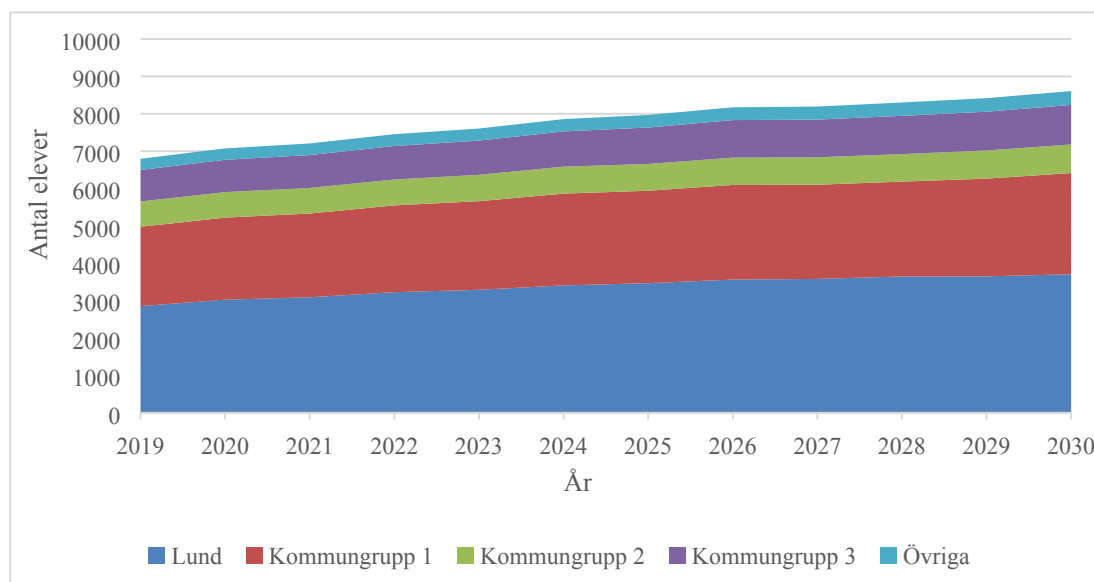
Kommungrupp 1 = elever folkbokförda i Burlöv, Lomma, Kävlinge och Staffanstorps kommuner

Kommungrupp 2 = elever folkbokförda i Eslöv, Höör och Sjöbo kommuner

Kommungrupp 3 = elever folkbokförda i Hörby, Landskrona, Malmö, Svalöv och Svedala kommuner

Övriga = elever folkbokförda i övriga kommuner

*Figur 13: Prognos elever på Lunds kommunala gymnasieskolor 2019 – 2030, totalt och hemkommun.*



Den fortsatta analysen om hur många utbildningsplatser som behövs utgår ifrån de scenarier som målades upp inledningsvis. De kommer att belysas utifrån fyra antagande:

- 1) Nuvarande elevprognos
- 2) Att det i samarbetsområdet och framförallt i Lunds närområde sker en proportionell utbyggnad av utbildningsplatser i förhållande till elevökningen.
- 3) Nuvarande sökmönster (hur stora andelar av elever från andra kommuner som idag går på Lunds kommunala gymnasieskolor).

- 4) Gymnasieplatserna i Lunds kommunala gymnasieskolor behandlas odifferentierat, som totalt antal och ej uppdelat på skola eller program (dock ej i scenario 2).

Flera av ovanstående antaganden kan och bör problematiseras. Men eftersom analysen görs på en rörlig materia kan man inte kasta upp alla förutsättningar i luften samtidigt. För att erbjuda en överblick och ha en utgångspunkt är det därför nödvändigt att utgå ifrån några fasta hållpunkter, och efter hand problematisera utifrån förändrade antaganden.

Vilka konsekvenser för det framtida antalet utbildningsplatser i Lund kan vi observera för de olika scenarierna? Det bör påpekas att uppskattningarna nedan inte tar hänsyn till andra effekter som kan följa, och ger bara en uppskattning av en ökning eller minskning och en fingervisning om storleken.

Scenario 1 – Lund stannar kvar i Fritt sök. Det skulle behövas runt 2 000 nya gymnasieplatser i Lund till 2030 för att situationen ska bli jämförbar med dagens.

Scenario 2 – Lund stannar kvar i Fritt sök men vissa program undantas från samverkansområdet. Om det naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga programmet skulle undantas från Fritt sök skulle det innebära att omkring 2 250 gymnasieplatser blir tillgängliga för andrahandsmottagna elever.<sup>14</sup> Sett från nuvarande situation skulle därmed Lund inte behöva skapa några nya utbildningsplatser (det tillkommer ett antal Lundaelever, idag runt 60 stycken, som går på andra kommunala skolor på dessa program). Om ekonomiprogrammet undantas är det ungefär 800 platser som frigörs för andrahandsmottagning, och för teknikprogrammet är det ungefär 450 platser till år 2030.<sup>15</sup>

Scenario 3 – Lund går ur Fritt sök och övriga kommuner stannar. År 2030 skulle det finnas knappt 3 700 Lundaungdomar i Lunds kommunala gymnasieskolor, plus de Lundaungdomar (idag runt 200 stycken) som går i

---

<sup>14</sup> Det är något fler ungdomar från andra kommuner som inte skulle ha rätt att blir förstahandsmottagande på det samhällsvetenskapliga programmet jämfört med det naturvetenskapliga.

<sup>15</sup> Det finns omkring 30 Lundaelever på ekonomi- och teknikprogrammet i andra kommunala skolor.

andra kommunala gymnasieskolor som inte skulle längre skulle bli mottagna i första hand, och det är sannolikt att dessa elever i stor utsträckning skulle söka sig till Lunds kommunala skolor. Det är också sannolikt att en hel del Lundaungdomar som idag går på fristående skolor i högre utsträckning skulle söka till kommunala skolor i Lund. Enligt elevprognosen kommer det att finnas nästan 5 100 gymnasieungdomar folkbokförda i Lund 2030.

Om Lund lämnar Fritt sök så skulle Lundaungdomar i klart högre utsträckning ha möjlighet att bli antagna på Lunds kommunala gymnasieskolor. Detta förutsätter dock att det är möjligt att upprätthålla åtminstone lika många utbildningsplatser som finns idag på Lundaskolorna. Som konstaterades tidigare är söktrycket från Lundaungdomar relativt lågt på yrkesprogrammen och Hedda Andersson, och det finns ett frågetecken i vilken utsträckning dessa platser kommer att fyllas om Lund står utanför Fritt sök.

Scenario 4 – Lund lämnar Fritt sök och ingår samverkan med närliggande kommuner.<sup>16</sup> I detta scenario skulle det behövas ungefär 650 nya utbildningsplatser i Lunds kommunala gymnasieskolor till 2030 för att situationen ska bli jämförbar med dagens situation.

Om man begränsar samverkansområdet till de tidigare samarbetskommunerna Burlöv, Lomma, Kävlinge och Staffanstorp skulle 2030 antalet elever som blir mottagna i första hand till Lunds kommunala gymnasieskolor vara lika stort som dagens antal utbildningsplatser. Det är under förutsättning att dessa kommuner inte lämnar Fritt sök. Om de lämnar Fritt sök så kommer trycket bli högre på Lunds kommunala gymnasieskolor eftersom eleverna från dessa kommuner inte kommer att bli förstahandsmottagna i kommuner utanför den nya samverkan (förutom för de program som inte finns i Lund). T.ex. om Burlöv skriver ett avtal med Lund och samtidigt inte har något avtal med Malmö, så kommer en elev från Burlöv inte kunna bli förstahandsmottagen i Malmö för de program som finns i Lund. I en sådan situation är det därför troligt att söktrycket till Lunds kommunala gymnasieskolor ökar. Det förutsätter också att Fritt sök i övrigt kvarstår, annars ökar antalet ungdomar som har rätt att bli mottagna i första hand till Lundaskolorna. Även detta scenario kan förstås påverkas av om alla utbildningsplatser i Lunds kommun

---

<sup>16</sup> Burlöv, Eslöv, Lomma, Kävlinge, Höör, Sjöbo och Staffanstorp



kommer att fyllas. Fast det är större förutsättning i detta scenario att de fylls jämfört med scenario 3.

Scenario 5 – Lund lämnar Fritt Sök och samverkansområdet upplöses. Om Fritt sök upplöses och inte ersätts av några nya samverkansområden så kommer ett stort antal elever från andra kommuner ha rätt att bli mottagna i första hand i Lund. Även i detta scenario skulle det behövas runt 650 nya utbildningsplatser på Lunds kommunala gymnasieskolor 2030 för att situationen ska vara densamma som i dagsläget.

Om antagande två inte uppfylls kommer konsekvenserna att förändras. Om det inte skapas fler utbildningsplatser i övriga kommuner och hos enskilda huvudmän i en sådan utsträckning som är proportionell till elevökningen kommer antalet utbildningsplatser i Lund att behöva öka i högre omfattning. Om det skapas fler utbildningsplatser än vad som är proportionerligt kommer antalet utbildningsplatser i Lund inte behöva öka i så stor omfattning.

Olika utfall när det gäller utbyggnaden av antalet utbildningsplatser i Lund och regionen kan göra att sökmönstren förändras (antagande 3). Men det är svårt att ge en exakt uppskattning av hur de kommer att förändras eftersom det beror på var de nya utbildningsplatserna ligger geografiskt om det är platser hos kommunala eller enskilda huvudmän. Sökmönstren kan också förändras utifrån andra faktorer än antalet utbildningsplatser. De kan också förändras av andra efterfrågemönster som idag kan vara svåra att förutse.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att utfallet varierar mellan de olika scenarierna. Återigen kan Lund påverka utvecklingen, men inte styra den och påverkas av hur andra kommuner kommer att agera. Och det finns flera tänkbara följdverkningar av vad Lund beslutar som är svåra att förutse.

### **I vilken utsträckning blir förstahandsval tillgodosedda?**

I de motioner som låg till grund för denna utredning och i direktiven från kommunstyrelsen fanns en stor tyngdpunkt på undanträngning.

Undanträngning kan beskrivas som i vilken utsträckning ungdomar i en kommun får minskad tillgång till hemkommunens gymnasieskolor när det finns ett samverkansområde. Undanträngning och valfrihet hänger ihop, men är inte helt samma sak, utan undanträngning är något som i första hand sker i centrumkommuner.

Hur kan vi då empiriskt fånga undanträngning utifrån ungdomarnas preferenser? En möjlighet är att undersöka vilka val som ungdomarna gör, s.k. avslöjande preferenser. Här utgår man ifrån att preferensen bäst fångas genom att observera hur individen handlar. I det här fallet kan vi således fastställa preferensen genom att observera vilka utbildningsval som görs.

Man kan också utgå ifrån individens normativa preferenser. Här är utgångspunkten det som individen uttrycker, och fångas genom t.ex. enkäter och intervjuer. Det behöver inte nödvändigtvis vara någon skillnad mellan en individs avslöjade och normativa preferenser. Men ofta är de olika. Ett trivialt exempel är en individ som säger att hen vill träna fyra gånger i veckan, men bara gör det en gång i veckan. Eller en elev som uttrycker att hen föredrar att gå i en skola som har en hög socioekonomisk differentiering, men som i valsituationen väljer en socioekonomiskt homogen skola. Vilket ska ses som den "riktiga" preferensen?

Ett problem med att utgå ifrån observerade skolval är det enbart återspeglar vilket val eleven gjorde utifrån de valmöjligheter som eleven ställdes inför. Därför finns det en risk att man hamnar långt ifrån en individs normativa preferens. I ett sammanhang där antalet valbara skolor och program är begränsat blir detta ett tydligt problem, men när det finns flera valalternativ ökar potentialen för att avslöjade och normativa preferenser hamnar närmare varandra. I denna utredning kommer utgångspunkten att vara observerade preferenser och utgå ifrån elevernas förstahandsval till gymnasieskolan. Detta val har huvudsakligen styrts av tillgänglig datatillgång då det finns tillgång till elevernas förstahandsval. För att undersöka de normativa preferenserna hade den behövt baserats på en intervju- eller enkätundersökning. Det hade också behövt kopplats till var eleverna blivit antagna för att göra motsvarande undersökning som nu genomförts. Med andra ord en komplicerad process och också omöjlig att genomföra under rådande coronapandemi.

Hur kan vi definiera undanträngning för Lundaungdomar? Den valda utgångspunkten är som sagt elevernas förstahandsval, d.v.s. det utbildningsval som eleven placerar högst upp i sin gymnasieansökan. Det är också rimligt om man tar i beaktande att det finns en politisk ambition att eleverna i hög utsträckning ska få sina förstahandsval tillgodosedda. Även ur ett individperspektiv är det önskvärt att eleverna får sitt förstaval tillgodosett. Men

samtidigt är det inte ett oproblematiskt att använda förstahandsval som ett mått på undanträngning.

Med tanke på att urvalsgrunden till en utbildning är meritvärdet i årskurs 9 och att antagningsgränser varierar mellan utbildningar så kan ett förstahandsval vara mer eller mindre realistiskt utifrån möjligheten att bli antagen. Med bakgrund av att det säkerligen förekommer ”orealistiska val”, definierat som att antagningsgränsen till en utbildning ligger avsevärt högre än elevens meritvärde, är det inte nödvändigtvis ett realistiskt mål att alla elever ska få sina förstahandsval tillgodosedda. Samtidigt är det sannolikt att en del ungdomar väljer bort att söka utbildningar som de inte tror att de kommer in på. I den enkät som gjordes inom ramen för Stockholms stads (2015) gymnasieutredning uppgav knappt 20 procent att de valde bort att söka en utbildning eftersom de inte trodde att de skulle komma in där. Man bör därför i viss utsträckning betrakta förstahandsval som en anpassning till de rådande urvalsreglerna till gymnasieskolan. Men sammantaget är bedömningen att elevens förstahandsval ger en bra indikation på undanträngning. Men för den grupp som inte fick sitt förstahandsval tillgodosett behöver man också ta i beaktande hur stor skillnaden är mellan förstahandsvalet och den utbildning som eleven blev antagen till.

För att analysera undanträngningen kommer sök- och antagningsdata på individnivå att analyseras. Analysen utgår ifrån Lundaungdomars förstahandsval till gymnasieantagningen till årskurs 1 år 2019. Därefter sker en matchning med vilken utbildning de har blivit antagna på och då kan vi bilda oss en uppfattning i vilken utsträckning deras förstahandsval har blivit tillgodosedda. Datamaterialet baseras på situationen i september 2019.

Utgångspunkten är i vilken utsträckning eleverna får plats på det gymnasieval de önskade i första hand, och med det avses deras val av skola och program i kombination. Men vi kan också beskriva i vilken utsträckning de fick delar av sitt förstahandsval tillgodosett, antingen för program eller skola. Analysen kommer att belysa följande kategorier:

- 1) Plats på det program och skola som de önskar i första hand
- 2) Plats på det program som de önskar i första hand (men inte skola)
- 3) Plats på den skola som de önskar i första hand (men inte program)
- 4) Plats med varken på det program eller skola de önskade i första hand

Analysen kommer också att beskriva tillgodosedda förstahandsval per gymnasieskola, program samt utifrån elevernas meritvärde i årskurs 9.

Totalt 1181 elever ingår i datamaterialet. Följande elever har exkluderats:<sup>17</sup>

- a) De programinriktningar som är riksrekryterande ingår inte i undersökningen, eftersom de inte påverkas av om Lund ingår i ett samarbetsområde eller inte. Totalt 76 sökande.
- b) Ej behöriga till nationellt program eller sent inkomna ansökningar. Totalt 47 sökande.

I tabell 14 nedan visas till vilken typ av gymnasieskola utifrån ett huvudmannaperspektiv Lundaungdomarna sökt i första hand respektive blivit antagna på i årskurs 1. En något högre andel Lundaungdomar har sökt en kommunal skola i Lund än den andel som blivit antagen till en kommunal skola i Lund. Det förmedlar en bild av att kommunala gymnasieskolor i Lund är eftertraktade av Lundaungdomarna och är också en indikation på att det förekommer undanträngning.

Figur 14: *Typ av huvudman som Lundaungdomar sökt i första och hand och blivit antagen till, andelar, 2019*

	<b>Kommunala skolor i Lund</b>	<b>Andra kommunala skolor</b>	<b>Fristående skolor</b>
Sökt i första hand till	75 %	7 %	18 %
Antagen till	72 %	8 %	20 %

Totalt sett får 78 procent av de sökande Lundaungdomarna sitt förstahandsval tillgodosett. Bland de som sökt en kommunal gymnasieskola i Lund var andelen något lägre, 77 procent. Av de Lundaungdomar som i första hand sökte en fristående gymnasieskola fick 78 procent sitt förstahandsval tillgodosett och motsvarande andel för de som sökt till en kommunal gymnasieskola i en annan kommun var 87 procent.

---

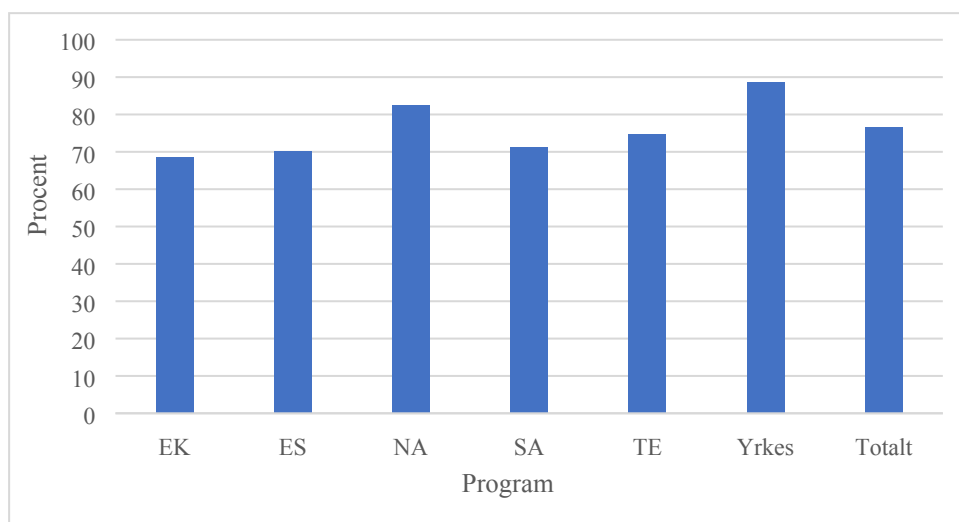
<sup>17</sup> Det fanns även 28 elever som fanns bland de sökande, men som inte återfanns bland de antagna och de finns inte med i analysen. Det fanns även 24 elever som fanns bland de antagna men inte bland de sökande och de finns inte heller med i analysen. Ungefär hälften av de sistnämnda elever var elever som i första hand sökt programinriktningar som är riksrekryterande.

Andelen som får sitt förstahandsval tillgodosett är högre för yrkesprogrammen jämfört med de högskoleförberedande. 85 procent av de förstahandssökande till ett yrkesprogram får sitt förstahandsval tillgodosett, och 76 procent för dem som söker ett högskoleförberedande program.

Skolverket publicerar också siffror på elever som är mottagna på sitt förstahandsval och det baserar sig på situationen i juni. De officiella siffrorna från Skolverket är lägre, och 2019 fick 69,3 procent av eleverna bosatta i Lund sitt förstahandsval tillgodosett. Uppgifterna från Skolverket baserar sig på situationen i juli och elever som erbjudits plats, medan siffrorna som använts ovan är från antagningssituationen i september. Att siffrorna skiljer sig mellan juni och september beror på att det skett omflyttningar, reservantagningar och sena val vilket leder till en ökad antagning på förstahandsvalet.

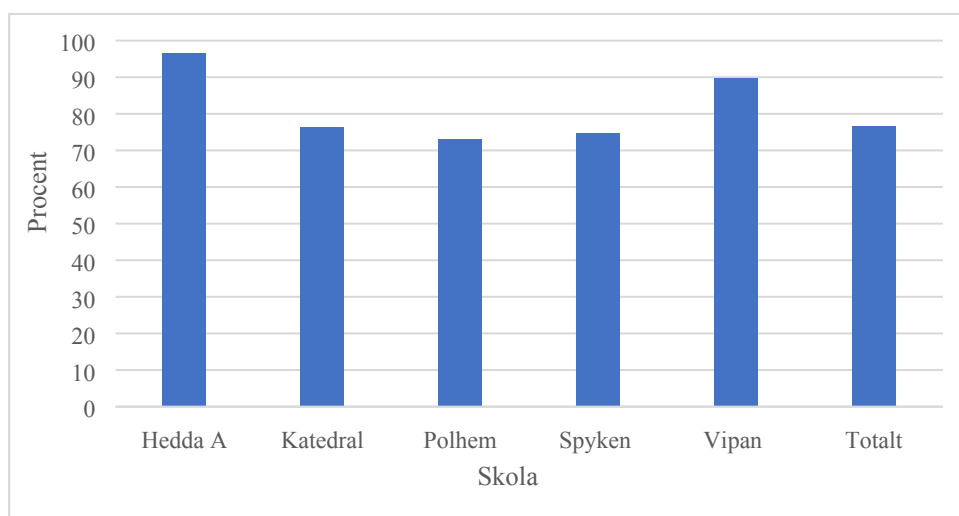
Hur ser det ut per program för förstahandssökande till Lunds kommunala gymnasieskolor? I figur 15 nedan ingår inte det humanistiska programmet eftersom det är få förstahandssökande och av samma anledning har yrkesprogrammen slagits ihop. Förstahandssökande till yrkesprogrammen får i störst utsträckning sina förstahandsval tillgodosedda, och andelen är högre jämfört med totalen. Även sökande till naturvetenskapsprogrammet (NA) får sina förstahandsval tillgodosedda i högre utsträckning jämfört med genomsnittet. Lägst är andelen för sökande till ekonomiprogrammet (EK), estetiska programmet (ES) och samhällsvetenskapsprogrammet (SA). För teknikprogrammet (TE) är siffrorna marginellt lägre jämfört med totalen.

Figur 15: *Andel Lundaungdomar som får sitt förstahandsval tillgodosett per program och totalt, Lunds kommunala gymnasieskolor 2019.*



Den gymnasieskola som har högst andel förstahandsval tillgodosedda är Hedda Andersson, med 97 procent. Även förstahandssökande till Vipan har en hög andel, och det finns enbart yrkesprogram på skolan. För övriga skolor har Katedralskolan en andel på samma nivå som genomsnittet, medan Polhemskolan och Spyken ligger något under genomsnittet (se figur 16 nedan).

Figur 16: *Andel Lundaungdomar som får sitt förstahandsval tillgodosett per skola och totalt., 2019.*



Samtidigt blir en hög andel – 93 procent – Lundaungdomar som i första hand har sökt en kommunal gymnasieskola i Lund också antagen på en sådan, men inte nödvändigtvis det program eller skola som de sökt i första hand.

Hur ser det ut om man tittar både på program och skola? Analysen är begränsad till de högskoleförberedande programmen, förutom det humanistiska programmet. Det kan noteras att Hedda Andersson har relativt få förstahandssökande, vilket inte är ovanligt för nya skolor som är under uppbyggnad. Det är tydligt att det är relativt stora skillnader mellan olika program på en skola och det är också skillnader mellan samma program på olika skolor (se figur 17 nedan).

Figur 17: *Andel Lundaungdomar som fått sitt förstahandsval tillgodosett per skola och program, 2019*

	<b>Hedda Andersson</b>	<b>Katedral</b>	<b>Polhem</b>	<b>Spyken</b>
Ekonomi	100 %	68 %	62 %	*
Estetiskt	*	*	*	70 %
Natur	*	76 %	84 %	89 %
Samhäll	91 %	86 %	71 %	64 %
Teknik	**	*	73 %	*

\*Programmet finns ej på skolan

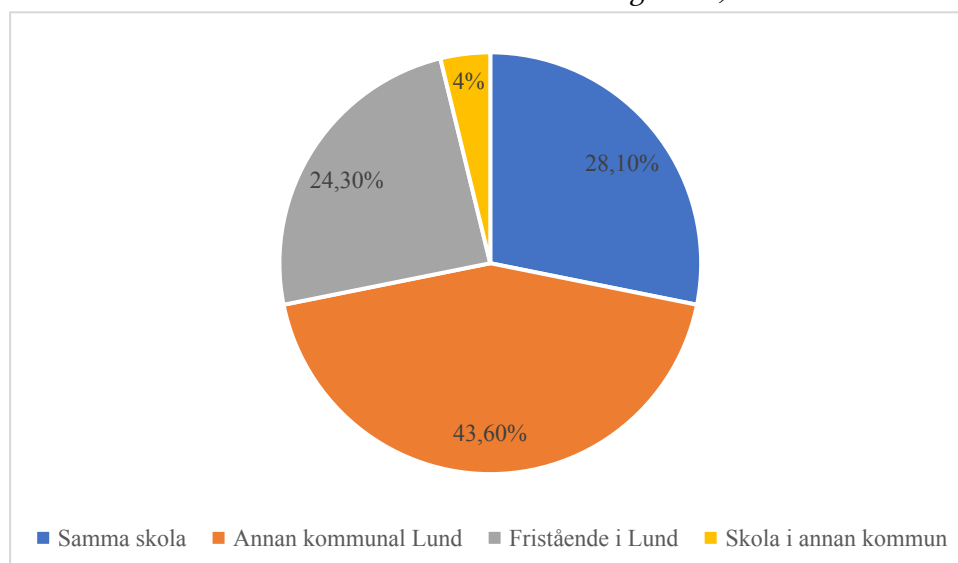
\*\* Färre än fem elever

### Lundaungdomar som inte fick sitt förstahandsval

Det var totalt 264 Lundaungdomar i datamaterialet som inte fick sitt förstahandsval tillgodosett. Något mer än hälften av dessa (56 procent) blev antagna på sitt andrahandsval.

Av de elever som inte fått sitt förstahandsval tillgodosett hade 206 sökt en kommunal skola i Lund. Nedan kan vi se hur den gruppen av elever fördelar sig i andelar utifrån vilken typ av gymnasieskola de blev antagen till. Något mer än två tredjedelar blev antagna till en kommunal gymnasieskola i Lund. Av de resterande blev 24 procent antagna till en fristående gymnasieskola i Lund och 4 procent till en gymnasieskola belägen i en annan kommun.

Figur 18: *På vilken typ av gymnasieskola blev den som sökt en kommunal gymnasieskola i Lund men inte fått sitt förstahandsval blivit antagen till, 2019*



Sett från ett programperspektiv blev fler än hälften (57 procent) antagna på det program de hade sökt i första hand. För de högskoleförberedande programmen är det inte så stora skillnader, förutom teknikprogrammet där 81 procent blev antagna till samma program.

Kombinerar man program och skola för dem som inte fått sitt förstahandsval till en kommunal gymnasieskola i Lund tillgodosett så fick två tredjedelar delvis sitt förstahandsval tillgodosett, vilket innebär att de antingen blev antagen på det program eller den gymnasieskola de hade sökt i första hand.

### Förstahandsval tillgodosedda utifrån genomsnittligt meritvärde

Som diskuterats så har elever med högra meritvärden i årskurs 9 större möjlighet att få sina förstahandsval tillgodosedda. Det är också tydligt utifrån de antagnings- och sökdata för Lundaelever som analyserats här (se figur 19 nedan). Eleverna med höga meritvärden (300 eller högre<sup>18</sup>) i årskurs 9 får nästan samtliga sina förstahandsval tillgodosedda och av eleverna med medelhöga meritvärden (mellan 250 och 299) får 75 procent av eleverna sina förstahandsval tillgodosedda. Däremot av eleverna med låga meritvärden (249 eller lägre) är det totalt sett 64 procent som får sitt förstahandsval tillgodosett.

<sup>18</sup> Maximalt meritvärde är 340 poäng om eleven läst modernt språk, och om inte så är det 320 poäng. 250 i meritvärde motsvarar ungefär C i genomsnittsbetyg.



Bland de som sökt ett högskoleförberedande program i första hand i denna grupp är andelen 45 procent.

Skillnaderna blir än mer accentuerade när man tittar på eleverna som sökt en kommunal gymnasieskola i Lund. För de grupper som har höga eller medelhöga betyg är det ingen större skillnad jämfört med alla förstahandsval i de grupperna, men för elever med låga betyg är det färre elever som får sitt förstahandsval tillgodosett när det har sökt en Lundaskola.

Figur 19: *Förstahandsval tillgodosedda utifrån elevernas meritvärde i årskurs 9, 2019.*

	<b>Meritvärde åk 9 samt antal elever i varje grupp (det saknas meritvärde för 13 elever)</b>		
	249 eller lägre	250-299	300 eller högre
<b>Alla förstahandsval</b>			
Totalt	64 %	75 %	96 %
Högskoleförberedande program	45 %	74 %	96 %
<b>Förstahandsval till kommunal gymnasieskola i Lund</b>			
Totalt	53 %	73 %	95 %
Högskoleförberedande program	34 %	73 %	95 %

Tidigare diskuterades hur realistiska förstahandsval gymnasieungdomarna gör. Därför har det gjorts en skattning av detta utifrån vilket meritvärde eleven hade i årskurs 9 och vad antagningsgränsen på sökt utbildning brukar vara. För gruppen med låga meritvärden i årskurs 9 har något färre än hälften av de sökande gjort realistiska val, d.v.s. sökt utbildningar som de har en rimlig chans att bli antagen till. Om man enbart tittar på dem i denna grupp som sökt ett högskoleförberedande program så har ungefär en tredjedel gjort ett realistiskt val. Om man därefter ser på dem som sökt ett högskoleförberedande program på en kommunal gymnasieskola är det drygt 20 procent som gjort ett realistiskt val. Sammanfattningsvis skulle det kunna hävdas att de låga siffrorna för gruppen elever med låga betyg i årskurs 9 i relativt stor utsträckning förklaras av att de gjort orealistiska val.

Till detta kan läggas att ungdomarna med låga meritvärden i lägre utsträckning söker en kommunal gymnasieskola i Lund i första hand. Av Lundaeleverna med låga meritvärden sökte 52 procent en Lundaskola, vilket kan jämföras med 92 procent av eleverna med höga meritvärden. För elever med medelhöga

meritvärden är andelen 84 procent. Det kan indikera att elever med låga meritvärden väljer bort utbildningar på Lundaskolor eftersom de inte tror att de har möjlighet att bli antagna.

Det går inte sätta en exakt siffra på hur stor undanträngningen är eftersom vi inte kan jämföra med den kontrafaktiska situationen, d.v.s. hur skulle antagningen ha sett ut om scenarierna varit dagens verklighet. Men i linje med tidigare resonemang är det sannolikt att undanträngningen blir högre om Lund är kvar i Fritt sök jämfört med övriga scenarier. Men i hur stor utsträckning är svår att uppskatta eftersom det beror på eventuella förändringar i sökmönster och i vilken utsträckning Lund kan behålla sin nuvarande nivå av utbildningsplatser.

Det är tydligt att undanträngningen varierar utifrån sökt gymnasieskola och program. Men det tydligaste mönstret är att undanträngningen påverkas av meritvärdet i årskurs 9. Undanträngningen definierad som att du inte får ditt förstahandsval tillgodosett är störst bland ungdomar med låga meritvärden i årskurs 9. Det är också troligt att många ungdomar i den gruppen väljer bort att söka en kommunal gymnasieskola i Lund eftersom de inte tror att de ska komma in. Men det finns också en hög andel ungdomar i samma grupp som har gjort vad som kan karaktäriseras som orealistiska val.

## **Ekonomiska och organisatoriska konsekvenser**

De ekonomiska och organisatoriska konsekvenser som de olika scenarierna ger upphov till är inte helt lättöverskådliga. Därför kommer nedanstående redovisning främst att belysa förutsättningar som påverkas av de olika scenarierna. Naturligtvis är frågan om gymnasieskolans utbyggnad en stor ekonomisk fråga, men den kommer inte att redogöras för nedan eftersom det framtida behovet av utbildningsplatser har diskuterats utförligt tidigare.

### **Annan ekonomisk ersättning vid andrahandsmottagande**

Om antalet andrahandsmottagande till Lunds kommunala gymnasieskolor ökar kan det påverka den ersättning som Lunds kommun får från elevernas hemkommuner. I dagsläget, eftersom den interkommunala ersättningen inte är reglerad i samverkansavtalet så motsvarar den anordnarens självkostnadspris. Med andra ord, det är anordnarkommunen som fastställer kostnaden för utbildningsplatsen.

Men om en elev är mottagen i andrahand ska kostnaden högst uppgå till den kostnaden hemkommunen har för motsvarande utbildning, om inget annat avtalas (Skollagen, kap 16, 50 och 51 § §). Med andra ord, om eleven är mottagen i andra hand kan inte anordnarkommunen bestämma ersättningen, utan det beror på förutsättningar i hemkommunen. Om elevens hemkommun erbjuder samma program är det priset styrande, i det fall det är lägre än anordnarkommunens pris. Skulle anordnarkommunens pris vara lägre än hemkommunens, ska hemkommunen betala det lägre priset. Om elevens hemkommun inte anordnar programmet kan priset bli en förhandlingsfråga eller så kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrift om ersättningen.

I de scenarier som målats upp kan Lunds ersättning för gymnasieplatser för de elever som kommer från andra kommuner förändras när det blir ett ökat andrahandsmottagande. I vilken utsträckning kan variera, men generellt sett kan man säga att om Lund har en högre kostnad för utbildningsplatser jämfört med andra kommuner så kommer intäkterna för Lund att minska för de elever som blir andrahandsmottagna jämfört med idag när de är förstahandsmottagna.

### **Ett bibehållet utbildningsutbud?**

Möjligheterna för Lund att behålla sitt gymnasieutbud om man går ur Fritt Sök och övriga kommuner stannar kvar (scenario 3) har tidigare berörts. Det är

svårt att exakt uppskatta i vilken utsträckning ungdomar från andra kommuner skulle fortsätta söka till Lunds kommunala gymnasieskolor under denna förutsättning. Det kanske mest rimliga är att det fortsatt kommer att vara ett söktryck från ungdomar från andra kommuner, men i något mindre utsträckning än tidigare eftersom de inte längre kan bli mottagna i första hand. Det finns alltid en risk att det är skolor som från början har ett lågt söktryck ytterligare tappar i attraktivitet när det övergripande söktrycket minskar. Därför är det inte osannolikt att om Lund lämnar Fritt sök kan det bli svårt att fylla utbildningsplatserna de närmaste åren på vissa skolor och program. En del av yrkesprogrammen och programmen på Hedda Anderssongymnasiet skulle först och främst ligga i riskzonen. Det är idag få Lundaungdomar som väljer Hedda Andersson i första hand och skolan fylls på av dem som valt andra skolor i första hand. Den gruppen elever kommer sannolikt att minska då fler Lundaungdomar istället får sitt förstahandsval tillgodosett på andra skolor, så länge de övergripande sökmönstren inte förändras. Mycket kommer att bero på hur attraktiva dessa utbildningsplatser är för elever från andra kommuner. Om platserna inte fylls så påverkas de ekonomiska förutsättningarna att bibehålla antalet utbildningsplatser i en negativ riktning.

Övriga scenarier (med möjligt undantag av scenario 2 att vissa utbildningar undantas från Fritt sök) kommer sannolikt att innebära att antalet utbildningsplatser på Lunds kommunala gymnasieskolor behöver utökas. Om Lund stannar kvar i Fritt sök behöver utbudet också utökas, och i större utsträckning än i övriga scenarier.

### **Gemensamma resurser**

Den tidigare delrapporten (Lunds kommun 2019) lyfter fram att de ekonomiska effekterna vid ett utträde ur Fritt sök är både avvecklingskostnader och minskade stordriftsfördelar. Det som påverkas är funktioner som gemensamt ansöknings- och antagningssystem och informationstjänster såsom SYV-chatt, gymnasiekatalog och gemensam elevdatabas.

Det kan också lyftas att konsekvenserna av vissa scenarier kan leda till ett svåradministrerat system. Om det uppstår en situation där det skapas flera olika samverkansavtal mellan kommuner i regionen så kommer antagningen att bli mer administrativt utmanande när det gäller att fastställa vilka elever som är berättigade till att bli mottagna i första eller andra hand.

## Pedagogiska effekter och elevsammansättning

Det är svårt att förutse vad som kommer att hända med elevsammansättningen för de olika scenarierna, men några betraktelser kan göras. Effekter på elevsammansättningen har också en koppling till skolsegregation.

Skolsegregation kan utgå ifrån vilka elever som går på skolan utgår ifrån vissa förutsättningar hos eleverna. De förutsättningar som man brukar lägga tonvikt på är elevernas socioekonomiska förutsättningar, framförallt vilken utbildningsbakgrund elevens vårdnadshavare har. Även elevernas migrationsbakgrund brukar vara en faktor som studeras i skolsegregation.

Segregation kan också ses utifrån elevernas betygsresultat på skolan. I det här fallet kan vi se skolsegregation som vilka antagningspoäng som krävs för att bli antagen till en utbildning och se hur stora skillnader det finns.

Det går att göra uppskattningar om i vilken riktning söktryck och undanträngningen kommer att påverkas, men det är svårt att bedöma i hur stor utsträckning. Om Lund stannar kvar i Fritt sök finns ingen anledning att anta att situationen kommer att förändras under förutsättning att antalet utbildningsplatser i Lund och i samverkansområdet i övrigt ökar i samma nivå som de framtida elevkullarna. Om utbildningsplatserna inte skulle öka i paritet med den framtida elevökningen är det sannolikt att konkurrensen skulle öka till de högskoleförberedande programmen med höjda antagningsgränser och ökad undanträngning som följd. Det är troligt att påverkan på yrkesprogrammen skulle vara mindre, eftersom de inte har så högt söktryck.

Om Lund lämnar Fritt sök och övriga kommuner stannar kvar i Fritt sök skulle det övergripande söktrycket sannolikt minska eftersom fler ungdomar från andra kommuner skulle välja andra kommunala och fristående gymnasieskolor där de blir förstahandsmottagna. Här kan man spekulera om sökmönstret för ungdomar från andra kommuner kommer att se olika ut för olika grupper. För de som söker högskoleförberedande program och har höga meritvärden kan man anta ett oförändrat söktryck eftersom de har en bra konkurrenssituation även om de blir mottagna i andra hand.

Men det beror också på om de uppfattar att det finns attraktiva gymnasieutbildningar som det finns plats på. En effekt av att Lund går ur Fritt sök och övriga kommuner stannar kvar skulle kunna bli att Lundaungdomar fyller upp vissa utbildningar om vi tror att sökmönstren för Lundaungdomar

ändras när det blir nya förutsättningar. Om vi antar att Katedralskolan och Spyken i första hand till stor del fyller sina platser med Lundaungdomar är det troligt att elever från andra kommuner kommer att söka till dessa skolor i mindre utsträckning. Då blir det avgörande hur attraktiva de uppfattar övriga utbildningar i Lund och hur dessa står sig i jämförelse med andra utbildningar i regionen.

För ungdomar från andra kommuner som inte har så höga meritvärden finns det en betydande osäkerhet. För denna grupp är det rimligt att anta att söktrycket kommer att minska något, men det beror också på hur övriga sökmönster förändras.

Med bakgrund av att gymnasieungdomarnas valmönster fortsatt sannolikt kommer att påverkas av deras meritvärde i årskurs 9 och att man vill gå på en skola med elever med liknande betyg så kommer skolegregationen troligen inte påverkas i någon större utsträckning. Antagningsgränserna för olika utbildningar kommer troligen att sänkas något, men de kommer troligen att gå ner för samtliga utbildningar och skillnaderna mellan skolorna kommer inte att förändras, och segregationen förblir därmed intakt. För Lundaungdomarna kommer det att bli lättare att bli antagna på Lundaskolor, eftersom det blir betydligt färre elever som kan bli förstahandsmottagna. På sikt, om det inte sker en utbyggnad av antalet utbildningsplatser i Lund eller om man inte kan bibehålla sitt utbildningsutbud kan söktrycket till Lundaskolorna öka när elevkullarna blir större.

I övriga scenarier (avtal med närliggande kommuner och att Fritt sök upplöses) skulle påverkan på söktrycket vara ungefär detsamma. De skulle innebära att det blir lättare för Lundaungdomar att bli antagna på Lunds kommunala gymnasieskolor. Samtidigt, fram till 2030 skulle söktrycket öka om det inte sker en utbyggnad av antalet utbildningsplatser i Lund.

Den kan således konstateras att den framtida utbyggnaden av gymnasieskolan i samverkansområdet är en nyckelfråga i ljuset av den kommande elevökningen. Om Lund stannar kvar i Fritt sök behövs en större utbyggnad än i övriga undersökta scenarier. Samtidigt är det svår att förutsäga vilka följd effekter ett utträde skulle medföra utifrån hur andra kommuner agerar.

Med bakgrund av att kommuner har olika förutsättningar utifrån storlek att inom kommunen anordna gymnasieutbildningar och att olika kommuners gymnasieutbildningar har olika attraktionskraft samt den starka betoningen på elevernas valfrihet får vi en situation där planeringen av gymnasieutbildningar är centralt.

Som redan konstaterats så har det uppmärksammats att det råder en begränsad samverkan mellan kommuner när det gäller utbudet. Det pågår för närvarande en statlig utredning i frågan som ska slutredovisas i juni 2020.<sup>19</sup> Men redan nu finns en tydlig indikation i vilken riktning slutsatserna kommer att landa. Det kommer att föreslås en ny regionalt baserad modell för planering och dimensionering av gymnasieskolan (Stjernkvist 2020). En ökad regional planering var också något som föreslogs i Stockholms stads utvärdering av den gemensamma gymnasieregionen i Stockholms län, framförallt avseende yrkesprogrammen (Stockholms stad 2015). Det är viktigt att framhålla att finansieringsfrågan är central i detta avseende, och det vore önskvärt om det i högre utsträckning skulle gå att finna regionala lösningar.

Det är troligt att den framtida utbyggnaden av gymnasieskolan i Skåne och framförallt i Lunds närhet inte skulle gynnas av ett begränsat samarbete mellan kommunerna. Samtidigt har Lunds kommun det klart största gymnasieutbudet i regionen utifrån platser per gymnasieungdomar boende i kommunen, och förmodligen också i hela landet. Även om de kommunala utbildningarna i Lund är attraktiva för regionens gymnasieungdomar är det ur ett regionalt perspektiv riskabelt att lägga ett huvudsakligt ansvar på Lund för den framtida utbyggnaden.

På kort sikt finns det en attraktion för Lund att ställa sig utanför Fritt sök. Men det finns en risk att det leder till att förutsättningarna till en gemensam regional planering kring gymnasieskolan, antingen genom flera olika samarbetsområden eller bilaterala avtal eller en frånvaro av samverkan. En sådan process skulle säkert generera "vinnare" och "förlorare" bland gymnasieungdomar i olika kommuner och kommuner. Men ett alternativ som ger bättre möjligheter för att skapa en långsiktighet är en ökad regional samverkan. Det är önskvärt för Lunds kommun, men även för andra kommuner

---

<sup>19</sup> Utredningen om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola (U 2018:01).

som är beroende av de kommunala utbildningsplatserna i Lund. Hur den ska se ut kan inte denna utredning ge svaret på, men det är sannolikt att den ovan refererade statliga utredningen kommer med förslag. Hur de tas emot kan då också leda till att det blir förändringar i lagstiftningen.



## Litteratur

- Gymnasieförordning 2010:2039.*
- Komittédirektiv Dir. 2018:17, *Planering och dimensionering av gymnasial utbildning.*
- Lunds kommun (2019). *Rapport - Genomgripande utredning av Fritt sök till gymnasieskolan.*
- Lunds kommun (2020). *Elevprognos mars 2020.*
- Panican, Alexandru (2015): *Väljer unga fel? – grundskoleelevers attityder till gymnasievalet*, Ratio, rapport 19 juni, 2015.
- Samverkansavtal för Gymnasieskolan i Skåne 2010.*
- Skollag 2010:800*
- Skolverket (2011): *Skolmarknadens geografi – Om gymnasieelevers pendling på lokala och regionala skolmarknader.*
- Skolverket (2012): *Ungdomars uppfattning om gymnasievalet*, Skolverkets aktuella analyser 2012).
- Skolverket (2013). *Det svåra valet – Elevers val av utbildning på olika slags gymnasiemarknader*, Rapport 394, 2013.
- SOU 2017:35: Samling för skolan – nationell strategi för kunskap och likvärdighet. Slutbetänkande av 2015 års Skolkommission.
- Stjernkvist, Lars (2020). "Fokus på att locka elever skapar problem", debattartikel *Svenska Dagbladet*, 2020-03-26.
- Stockholms stad (2015). *Utvärdering gymnasieregion*, Utbildningsförvaltningen, Dnr. 3.4.2.-10587/2015.
- Stockholms stad (2020). Antagningsmönster till gymnasieskolan, Uppföljningsenhetens rapportserie, 2020:02.
- Thelin, Mats (2019). *Valfrihetens geografi och rationella gymnasieval – En experimentell studie om elevernas preferenser vid val av skola*, Uppsala: Uppsala universitet.

## Appendix

Figur 20: *Förkortningar nationella program och programtyp, kursiverade program finns i Lunds kommun.*

Förkortningar	Program	Programtyp
BA	Bygg- och anläggningsprogrammet	Yrkesprogram
BF	Barn- och fritidsprogrammet	Yrkesprogram
EE	El- och energiprogrammet	Yrkesprogram
EK	Ekonomiprogrammet	Högskoleförberedande
ES	Estetiska programmet	Högskoleförberedande
FT*	Fordons- och transportprogrammet	Yrkesprogram
HA	Handels- och administrationsprogrammet	Yrkesprogram
HT	Hotell- och turismprogrammet	Yrkesprogram
HU	Humanistiska programmet	Högskoleförberedande
HV	Hantverksprogrammet	Yrkesprogram
IN*	Industri tekniska programmet	Yrkesprogram
NA	Naturvetenskapsprogrammet	Högskoleförberedande
NB	Naturbruksprogrammet	Yrkesprogram
RL	Restaurang- och livsmedelsprogrammet	Yrkesprogram
SA	Samhällsvetenskapsprogrammet	Högskoleförberedande
TE	Teknikprogrammet	Högskoleförberedande
VF	VVS- och fastighetsprogrammet	Yrkesprogram
VO	Vård- och omsorgsprogrammet	Yrkesprogram

\*Programmen finns inte på Lunds kommunala gymnasieskolor och finns inte med i figurerna i rapporten.

Figur 21: *Elever på Lunds kommunala gymnasieskolor från Lund och andra kommuner, 2005 – 2019*

År	Antal platser kommunala skolor i Lund	Inpendlare i Lunds kommunala skolor	Elever folkbokförda i Lund i Lunds kommunala skolor
2019	6790	3950	2840 (42%)
2018	6580	3910	2670 (41%)
2017	6210	3710	2500 (40 %)
2016	6050	3650	2400 (40 %)
2015	5850	3380	2470 (42 %)

2014	5670	3290	2380 (42 %)
2013	5590	3190	2400 (43 %)
2012	5730	3210	2520 (44 %)
2011	5670	3060	2610 (46 %)
2010	5640	2870	2770 (49 %)
2009	5610	2970	2970 (50 %)
2008	5620	2460	3160 (56 %)
2007	5720	2490	3230 (56 %)
2006	5750	2520	3230 (56 %)
2005	5500	2360	3140 (57 %)

Källa: Skolverket

Figur 22: *Antal och andel elever folkbokförda i Lund utifrån var de går i gymnasieskola*

År	Antal elever folkbokförda i Lund i kommunala skolor i Lund	Antal elever folkbokförda i Lund i fristående skolor i Lund	Antal elever folkbokförda i Lund i kommunala skolor i andra kommuner	Antal elever folkbokförda i Lund i fristående skolor i andra kommuner	Totalt elever folkbokförda i Lund
2019	2840 (73%)	690 (18%)	220 (6%)	160 (4%)	3910
2018	2670 (72 %)	640 (17 %)	230 (6 %)	170 (5 %)	3710
2017	2500 (73 %)	580 (17 %)	200 (6 %)	150 (4 %)	3430
2016	2400 (73 %)	540 (17 %)	190 (6 %)	140 (4 %)	3270
2015	2470 (74 %)	510 (15 %)	190 (6 %)	160 (5 %)	3330
2014	2380 (73 %)	570 (17 %)	180 (6 %)	130 (4 %)	3260
2013	2400 (73 %)	570 (17 %)	160 (5 %)	140 (4 %)	3270
2012	2520 (74 %)	570 (17 %)	170 (5 %)	150 (4 %)	3410
2011	2610 (74 %)	560 (16 %)	200 (6 %)	170 (5 %)	3540
2010	2770 (76 %)	540 (15 %)	180 (5 %)	170 (5 %)	3660
2009	2970 (77 %)	490 (13 %)	190 (5 %)	200 (5 %)	3850
2008	3160 (80 %)	430 (11 %)	170 (4 %)	200 (5 %)	3960
2007	3230 (81 %)	360 (9 %)	170 (4 %)	210 (5 %)	3970
2006	3230 (83 %)	330 (8 %)	170 (4 %)	170 (4 %)	3900
2005	3140 (83 %)	300 (8 %)	190 (5 %)	150 (4 %)	3780

Källa: Skolverket

# Hur ser eleverna på sitt gymnasieval?

Enkätundersökning i årskurs 1 i Lund

Per Janson ([per.janson@edu.stockholm.se](mailto:per.janson@edu.stockholm.se))  
2020-11-17

## Innehåll

Sammanfattning och slutsatser.....	1
Elevernas förstahandsval.....	3
Förstahandsval program .....	4
Förstahandsval gymnasieskola .....	5
Valde eleverna bort någon utbildning?.....	6
Frågorna om förstahandsval kombinerade .....	7
Faktorer som påverkar gymnasievalet.....	10
Värdering av betydelsen skola och program.....	12
Nöjdhet med gymnasieplaceringen.....	13
Elevernas valfrihet.....	14
Bilaga 1: Metodbilaga .....	17
Bilaga 2: Enkäten.....	21

## Sammanfattning och slutsatser

I oktober 2020 genomförde utbildningsförvaltningen i Lund en enkätundersökning till eleverna i årskurs 1 på nationella program på gymnasieskolorna belägna i Lund, såväl fristående som kommunala. Frågorna i enkäten behandlar hur eleverna uppfattade sitt gymnasieval utifrån valfrihet och förstahandsval, samt vilka faktorer som påverkade deras gymnasieval. Enkäten finns i sin helhet i bilaga 2.

Det inkom 564 svar, vilket motsvarar 17,5 procent av antagna elever i årskurs 1 på gymnasieskolorna i Lund totalt sett. Den låga svarsfrekvensen kan vara ett problem om det finns en strukturell skevhet i de som svarat på enkäten i förhållande till totalpopulationen. Därför har det gjorts en bortfallsanalys, vilken redogörs för mer i detalj i bilaga 1. Den visar att det inte finns några avgörande skevheter utifrån de bakgrundsfaktorer som kan kontrolleras för mellan de elever som svarat på enkäten och totalpopulationen elever på Lunds gymnasieskolor i årskurs 1. Det finns en liten snedfördelning som öppnar för att svaren kan vara något mer positiva (när det gäller elever som fått sitt förstahandsval, nöjdhet och uppfattad valfrihet) än de skulle varit på totalpopulationen. Men det finns inget som tyder på att det skulle röra sig om mer än marginella skillnader om vi antar att eleverna som inte svarat på enkäten skulle svara på samma sätt som de som svarat på enkäten utifrån elevernas bakgrundsfaktorer. Den sammanvägda bedömningen är således att eleverna i urvalet (som svarat på enkäten) är representativ för totalpopulationen (samtliga elever som går på årskurs 1 i Lund).

Rapporten kommer att redovisa enkätsvaren utifrån fyra perspektiv på gymnasievalet. Det första perspektivet är i vilken utsträckning eleverna uppfattar att de fått sitt förstahandsval i sitt gymnasieval. Av de svarande uppger 79 procent att de kom in på sitt förstahandsval avseende program och skola. Om man utgår ifrån ett mer utökat förstahandsval och även tar hänsyn till om eleven valt bort någon utbildning för att de inte trodde skulle komma in där uppger 70 procent att de har fått sitt förstahandsval tillgodosett. Det andra perspektivet tar upp vilka faktorer som påverkar elevernas gymnasieval. Gymnasieprogrammet är den faktor som har störst påverkan på gymnasievalet följt av skolans rykte och vilket meritvärde eleven hade i årskurs 9. I det tredje perspektivet belyses hur nöjda eleverna är med sin gymnasieplacering idag. Nästan 85 procent av de svarade uppger att de är mycket nöjda eller nöjda med

sin gymnasieplacering. Slutligen redovisas vilken valfrihet eleverna uppfattade att de hade i sitt gymnasieval. Något mer än hälften av de svarande uppger att de hade en stor valfrihet och ett fåtal (runt 10 procent) att de hade en liten eller ingen valfrihet.

I rapporten analyseras också vilka skillnader det finns i ovanstående perspektiv med utgångspunkt i olika bakgrundsfaktorer hos de svarande. Dessa bakgrundsfaktorer är elevernas kön, vilket meritvärde de hade i årskurs 9, vilken kommun de bor i, vilket program eller typ av program de läser samt om minst en av elevens vårdnadshavare har en högskole- eller universitetsutbildning. Samtliga dessa uppgifter är hämtade från frågor som ställts i enkäten.

Eftersom möjligheterna vid gymnasievalet i stor utsträckning styrs av vilket meritvärde eleven har i årskurs 9 kommer övriga bakgrundsfaktorer även att analyseras med bakgrund av meritvärdet. Anledningen är att det finns skillnader i olika nyanser i meritvärdet mellan olika grupper. Bland de svarande har flickorna ett något högre meritvärde än pojkarna och även boende i andra kommuner än Lund har ett något högre meritvärde än boende i Lund. Elever där minst en vårdnadshavare har en högskole- eller universitetsutbildning har ett högre meritvärde än elever där ingen av vårdnadshavarna har högskole- eller universitetsutbildning och slutligen har eleverna på högskoleförberedande program ett klart högre meritvärde jämfört med eleverna på yrkesprogram.

Det är tydligt att elevernas meritvärde i årskurs 9 har en stor påverkan på de fyra perspektiven som analyseras. Med undantag av den grupp av elever som hade lägst meritvärden i årskurs 9 är det tydligt att elever med högre meritvärden i större utsträckning får sitt förstahandsval. De är vidare mer nöjda med sin gymnasieplacering och upplever en högre grad av valfrihet. Betydelsen av att välja en skola med bra rykte ökar också ju högre meritvärde eleven har. Det är tydligt att gruppen elever som har mellan 201 och 250 i meritvärde är minst positiva i sina svar avseende om de fått sitt förstahandsval, hur nöjda de är med sin gymnasieplacering och hur stor valfrihet de har.

Elever boende i andra kommuner än Lund har i högre grad fått sitt förstahandsval tillgodosett, är mer nöjda med sin gymnasieplacering och upplever en högre grad av valfrihet jämfört med elever som är bosatta i Lunds kommun. När man väger in elevernas meritvärde i ekvationen så är skillnaden mellan var eleverna bor enbart tydlig i gruppen som har mellan 251 och 300 i meritvärde, d.v.s. relativt höga meritvärden.

Resultaten har i vissa frågor brutits ner på program, men det är inte alltid meningsfullt att redovisa per program eftersom det blir så få elever i varje kategori. Därför används i rapporten huvudsakligen en uppdelning för vilken typ av program eleven går på: yrkesprogram eller högskoleförberedande program. Eleverna som läser ett yrkesprogram har i någon högre utsträckning fått sitt förstahandsval, men det är ingen skillnad mellan grupperna i det utökade förstahandsvalet, d.v.s. om man också valde bort att söka en viss utbildning. Eleverna på högskoleförberedande program uppger att de hade en något högre grad av valfrihet, men det förklaras i stor utsträckning av att eleverna på högskoleförberedande program har ett högre meritvärde i årskurs 9. Det finns inga skillnader i hur nöjda eleverna är med sin gymnasieplacering utifrån vilket typ av program de läser.

Elevernas kön och vilken utbildningsbakgrund elevens vårdnadshavare har ger utslag i de fyra olika perspektiven, men när man tar hänsyn till meritvärdet i årskurs 9 så blir skillnaderna marginella.

Det är också tydligt att huruvida eleverna fått sitt förstahandsval påverkar hur nöjda de är med sin gymnasieplacering och hur stor valfrihet de uppfattade att de hade. Eleverna som fått sitt förstahandsval är mer nöjda och upplevde en högre grad av valfrihet är eleverna som inte fått sitt förstahandsval.

Resultaten kommer i rapporten i första hand att redovisas utifrån andelar av de svarande, eftersom antalet elever i olika kategorier (t.ex. boende i Lund eller boende i andra kommuner) i bakgrundsfaktorerna varierar. I tabell 8 i bilaga 1 finns antal svarande per kategori för bakgrundsfaktorerna. När resultatet redovisas i ytterligare nedbrytningar i rapporten kommer antalet elever att specificeras i tabeller eller fotnoter.

Det kan påpekas att när det i texten beskrivs som att det finns en skillnad mellan olika kategorier i bakgrundsfaktorerna (t.ex. mellan flickor och pojkar) så är det skillnader som är statistiskt signifikanta. Men med bakgrund av resonemanget ovan om meritvärde så behöver inte bakgrundsfaktorn vara det som förklarar skillnaden, utan det kan bero på att de olika kategorierna har olika meritvärden.

## Elevernas förstahandsval

### Sammanfattning:

Åtta av tio svarande uppger att de kom in på sitt förstahandsval till gymnasiet avseende program och skola. Något färre, sju av tio, uppger att de in kom på sitt förstahandsval även när man räknar in att de avstod från att söka en viss utbildning eftersom de inte trodde att de skulle komma in där. Vilket meritvärde eleven hade i årskurs 9 spelar en betydande roll. Gruppen elever som hade mellan 201 och 250 i meritvärde har i klart lägre utsträckning kommit in på sitt förstahandsval jämfört med övriga elever.

Även gruppen elever som är boende i Lunds kommun och som har ett meritvärde mellan 251 och 299 skiljer sig ut jämfört med elever i samma meritgrupp men som bor i andra kommuner. Eleverna boende i Lund i denna grupp uppger i lägre utsträckning att de kommit in på sitt förstahandsval.

Eleverna på yrkesprogram uppger att de i större utsträckning kom in på sitt förstahandsval (program och skola) jämfört med elever på högskoleförberedande program. Men det är en något lägre andel elever på yrkesprogram som kom in på sitt förstahandsval om man tar i beaktande om man valde bort att söka till någon utbildning eftersom man inte trodde man skulle komma in.

Elevernas förstahandsval är flitigt diskuterat i anslutning till gymnasievalet. I enkäten ställdes en antal frågor om eleverna kom in på sitt förstahandsval. Frågorna är separerade utifrån program och skola. Dessutom ställdes en fråga om eleverna valde bort att söka ett program på en viss skola för att de inte trodde de skulle komma in där. Svaren på frågorna redovisas separat, men också i kombination.

Begreppet förstahandsval är dock inte helt okomplicerat och kan betraktas ur fler perspektiv. Till att börja med kan vi skilja på förstahandsval i förhållande till program/inriktning och skola. Juridiskt sett blir eleverna antagna till ett program och ur det perspektivet kan det ses som ett förstahandsval. Men eftersom gymnasievalet sker som en kombination av program och skola så är det vanligtvis i det perspektivet som förstahandsval diskuteras. Det är t.ex. den definition som Skolverket använder i den officiella statistiken.

Men även om eleverna kommer in på den utbildning och skola som de sökt i första hand så kan det i valprocessen ha skett en selektering, där eleverna valt bort att söka till någon skola eftersom de inte tror

att de kommer att bli antagna där. Man kan argumentera hur centralt det är att ta hänsyn till att man valt bort att söka en utbildning eftersom elevens meritvärde är urvalskriteriet för att bli antagen på en utbildning. Utan att fördjupa sig i den diskussionen eller att värdera hur mycket hänsyn man ska ta till det är det intressant att undersöka i vilken utsträckning det sker.

I tabell 1 nedan sammanfattas i vilken utsträckning eleverna uppger att de fått sitt förstahandsval tillgodosett från olika perspektiv. Analysen av de olika perspektiven följer därefter.

Tabell 1: *Andel elever som uppgett att de fått sitt förstahandsval tillgodosett, samtliga svarande och elever bosatta i Lund*

Typ av förstahandsval	Andel som fått sitt förstahandsval, samtliga	Andel som fått sitt förstahandsval, boende i Lund
Gymnasieprogram	94 %	91 %
Gymnasieskola	81 %	76 %
Gymnasieprogram och gymnasieskola	79 %	72 %
Utökad förstahandsval (Program/skola, ej bortval)	70 %	62 %

## Förstahandsval program

### Fråga: Kom du in på det program du sökte i första hand?

Svarsalternativen på frågan var ja, nej och vet ej.

94 procent av de svarande uppger att de kom in på det program de sökte i första hand. Det ställdes också en följdfråga om vilket program eleven sökte i första hand om de inte fått sitt förstahandsval. Eftersom det var få svarande som uppgav att de inte kom in på det program de sökte i första hand är det svårt att dra några tydliga slutsatser, men ekonomiprogrammet (10 svarande uppgav det alternativet) är det vanligaste program de hade sökt i första hand följt av det naturvetenskapliga programmet (7 svarade). I figur 1 nedan redovisas svaren för kategorierna i bakgrundsfaktorena.

Elever med ett meritvärde mellan 201 och 250 har i något lägre utsträckning än övriga meritvärdesgrupper kommit på sitt förstahandsval för program, men mellan övriga grupper är skillnaderna marginella.

Elever som bor i en annan kommun än Lund kom i högre utsträckning in på det program de sökt i första hand än elever som bor i Lund (96 procent jämfört med 91 procent). Betydelsen av var eleverna bor när man tar hänsyn till meritvärdet framträder bara för en grupp elever. Skillnaden utifrån var eleverna är bosatta finns i gruppen som hade ett meritvärde mellan 251 och 300. I denna grupp uppgav 86 procent av eleverna i Lund att de kom in på programmet de sökt i första hand vilket kan jämföras med 99 procent av eleverna ej bosatta i Lund.<sup>1</sup>

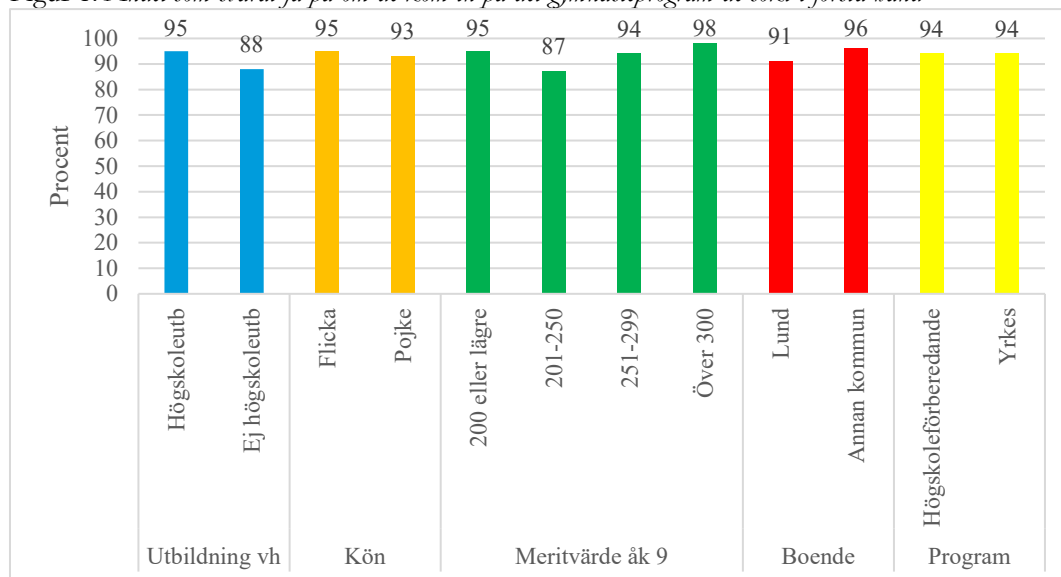
För eleverna där en eller båda vårdnadshavarna har en högskole- eller universitetsutbildning kom 95 procent på det program de sökt i första hand och motsvarande andel för elever där vårdnadshavarna inte har någon högskole- eller universitetsutbildning var 88 procent. Gruppen elever där minst en vårdnadshavare som har högskole- eller universitetsutbildning har ett lägre i meritvärde i årskurs 9, och när man tar hänsyn till meritvärdet är det inga tydliga skillnader mellan grupperna.

<sup>1</sup> Antalet elever i dessa undergrupper är följande: a) Elever med 251 till 299 i meritvärde boende i Lund: 91 stycken och b) Elever med 251 till 299 i meritvärde boende i Lund: 138 stycken.



Det finns inga skillnader utifrån elevernas kön och utifrån vilket typ av gymnasieprogram eleven blev antagen på.

Figur 1: *Andel som svarat ja på om de kom in på det gymnasieprogram de sökt i första hand*



## Förstahandsval gymnasieskola

### Fråga: Kom du in på den gymnasieskola du sökte i första hand?

Även här var svarsalternativen ja, nej och vet ej. Här är det något färre svarande som uppger att de kom in på sitt förstahandsval jämfört med gymnasieprogrammet. 81 procent av de svarande uppger att de kom in på den skola de sökte i första hand, 17 procent svarade nej och 2 procent vet ej. I figur 2 nedan redovisas svaren för kategorierna i bakgrundsfaktorerna.

Det finns tydliga mönster utifrån vilket meritvärde eleven hade i årskurs 9, och förstahandsval skola är relativt sett lågt för gruppen som hade mellan 201 och 250 i meritvärde.

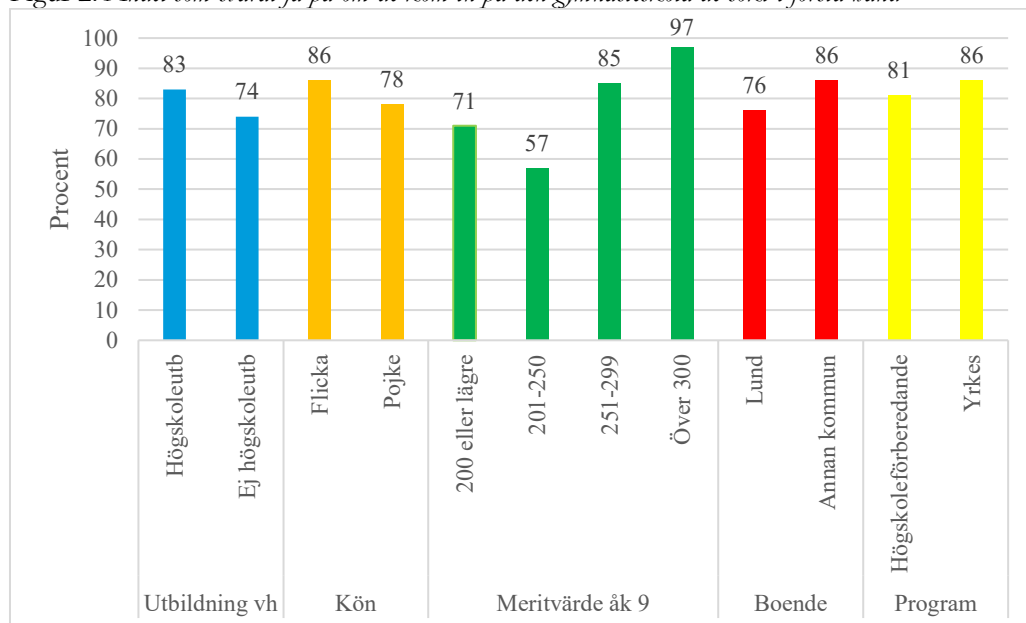
Skillnaden i gruppen om eleverna bor i Lund eller i en annan kommun förklaras även här för de elever som hade ett meritvärde mellan 251 och 299. För eleverna bosatta i Lund uppgav 76 procent att de kom in på den skola de sökte i första hand och motsvarande andel för elever i andra kommuner var 90 procent.

Det finns en skillnad mellan flickor och pojkar och om minst en av elevens vårdnadshavare har en högskole- eller universitetsutbildning eller inte. Tar man hänsyn till meritvärdet blir skillnaderna marginella utifrån dessa bakgrundsfaktorer.

Eleverna på yrkesprogram kom i högre utsträckning in på den skola de sökt i första hand jämfört med eleverna på högskoleförberedande program och det mönstret är konsistent för samtliga meritvärdesgrupper. För gruppen elever med meritvärde mellan 201 och 250 på högskoleförberedande

program kom något mindre än hälften (47 %) av eleverna in på den skola som de sökte i första hand.<sup>2</sup> Det bör dock noteras att det i de flesta fall finns fler skolor att välja på för högskoleförberedande program jämfört med yrkesprogram.

Figur 2: *Andel som svarat ja på om de kom in på den gymnasieskola de sökt i första hand*



## Valde eleverna bort någon utbildning?

**Fråga:** Valde du bort att söka till ett program på en viss skola som du skulle vilja gå på för att du trodde att du inte skulle bli antagen där?

Svarsalternativen på frågan var ja, nej och vet ej.

16 procent av de svarande svarade ja på ovanstående fråga, 78 procent svarade nej och 6 procent vet ej. I figur 3 nedan redovisas svaren för kategorierna i bakgrunds faktorerna.

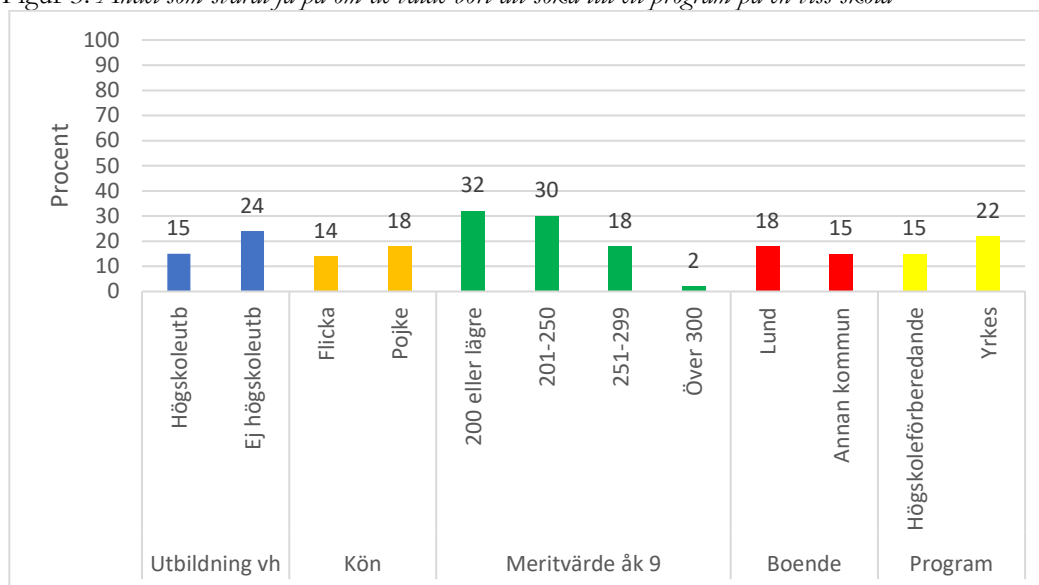
Det finns relativt stora skillnader utifrån vilket meritvärde i årskurs 9 eleven hade, vilken utbildningsnivå elevens vårdnadshavare har och vilken typ av program elever läser på. Bakgrundsfaktorn vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund blir dock marginell när man tar hänsyn till meritvärdet i årskurs 9. Även vilken typ av program eleven läser påverkas av meritvärdet. För den grupp som hade mellan 201 och 250 i meritvärde, vilket är den huvudsakliga grupp som går att jämföra utifrån typ av program<sup>3</sup>, svarade 34 procent av eleverna på högskoleförberedande program ja på frågan vilket kan jämföras med 15 procent för eleverna på yrkesprogram.

Det finns ingen påvisbar skillnad mellan flickor och pojkar och var eleverna bor i detta perspektiv.

<sup>2</sup> Denna grupp av elever består totalt av 79 svarande.

<sup>3</sup> För meritvärdesgrupper med över 250 i meritvärde finns det förhållandevis få svarande som läser på yrkesprogram och för meritvärdesgrupper med under 200 eller lägre i meritvärde finns det få elever på högskoleförberedande program, vilket gör det svårt att dra slutsatser utifrån jämförelser mellan grupperna. I gruppen elever med mellan 201 och 250 i meritvärde finns det 79 elever som läser på högskoleförberedande program och 20 elever på yrkesprogram, så även här är underlaget begränsat.

Figur 3: Andel som svarat ja på om de valde bort att söka till ett program på en viss skola



## Frågorna om förstahandsval kombinerade

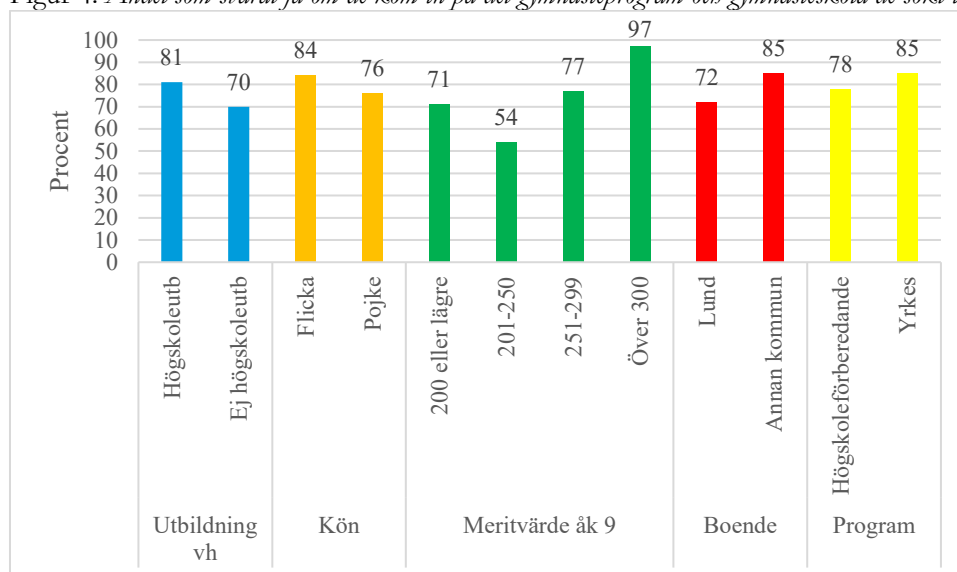
Nedan kommer först frågan om förstahandsval för program och skola att analyseras i kombination, vilket därmed blir i överensstämmelse med den officiella definitionen av förstahandsval. Därefter kommer även frågan om eleverna hade valt bort att söka till någon utbildning att inkluderas i analysen.

Kombinerar vi skola och program så uppger 79 procent av de svarade att de kom in på det program och den skola de sökte i första hand. Ett fåtal svarande (4 procent) uppgav att de varken kom in på den skola eller det program de sökte i första hand. Av de som kom in på sitt program i första hand var det 14 procent som inte kom in på den skola de sökte i första hand.

I figur 4 nedan redovisas svaren för kategorierna i bakgrundsfaktorerna. Av förklarliga skäl ser vi samma mönster som i tidigare frågor. Vi ser också samma mönster när man kontrollerar för meritvärdet. Skillnaderna mellan könen och vårdnadshavarnas utbildningsnivå minskar när man tar hänsyn till meritvärdet.

För de elever som hade mellan 201 och 250 i meritvärde i årskurs 9 är det fler på yrkesprogram som uppgett att de kom in på sitt förstahandsval avseende skola och program jämfört med elever på högskoleförberedande program (95 jämfört med 43 procent). Som konstaterades ovan i fotnot 3 är det relativt få svarande för yrkesprogram i denna kategori. Precis som tidigare är det för eleverna med 251 och 300 i meritvärde som de stora skillnaderna mellan eleverna bosatta i Lund eller i en annan kommun finns. I denna meritvärdesgrupp har 67 procent av eleverna bosatta i Lund kommit in på sitt förstahandsval avseende skola och program och motsvarande andel för elever i andra kommuner är 90 procent.

Figur 4: *Andel som svarat ja om de kom in på det gymnasieprogram och gymnasieskola de sökt i första hand*



Vi kan nu också ta i beaktande om eleverna inte sökte till ett program på en viss skola och vi kan benämna detta som ett utökat förstahandsval. I enkäten uppger 70 procent av eleverna att de kommit in på sitt förstahandsval enligt definitionen ovan. I figur 5 nedan redovisas svaren för kategorierna i bakgrundsfaktorerna.

Det är tydliga skillnader utifrån elevernas meritvärde i årskurs 9. I gruppen med 300 meritpoäng eller högre har nästan samtliga fått sitt utökade förstahandsval, medan fyra av tio elever med meritvärde mellan 201 och 250 kommit in på sitt utökade förstahandsval.

Det är en marginell skillnad mellan om eleverna går på yrkesprogram eller högskoleförberedande program. Men bland elever på högskoleförberedande program och som har 250 eller lägre i meritvärde är andelen utökade förstahandsval relativt lågt. I denna grupp har 30 procent kommit in på sitt utökade förstahandsval.

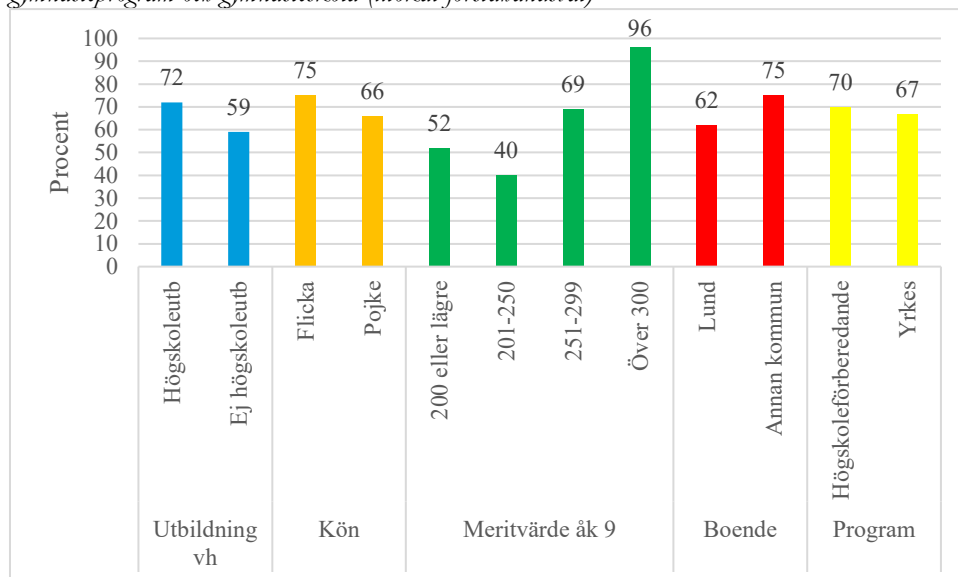
Det är en lägre andel elever i Lund som kommit in på sitt utökade förstahandsval jämfört med elever boende i andra kommuner. Ur ett meritvärdesperspektiv är det samma grupp som tidigare som står för den stora skillnaden. För elever som är bosatta i Lund och har 251 och 299 i meritvärde har 57 procent kommit in på sitt utökade förstahandsval att jämföra med elever med samma meritvärde och som bor i en annan kommun där andelen är 77 procent.

Flickorna har i högre utsträckning kommit in på sitt utökade förstahandsval i gruppen som har meritvärde mellan 201 och 250, och det är främst tydligt för yrkesprogrammen. För grupperna som har ett högre meritvärde än 250 finns det inga tydliga skillnader mellan könen.

Utifrån programtyp finns ingen större skillnad, men det finns olika mönster i sammansättningen. Eleverna på yrkesprogram valde bort att söka en utbildning på en specifik skolan i högre utsträckning än elever på högskoleförberedande program, men samtidigt kom de i högre utsträckning på sitt förstahandsval avseende program och skola.

Utifrån vårdnadshavarnas utbildningsnivå är det inga markanta skillnader när man tar hänsyn till meritvärdet.

Figur 5: Andel elever som inte valt bort en utbildning och svarat ja på om de kom in på sitt förstahandsval avseende gymnasieprogram och gymnasieskola (utökad förstahandsval)



Programmässigt finns vissa skillnader i andel elever som har fått sina förstahandsval tillgodosedda (tabell 2 nedan). För de flesta programmen har runt 80 procent eller fler fått sina förstahandsval (program och skola), men andelen är något lägre på el- och energiprogrammet och samhällsprogrammet. Dessa två sistnämnda program har också en relativt hög andel elever som har valt bort att söka till någon utbildning för att de inte trodde skulle komma in vilket avspeglas i den andel elever som har fått sitt utökade förstahandsval.

Tabell 2: Andel förstahandsval och utökade förstahandsval per program (minst 10 svarande)

Program	Andel förstahandsval (program och skola)	Andel utökade förstahandsval	Antal svarande
Ekonomi	79 %	74 %	68
El- och energi	69 %	46 %	13
Estetiska	90 %	87 %	30
Fordons- och transport	83 %	67 %	18
Naturbruk	94 %	80 %	35
Naturvetenskapliga	81 %	78 %	120
Samhällsvetenskapliga	70 %	56 %	179
Teknik	87 %	79 %	77
Yrkesprogram	83 %	67 %	85
Högskoleförberedande program	78 %	70 %	479
<b>Totalt</b>	<b>79 %</b>	<b>70 %</b>	<b>564</b>

# Faktorer som påverkar gymnasievalet

## Sammanfattning:

Gymnasieprogrammet är den, av de undersökta alternativen, faktor som har störst påverkan på elevernas gymnasieval. Även skolans rykte och vilket meritvärde eleven hade i årskurs 9 har en påverkan på elevernas val. Skolans rykte blir mer betydelsefullt för eleverna som har höga meritvärden i årskurs 9.

När eleverna värderar betydelsen av gymnasieprogrammet jämfört med gymnasieskolan är programmet det viktigaste. Eleverna på yrkesprogram har en högre skattning av betydelsen av gymnasieprogrammet jämfört med elever på högskoleförberedande program.

Eleverna fick svara på en matrisfråga om olika faktorer i gymnasievalet och gradera betydelsen av faktorerna. Svarsalternativen var fördefinierade och finns i tabell 3 nedan. I en fritextfråga fick eleverna också uppge om det var något ytterligare som påverkade deras gymnasieval.

## Fråga: När du gjorde ditt gymnasieval, hur mycket påverkades du av följande faktorer?

Gymnasieprogrammet är den faktor som har störst påverkan, men även skolans rykte och elevens meritvärde i årskurs 9 har en relativt stor påverkan. Däremot har faktorer som kompisarnas gymnasieval, vad min familj tyckte en relativt liten påverkan på elevernas gymnasieval.

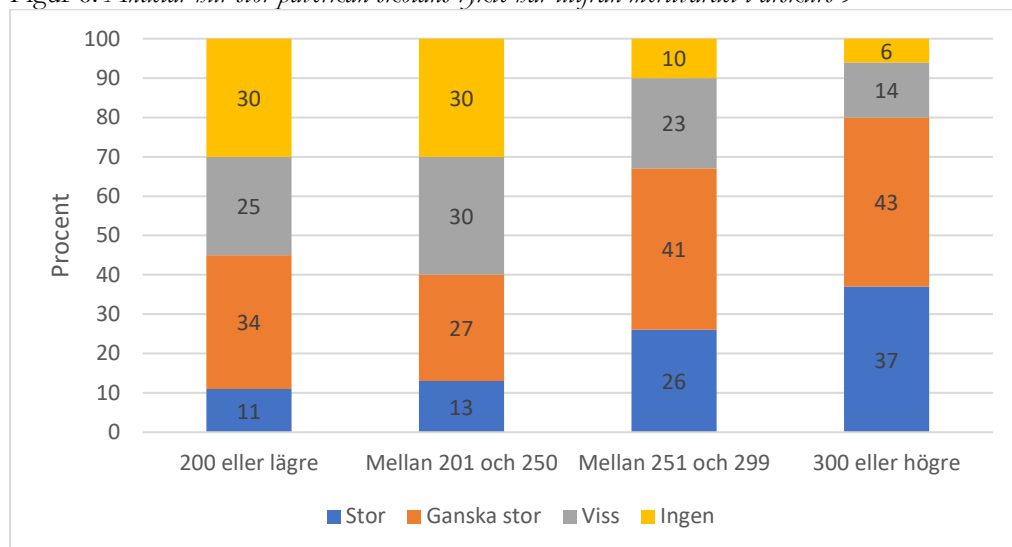
Tabell 3: *Betydelse av olika faktorer för elevernas gymnasieval, andel per svarsalternativ*

Faktorer	Svarsalternativ			
	Ingen påverkan	Viss påverkan	Ganska stor påverkan	Stor påverkan
Skolans rykte	15 %	22 %	38 %	25 %
Gymnasieprogrammet	8 %	15 %	8 %	49 %
Kort pendlingstid	34 %	34 %	18 %	14 %
Mina kompisars gymnasieval	62 %	26 %	8 %	4 %
Vad min familj tyckte	48 %	36 %	11 %	5 %
Meritvärdet i årskurs 9	23 %	28 %	23 %	22 %

Utifrån elevernas meritvärde i årskurs 9 är det inte så stora skillnader mellan grupperna i hur stor andel som uppger att gymnasieprogrammet påverkade i stor utsträckning. Det finns ett undantag och det är gruppen elever som hade 300 eller högre i meritvärde. Där uppger 61 procent att programmet hade en stor påverkan att jämföra med runt 45 procent för övriga grupper.

Däremot är det relativt stora skillnader i vilken påverkan skolans rykte hade utifrån elevernas meritvärde. För elevgrupper med höga meritvärden är påverkan av skolans rykte större (se figur 6 nedan).

Figur 6: *Andelar hur stor påverkan skolans rykte har utifrån meritvärdet i årskurs 9*



Eleverna bosatta i Lund uppger i något högre utsträckning att gymnasieprogrammet hade en stor påverkan och i något lägre utsträckning att skolan hade en stor påverkan, jämfört med elever bosatta i andra kommuner. Eleverna som har minst en vårdnadshavare med högskole- eller universitetsutbildning anger i större utsträckning att programmet har en stor påverkan, men det finns ingen skillnad när det gäller skolans betydelse jämfört med eleverna där ingen av vårdnadshavarna högskole- eller universitetsutbildning. Det finns inga större skillnader mellan flickor och pojkar i svaren.

För elever på högskoleförberedande program har skolans rykte en större påverkan jämfört med elever på yrkesprogram. På programnivå har eleverna på samtliga program i högre utsträckning att programmet har en stor påverkan jämfört med skolans rykte. Skillnaderna är dock relativt stora mellan olika program (se tabell 4 nedan).

Tabell 4: *Andel som uppgett stor påverkan av program och skola utifrån program (fler än 10 svarande)*

Program	Andel stor påverkan, program	Andel stor påverkan, skolans rykte	Antal svarande
Ekonomi	46 %	41 %	68
El- och energi	39 %	8 %	13
Estetiska	70 %	17 %	30
Fordons- och transport	50 %	17 %	18
Naturbruk	46 %	3 %	35
Naturvetenskapliga	61 %	27 %	120
Samhällsvetenskapliga	39 %	27 %	179
Teknik	60 %	25 %	77
Vård och omsorg	27 %	9 %	11
Yrkesprogram	40 %	8 %	85
Högskoleförberedande program	51 %	28 %	479
Totalt	49 %	25 %	564

I enkäten fanns också en öppen fråga om det var något annat som påverkade eleverna i deras gymnasieval. De svar som återkommer är intrycket av skolan och som grundar sig på skolornas öppna hus och vad kompisar och syskon tycker. Att utbildningen överensstämde med elevernas intresse är något som relativt frekvent lyfts fram, såsom en viss programinriktning eller profil.

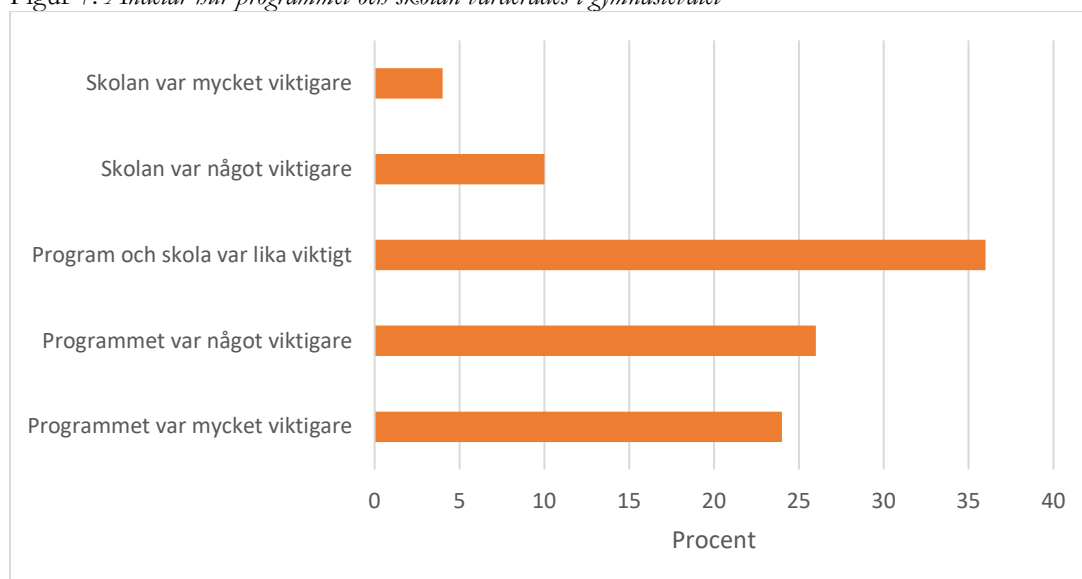
## Värdering av betydelsen skola och program

I enkäten ställdes frågan hur skolan värderades i förhållande till programmet, som komplement till hur de stor påverkan de olika faktorerna hade.

**Fråga: Vad var viktigast för dig vid ditt gymnasieval i förhållandet mellan gymnasieprogram och gymnasieskola?**

Svarsalternativen redovisas i figur 7 nedan. En högre andel elever har uppgett att programmet var viktigare än skolan jämfört med tvärtom. Det är dock en förhållandevis stor grupp (något mer än en tredjedel av de svarade) som angett att programmet och skolan var lika viktiga.

Figur 7: *Andelar hur programmet och skolan värderades i gymnasievalet*



Det finns inte några tydliga mönster utifrån vilket kön eleverna har, var eleverna bor eller vårdnadshavarnas utbildningsnivå. Det kan finnas skillnader i de olika svarsalternativen, men inget tydligt mönster huruvida de anser att skolan eller programmet var viktigare. Meritvärdemässigt är det tydligt att för eleverna som hade mellan 151 och 200 i meritvärde så är programmet mer viktigt än skolan jämfört med övriga grupper. Det är också tydligt att för gruppen elever med meritvärde mellan 251 och 300 är skolan relativt sett till andra grupper högre värderad i förhållande till programmet. Det visar sig genom att nästan hälften i denna grupp har angett att programmet och skolan var lika viktiga, att jämföra med runt 30 procent för övriga grupper.

För eleverna som läser på yrkesprogram har programmet en klart högre viktning jämfört med eleverna som läser på högskoleförberedande program. Av de högskoleförberedande programmen skattar eleverna på det samhällsvetenskapliga programmet skolan högst jämfört med övriga program, medan eleverna på det naturvetenskapliga programmet är de som skattar programmet högst.



# Nöjdhet med gymnasieplaceringen

## Sammanfattning:

Något mer än hälften av eleverna uppger idag att de är mycket nöjda med sin gymnasieplacering och tre av tio att de är nöjda. Elever som uppger att de har fått sitt förstahandsval (program/skola) är mer nöjda med sin gymnasieplacering jämfört med elever som uppgett att de inte fått sitt förstahandsval tillgodosett. Elever bosatta i Lunds kommun är något mindre nöjda sin gymnasieplacering jämfört med elever som bor i andra kommuner, oavsett om de har fått sitt förstahandsval eller ej.

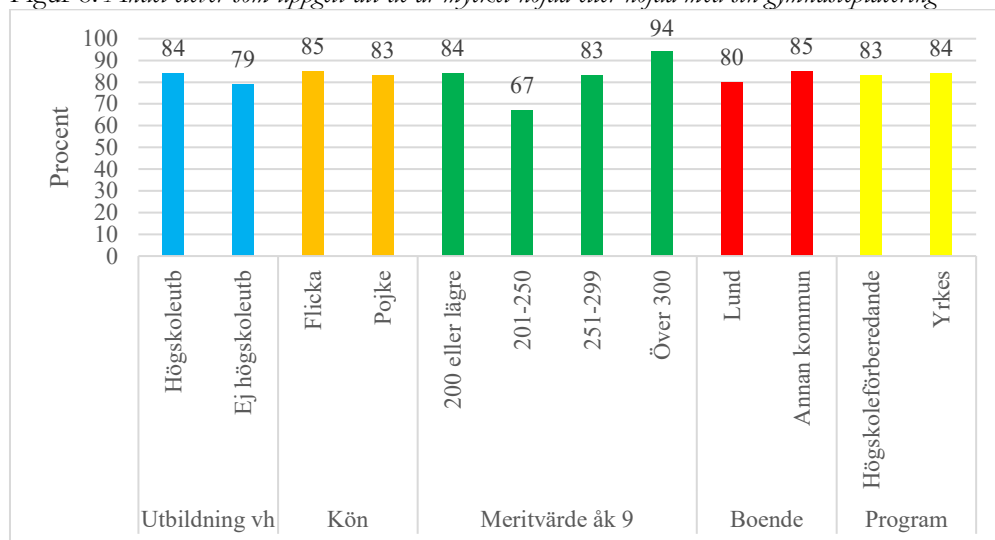
## Fråga: Hur nöjd är du idag med din gymnasieplacering?

Svarsalternativen var a) mycket nöjd, b) nöjd, c) ganska nöjd och d) inte alls nöjd. 52 procent av eleverna uppger att de är mycket nöjda med sin gymnasieplacering, 32 procent att de är nöjda, 14 procent att de är ganska nöjda och 3 procent att de inte alls är nöjda.

Om man bortser från eleverna som hade ett meritvärde under 200 i årskurs 9 så är eleverna mer nöjda med sin gymnasieplacering ju högre meritvärde de har. Elever där minst en av vårdnadshavarna har högskole- eller universitetsutbildning och elever boende i andra kommuner än Lund är något mer nöjda. Dessa skillnader kvarstår i stort sett när man tar hänsyn till elevernas meritvärde, med undantag av bakgrundsfaktorn vårdnadshavarnas utbildningsnivå där skillnaderna i stor utsträckning förklaras av eleverna meritvärde.

I figur 8 nedan har andelarna elever som uppgett att de är *mycket nöjda* eller *nöjda* med sin gymnasieplacering slagits ihop. Ser man enbart till hur stora andelar som svarat *mycket nöjd* så är det i stort sett samma mönster för samtliga grupper. Undantaget är på vilket program eleven läser. Elever på högskoleförberedande program uppger i högre utsträckning att de är mycket nöjda jämfört med elever på yrkesprogram.

Figur 8: *Andel elever som uppgett att de är mycket nöjda eller nöjda med sin gymnasieplacering*



Det är tydligt att eleverna som fått sitt förstahandsval är mer nöjda. Det gäller både om man utgår ifrån program och skola kombinerat och det utökade förstahandsvalet. Av de som fått sitt förstahandsval avseende skola och program är 58 procent mycket nöjda med sitt förstahandsval, vilket kan jämföras med 25 procent för de som inte fått sitt förstahandsval. Av de som fått sitt utökade förstahandsval är 60 procent mycket nöjda att jämföra med 31 procent av de som inte fått sitt utökade förstahandsval.

## Elevernas valfrihet

### Sammanfattning:

Något mer än hälften av de svarande uppger att de hade en stor valfrihet när de gjorde sitt gymnasieval. Det är dock tydligt att det är stora skillnader i upplevd valfrihet beroende på vilket meritvärde eleven hade i årskurs 9. Eleverna med ett meritvärde mellan 201 och 250 upplever att de har en relativt låg grad av valfrihet, medan eleverna med 300 eller högre i meritvärde anser sig ha en hög grad av valfrihet. Det kan också noteras att för gruppen elever med meritvärde mellan 251 och 299 så upplever elever boende i Lunds kommun att de har en lägre grad av valfrihet jämfört med elever bosatta i en annan kommun.

Eleverna som fått sitt förstahandsval upplever att de hade en större valfrihet jämfört med elever som inte fått sitt förstahandsval.

Valfrihet är ett begrepp som förekommer flitigt i skolsammanhang och inte minst då det gäller gymnasievalet. I enkäten ställdes därför en fråga om hur eleverna uppfattade hur stor valfrihet de hade i gymnasievalet.

**Fråga: Hur stor valfrihet upplevde du att du hade när du gjorde ditt gymnasieval?**

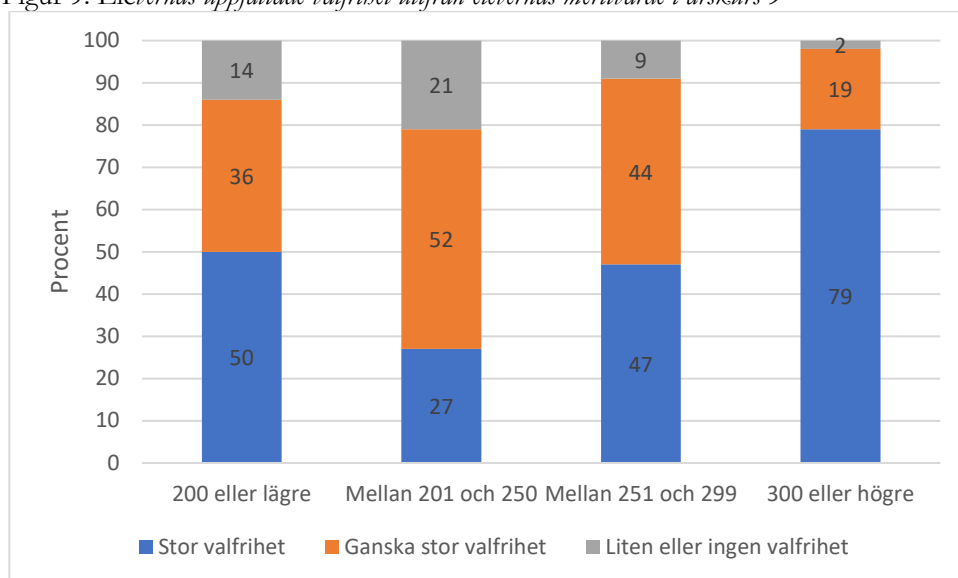
Svarsalternativen var: a) Stor valfrihet, b) Ganska stor valfrihet, c) Liten valfrihet, d) Ingen valfrihet

Mer än hälften, 53 procent, av eleverna uppger att de hade en stor valfrihet och 38 procent att de hade en ganska stor valfrihet. 9 procent upplevde att de hade en liten valfrihet och enbart ett fåtal svarande uppgav att de inte hade någon valfrihet.

Av de som svarade liten eller ingen valfrihet ställdes en följdfråga om vad som begränsade deras valfrihet och hur i vilken utsträckning.<sup>4</sup> Det vanligaste skälet till att eleverna hade en låg eller liten valfrihet är att de inte hade tillräckliga meritvärden för den utbildning de ville gå på. Även att programmet de ville läsa på inte fanns på många skolor och påverkan från elevens familj och vänner spelade en viss roll. Det är också i flera fall en kombination av de olika anledningarna som listades i enkäten som påverkar.

Elevernas meritvärde i årskurs 9 är den viktigaste förklaringen till att eleverna upplever olika valfrihet (se figur 9 nedan). I stort sett upplever elever en högre grad av valfrihet ju högre meritvärde de har. Det stämmer dock inte på gruppen med ett meritvärde på 200 eller lägre. Den sistnämnda gruppen upplevde en relativt stor valfrihet. Framförallt är det gruppen med ett meritvärde mellan 201 och 250 som upplever en begränsad valfrihet.

Figur 9: Elevernas uppfattade valfrihet utifrån elevernas meritvärde i årskurs 9



Eleverna som inte är bosatta i Lunds kommun uppgav en högre grad av valfrihet jämfört med eleverna bosatta i Lund. 57 procent av eleverna bosatta i en annan kommun än i Lund uppgav att de hade en stor valfrihet att jämföra med 47 procent för eleverna bosatta i Lund. Om man tar hänsyn till elevernas meritvärde så är det i den från tidigare frågor bekanta gruppen som hade mellan 251 och 300 i meritvärde där skillnaden finns. Av eleverna i denna grupp bosatta i Lund uppgav 39 procent att de hade en *stor valfrihet* vilket kan jämföras med 52 procent av eleverna som inte var bosatta i Lund. Samtidigt i denna meritvärdesgrupp upplevde 47 procent av eleverna bosatta i Lund att de hade *ganska stor valfrihet* och motsvarande andel för eleverna ej bosatta i Lund var 43 procent.

<sup>4</sup> De alternativ som listades var följande: a) Jag hade inte tillräckliga meritpoäng för att komma in på den utbildning jag ville gå på, b) Programmet som jag ville gå på finns inte på så många skolor, c) Programmet som jag vill gå på finns bara på skolor som inte har så bra rykte, d) Jag hade inte tillräckligt med information om vad jag skulle vilja läsa, e) Pendlingstiden till skolan var för lång och f) Min omgivning (familj och vänner) påverkade mig mycket. Svartalternativen var a) inte alls, b) till viss del och c) till stor del.

Däremot var det dock inga markanta skillnader i upplevd valfrihet utifrån elevernas kön eller vilken utbildningsnivå elevens vårdnadshavare har när man tar hänsyn till elevernas meritvärde.

Eleverna på högskoleförberedande program upplever att de har större valfrihet jämfört med eleverna på yrkesprogram. Av eleverna på högskoleförberedande uppger 55 procent att de upplevde att de hade en *stor valfrihet* vilket kan jämföras med 43 procent för eleverna på yrkesprogrammen. Dock angav något fler (45 procent) på yrkesprogrammen att de hade en *ganska stor valfrihet* jämfört med eleverna på de högskoleförberedande programmen (36 procent). För elever med meritvärden mellan 201 och 250 (där det är relativt många elever från både högskoleförberedande program och yrkesprogram) finns det inte några markanta skillnader mellan elevgrupperna utifrån programtyp.

Det är tydligt att eleverna som har fått sitt förstahandsval (skola/program) tillgodosett upplever en högre grad av valfrihet. Av de som fått förstahandsval (program och skola) tillgodosett uppger 60 procent att de hade *stor valfrihet* vilket kan jämföras med 23 procent för eleverna som inte fått sitt förstahandsval. Skillnaderna kvarstår även när man tar hänsyn till elevernas meritvärde. Även för det utökade förstahandsvalet är det stora skillnader mellan eleverna som fått sitt förstahandsval eller ej (64 procent jämfört med 26 procent upplevde en stor valfrihet).

# Bilaga I: Bortfallsanalys, svarsfrekvenser och antal svarade bakgrundsfaktorer

Inledningsvis konstaterades att totalt 564 svar inkom, vilket motsvarar en svarsprocent på 17,5 procent. Nedan finns en redovisning av hur de svarande fördelar sig på bakgrundsfaktorerna och hur det ser ut i totalpopulationen, d.v.s. samtliga elever i årskurs 1 i Lund. Dock kan inte någon kontroll utifrån vårdnadshavarnas utbildningsnivå genomföras eftersom det inte finns uppgifter för totalpopulationen. En metodanmärkning är att det totala antalet elever är baserat på slutantagningen och enkäten genomfördes i oktober. Under den mellanliggande perioden finns det elever som har bytt skola, men det torde inte påverka på en övergripande nivå.

Av de svarande är 54 procent flickor, 45 procent pojkar och en procent av eleverna har angett en annan könsidentitet. I totalpopulationen är det 51 procent flickor och 49 procent pojkar. Således har flickorna i något högre utsträckning svarat på enkäten.

Av de svarande läser 85 procent på högskoleförberedande program och 15 procent på yrkesprogram. Det är 82 procent i totalpopulationen som läser på högskoleförberedande program och således 18 procent på yrkesprogram. Det finns följaktligen en något högre svarsfrekvens på de högskoleförberedande programmen.

Av de svarande är 41 procent av de svarande är bosatta i Lund och 59 i andra kommuner. I totalpopulationen utgör eleverna bosatta i Lund 36 procent och elever från andra kommuner 64 procent. Svarsfrekvensen är således något högre för Lundaungdomarna.

Meritvärdet är något mer komplicerat att undersöka. I enkäten uppgav eleverna sitt meritvärde i olika kategorier och samtliga elevers meritvärde har inte varit tillgängligt. Därför kan bara en uppskattning göras utifrån antagningsgränserna på utbildningarna. Den visar att det inte ser ut att vara någon allvarlig snedfördelning mellan de svarande och totalpopulationen. En viss tendens finns till att elever med högre meritvärden svarat på enkäten i något större utsträckning.

Det finns inga större skevheter i svarsfrekvenserna när man kombinerar de olika bakgrundvariablerna, även om mindre skillnader kan förekomma. Som alltid i bortfallsanalyser vet vi inte hur de som inte deltagit skulle ha svarat. Men betraktat utifrån mönstren på bakgrundsfaktorerna så finns det en liten tendens till att de som svarat på enkäten borde vara något mer positiva (d.v.s. fler som fått sitt förstahandsval, mer nöjda med sin gymnasieplacering och upplevt en större grad av valfrihet) jämfört med totalpopulationen. Men den sammanvägda bedömningen är att det inte rör sig om någon stor skillnad.

I nedanstående tabell finns en redogörelse för svarsfrekvens, andel av totala svarande och andel av totalpopulationen uppdelat på gymnasieskola och gymnasieprogram. Det kan noteras att det saknas svar från ett antal gymnasieskolor och gymnasieprogram. Per skola kan vi notera att den tydligaste överrepresentationen bland de svarande i förhållande till totalpopulationen finns för Polhemskolan där eleverna från denna skola utgör 43 procent av de svarade och 27 procent av totalpopulationen. Störst underrepresentation har Gymnasieskolan Vippan och Hedda Anderssongymnasiet.

Programmässigt saknas svar från elever från vissa program. Det program som är mest överrepresenterat är samhällsvetenskapsprogrammet och även naturbruksprogrammet är något överrepresenterat. Inget av programmen är tydligt underrepresenterat för det är få elever i totalpopulation i de gymnasieprogram som inte finns representerade.

Utifrån samma resonemang som ovan kan vi konstatera att när man tar hänsyn till meritvärdet så skiljer sig inte eleverna på antingen Polhemskolan eller på samhällsprogrammet ut från övriga svarande i svaren på enkätfrågorna. En liten tendens är att eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet vid ett givet meritvärde i mindre utsträckning fått sitt förstahandsval tillgodosett, men det har begränsad effekt på totalsiffrorna.

Tabell 6: Svarsfrekvens per gymnasieskola

Gymnasieskola	Andel på skolan av antalet antagna elever	Andel elever av totalt antal svarande	Andel av totalt antal elever (totalpopulation)
Consensum gymnasium Lund	15 %	2 %	3 %
Drottning Blankas gymnasieskola	11 %	5 %	4 %
Flyinge Hästsportgymnasium	0 %	0 %	0 %
Gymnasieskolan Spyken	5 %	9 %	13 %
Gymnasieskolan Vipan	0 %	0 %	9 %
Hedda Anderssongymnasiet	39 %	14 %	6 %
Hvilan gymnasium	36 %	1 %	2 %
Jensen gymnasium	0%	0 %	3 %
Katedralskolan	12 %	10 %	15 %
LBS Kreativa gymnasiet	20 %	5 %	5 %
Lars-Erik Larsson-gymnasiet	0 %	0 %	2 %
Lunds dans- och musikalgymnasium	19 %	2 %	2 %
Lunds fordonstekniska gymnasium	94 %	3 %	1 %
NTI-gymnasiet	10 %	1 %	2 %
Polhemskolan	27 %	43 %	27 %
Procivitas Privata Gymnasium	0 %	0 %	3 %
Realgymnasiet	53 %	7 %	2 %
Sveriges ridgymnasium	6 %	0 %	1 %
Thoren Innovation School	30 %	3 %	2 %

Tabell 7: Svarsfrekvenser utifrån program

Program	Svarsfrekvens per program i förhållande till antalet antagna elever	Andel av antalet totalt svarande	Andel av totalt antal elever (totalpopulation)
Bygg- och anläggningsprogrammet	0 %	0 %	2 %
Barn- och fritidsprogrammet	0 %	0 %	2 %
El- och energiprogrammet	12 %	2 %	3 %
Ekonomiprogrammet	15 %	12 %	14 %
Estetiska programmet	11 %	5 %	8 %
Fordons- och transportprogrammet	69 %	3 %	1 %
Handelsprogrammet	0 %	0 %	2 %
Hantverksprogrammet	38 %	1 %	1 %
Hotell- och turismprogrammet	3 %	0 %	2 %
Humanistiska programmet	6 %	0 %	1 %
IB	5 %	1 %	2 %
Naturbruksprogrammet	54 %	6 %	2 %
Naturvetenskapsprogrammet	16 %	21 %	23 %
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	0 %	0 %	1 %
Samhällsvetenskapsprogrammet	24 %	32 %	23 %
Teknikprogrammet	22 %	14 %	11 %
VVS- och fastighetsprogrammet	0 %	0 %	1 %
Vård- och omsorgsprogrammet	15 %	2 %	2 %

Tabell 8: *Antal svarande för de olika bakgrundsfaktorerna*

<b>Bakgrundsfaktorer</b>	<b>Antal svarande</b>
<b>Kön</b>	
Flickor	302
Pojkar	255
Annan könstillhörighet	7
<b>Hemkommun</b>	
Elever boende i Lund	234
Elever boende i andra kommuner	330
<b>Vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund</b>	
Minst en vårdnadshavare har högskole- eller universitetsutbildning	484
Ingen av vårdnadshavarna har högskole- eller universitetsutbildning	80
<b>Programtyp</b>	
Högskoleförberedande program	479
Yrkesprogram	85
<b>Meritvärde i årskurs 9</b>	
150 eller lägre	8
Mellan 151 och 200	48
Mellan 201 och 250	99
Mellan 251 och 299	227
300 eller högre	166
Vet ej	16



## Bilaga 2: Enkäten

**1. Är du pojke, flicka eller har du en annan könstillhörighet? Med annan könstillhörighet menar vi personer som inte är eller känner sig som varken pojke eller flicka.**

Flicka

Pojke

Annan könstillhörighet

**2. I vilken kommun bor du?**

**3. Vilket program går du på?**

**4. Vilken gymnasieskola går du på?**

**5. Vilket meritvärde hade du i årskurs 9 i grundskolan?**

50 eller lägre

Mellan 151 och 200

Mellan 201 och 250

Mellan 251 och 299

300 eller högre

Vet ej

**6. Har en av dina föräldrar eller båda en högskole- eller universitetsutbildning?**

Ja, en eller båda

Nej, ingen av dem

**7. Valde du bort att söka till ett program på en viss skola som du skulle vilja gå på för att du trodde att du inte skulle bli antagen där?**

Ja

Nej

Vet ej

**8. Kom du in på den gymnasieskola du sökte i första hand?**

Ja

Nej

Vet ej

**9. Kom du in på det program du sökte i första hand?**

Ja

Nej

Vet ej

**9a. Följdfråga: Om nej, vilket program sökte du i första hand**

**10. När du gjorde ditt gymnasieval, hur mycket påverkades du av följande faktorer?**

Svarsalternativ:

Ingen påverkan                      Viss påverkan   Ganska stor påverkan                      Stor påverkan

Att gymnasieskolan har ett bra rykte

Att läsa på ett visst gymnasieprogram

Mitt meritvärde från grundskolan

Kort pendlingstid till skolan

Mina kompisars gymnasieval

Vad min familj tyckte

Finns det något annat som påverkade ditt gymnasieval i stor utsträckning? Beskriv med egna ord!  
(fritextsalternativ)

**11. Vad var viktigast för dig vid ditt gymnasieval i förhållandet mellan gymnasieprogram och gymnasieskola?**

Programmet var mycket viktigare

Programmet var något viktigare

Program och skola var lika viktigt

Skolan var något viktigare

Skolan var mycket viktigare

**12. Hur stor valfrihet upplevde du att du hade när du gjorde ditt gymnasieval?**

Ingen valfrihet   Liten valfrihet   Ganska stor valfrihet                      Stor valfrihet

**12a. Följdfråga: Vad begränsade dig i din valfrihet?** Enbart vid ingen eller låg valfrihet

Svarsalternativ:

Inte alls                      Till viss del                      Till stor del

Jag hade inte tillräckliga meritpoäng för att komma in på den utbildning jag ville gå på

Det fanns inte så många utbildningar som jag var intresserad av

Jag hade inte tillräckligt med information om vad jag skulle vilja läsa

Min omgivning (familj och vänner) påverkade mig för mycket

Fanns det något annat som begränsade dig till stor del. Beskriv med egna ord! (fritextsalternativ)

**13. Hur nöjd är du idag med din gymnasieplacering?**

Svarsalternativ:

Inte alls nöjd                      Ganska nöjd                      Nöjd                      Mycket nöjd

**14. Enkäten är nu slut! Är det något annat du vill säga om ditt gymnasieval (fritext)**

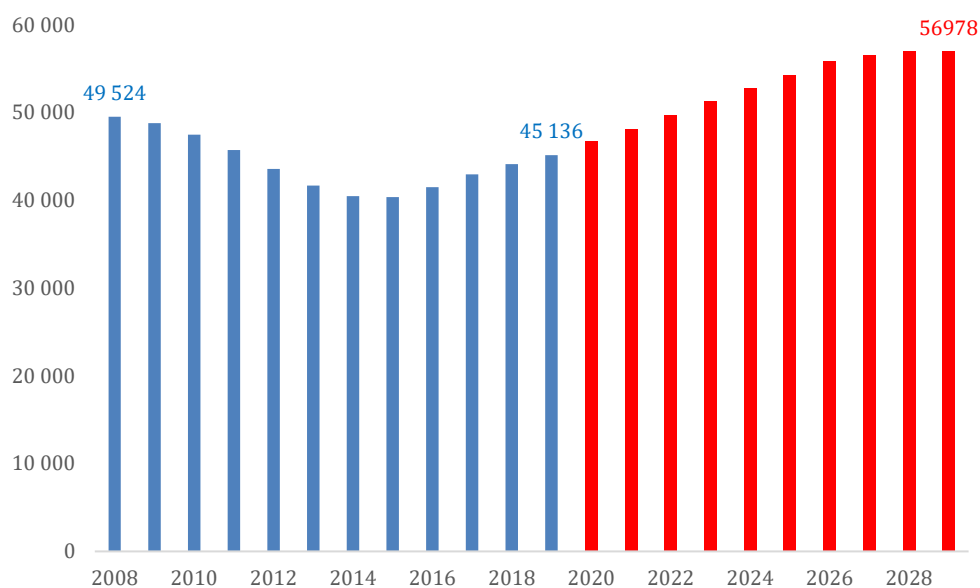
## Elevprognos och kommunernas planering för gymnasieskolan

### Sammanfattning

Antalet ungdomar i åldrarna 16- 18 år förväntas stadigt öka. Malmö stad planerar för två nya kommunala gymnasieskolor för 2600 elever fram till 2025. Eventuella utbyggnader av kapacitet i Helsingborg/Ängelholm och Kristianstad/Hässleholm bedöms få relativt liten påverkan på efterfrågan i Lund.

### Befolkningsprognos

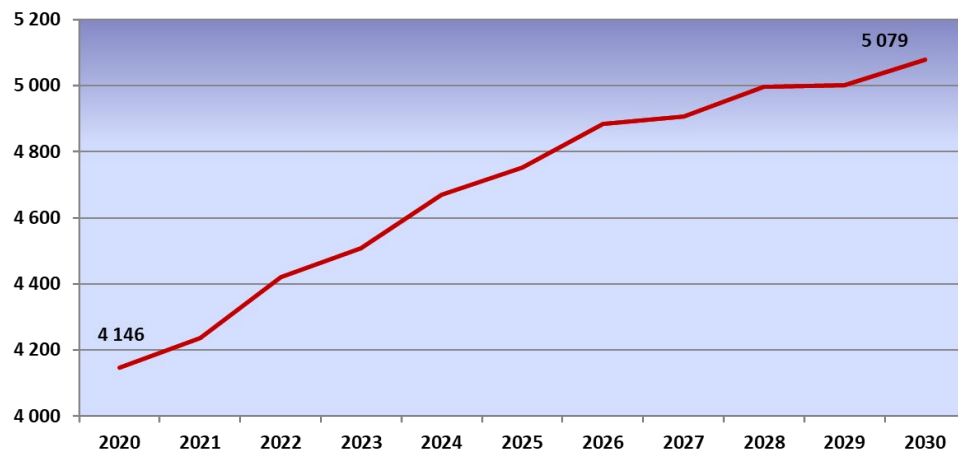
Den senaste befolkningsprognosen från Region Skåne visar på en ökning av gruppen med 11 842 personer fram till 2029 i Skåne.



Figur 1 Antal i åldern 16-18 år inom Fritt sök/Skåne, 2008-2029. Källa: SCB och Region Skånes befolkningsprognos 2020.

Befolkningsprognosen för Lunds kommun visar också en ökning med knappt 1 000 personer i åldern 16- 18 år under samma period.

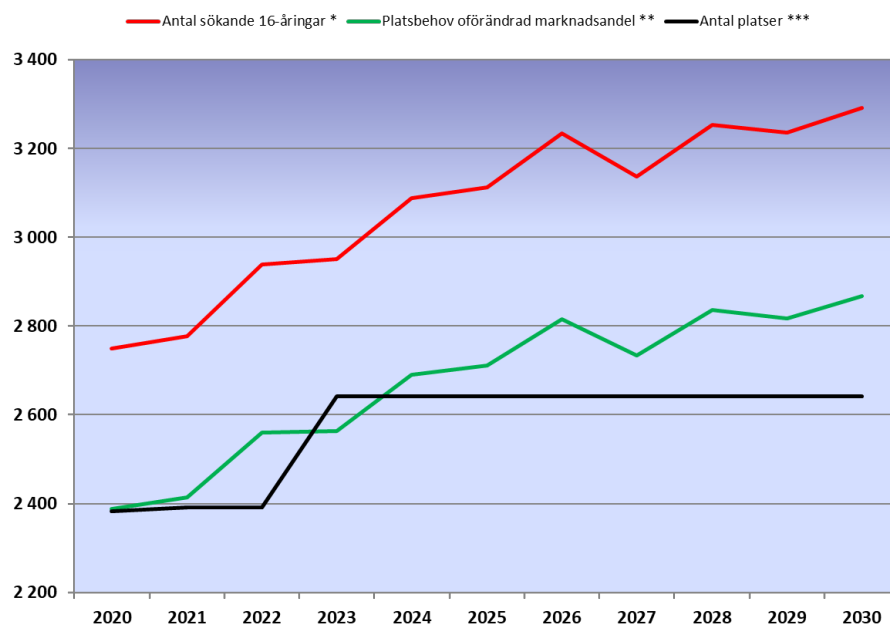
### Befolkningsprognos 16-18 åringar boende i Lunds kommun



### Elevprognos

Elevprognosen för åldrarna 16-18 år uppdateras två gången om året. På våren när Lunds kommun tar fram en ny prognos och på hösten när det kommer en ny prognos från Region Skåne. Den senaste elevprognosen visar på en ökad efterfrågan på gymnasieplatser i Lund om söktrycket fortsätter på samma sätt som tidigare.

### Förväntat antal 16-åringar som söker sig till Lunds kommunala gymnasieskolor



\* Förväntat antal sökande beräknat utifrån sökmöster HT 2018-2020

\*\* Behov av platser för att bibehålla oförändrad andel av befolkning 16 år per kommun

\*\*\* Hedda Anderssongymnasiet fullt utbyggt 2023

## Planering för utbyggnation av gymnasieskolan i Skåne

Vi har i utredningen inhämtat uppgifter från närområdet samt de större städerna.

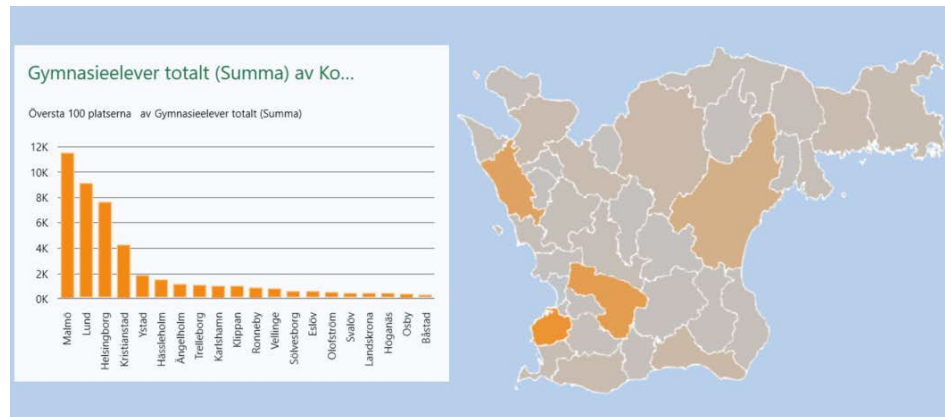


Illustration: antal gymnasieplatser i Skåne läsåret 2018/2019

### Kommunerna

*Malmö stad* planerar för en utbyggnad av den kommunala gymnasieskolan med två skolor med cirka 1000 elever på respektive skola fram till 2025.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i Malmö Stad skriver i sin lokalbehovsplan för 2021-2035. "Utifrån gällande befolkningsprognos kommer antalet personer i åldern 16–19 öka kontinuerligt från och med 2020 och nå sin topp 2030. Med befolkningsprognosen som grund skulle detta innebära att nämnden behöver två nya skolor under perioden 2021–2025.

Under perioden 2026–2030 är det nämndens bedömning att det utifrån befolkningsprognosen behövs en ny skola som skulle behöva kunna tas i bruk under hösten 2027 och kunna ha en kapacitet på 1 200 elever.

*Lomma kommun* utreder vilka förutsättningar som finns för att etablera en gymnasieskola i kommunen, men inga beslut är fattade i frågan.

*Helsingborgs stad* uppger att de inte har planerade utbyggnader vad gäller gymnasiet. De har en viss överkapacitet som de först kan nyttja om/när elevtalen ökar.

*Kristianstad kommun* uppger att de inte ser behov av en utbyggnad. De ser möjligheter att "docka på" ytterligare lokaler i till skolorna närliggande byggnader. Dessa lokaler används idag av andra kommunala verksamheter. Att dessa förutsättningar råder beror på att just andra verksamheter har byggt eller ska byggas ut, t.ex. grundskolan.

Planer finns på att ersätta en stor gymnasieskola med helt nya lokaler och det kan i sig innebära en utbyggnad.

Kristianstad har en dialog med Hässleholm som kan innebära minskade lokalbehov på båda orter eftersom de i vissa fall bedriver exakt samma mycket lokal- och utrustningskrävande program med tveksam eller direkt dålig fyllnadsgrad.

***Fristående huvudmän***

En genomgång av ansökningar hos Skolinspektionen under 2020 visar att ett antal fristående huvudmän har ansökt om nyetablering eller utökning av befintlig gymnasieskola. Hur många platser respektive etablering eller utökning handlar om är dock inte klarlagt.

KOMMUNKONTORET



# Rapport - Genomgripande utredning av Fritt sök till gymnasieskolan

## Sammanfattande slutsatser

Slutsatserna utifrån vad som har framkommit av arbetet med rapporten för elever folkbokförda i Lunds kommun och för Lunds kommunala gymnasieskolor är följande:

Gymnasiemarknaden för Fritt Sök Skåne är komplex. Den består åtminstone av tre lokala gymnasiemarknader, Lund, Malmö och Helsingborg. De tre marknaderna är inte exklusiva utan hänger samman med utbyte av elever sinsemellan, till exempel pendlar elever från Landskrona både till Lunds och Helsingborgs kommunala och enskilda gymnasieskolor. Komplexiteten är huvudanledningen till att hela Fritt sök borde utredas i enlighet med samarbetsavtalet.

En eventuell förändring av antagningsreglerna i syfte att gynna folkbokförda elever i Lunds kommun i intagningen till Lunds kommunala gymnasieskolor skulle inom ramen för nuvarande samverkansavtal innebära ett avsteg från själva avtalet och kräver antagligen att avtalet måste sägas upp. Det skulle innebära både konsekvenser för elever folkbokförda i Lunds kommun och Lunds kommunala gymnasieskolor.

Ett syfte med samarbetsavtal är att fullgöra kommunernas ansvar om att erbjuda ett allsidigt urval av nationella program och nationella inriktningar. Utbildningar som erbjuds ska så långt det är möjligt anpassas till elevernas önskemål. Utan samverkansavtalet Fritt Sök uppfyller få kommuner lagkravet fullt ut då det inte finns underlag i alla gymnasiekommuner för "smala" program. Sannolikt skulle även Lunds kommunala gymnasieskolor få problem att leva upp till ett allsidigt urval då underlaget av elever skulle minska och de stordriftsfördelar som finns med samlade gymnasieutbildningar skulle minska. Samtidigt skulle det råda "fritt sök" till enskilda gymnasieskolor eftersom lagstiftningen fastställer det. Syftet med Fritt sök var bland annat att erbjuda regionens elever en ökad valfrihet, likt den de hade fått till regionens friskolor, till regionens kommunala gymnasieskolor. Lunds kommuns elevers valfrihet minskar vid ett utträde ur samarbetet Fritt sök. 75 procent av elever folkbokförda i Lunds kommun som har valt att söka sig till kommunalt gymnasium utanför Lunds kommun har valt kommunala gymnasier i Malmö stad. Ett utträde ur Fritt sök skulle minska Lunds ungdomars möjlighet att studera i Malmös kommunala gymnasier.

Under perioden Fritt Sök samarbetet har funnits, 2008 och framåt, har utbudet och efterfrågan på de lokala gymnasiemarknaderna inom samarbetet förändrats. Andelen folkbokförda elever som läser på kommunala och enskilda gymnasier i den egna kommunen har utvecklats olika i Lund, Malmö och Helsingborg. I Lund är det fortfarande en absolut majoritet som studerar på de kommunala gymnasierna. I Malmö och Helsingborg är det cirka hälften som läser på kommunala gymnasier. Under perioden har andelen som kommit in på sina förstahandsval varit avtagande, även om det har varierat från år till år. Det gäller för samtliga tre gymnasiemarknaderna samt för riket. Andelen som kommer in på sitt förstahandsval är genomgående högst för elever folkbokförda i Lunds kommuns.

Lunds kommun har flest kommunala gymnasieplatser av samarbetskommunerna. Lunds kommuns elever utgör cirka 41 procent av de elever som går i kommunala gymnasieskolor i Lund, motsvarande andel är cirka 25 procent i de enskilda gymnasieskolorna. Dagens antal kommunala gymnasieplatser möter inte det framtida behovet av gymnasieplatser i Lund. Den framtida efterfrågan från Lunds tidigare samarbetskommuner, Burlöv, Kävlinge, Lomma och



Burlöv överstiger klart utbudet av kommunala gymnasieplatser i Lund, förutsatt att alla 16-18 åringar väljer Lunds kommun.

Grundläggande för intagningen till gymnasieskolor är betygsintagning. Utöver sitt meritvärde har de blivande eleverna ett antal preferenser som de beaktar. Ny forskning, såväl som tidigare forskning, visar att elever inte enbart agerar rationellt som en homo economicus i sina val till gymnasieskolan. Forskning visar att drygt hälften av elevernas preferenser är program och kunskapsrykte. Om det är högt eller lågt och om elevernas preferenser ska betraktas som kunskaps- och utbildningsmässigt inriktade är en tolkningsfråga. Eleverna lägger även stor vikt vid andra ickeakademiska faktorer som avstånd till, och lokalisering, av gymnasiet, samt för Ipad/dator och vänner.

De ekonomiska konsekvenserna vid ett utträde ur Fritt sök är både avvecklingskostnader och kostnader som ökar för att stordriftsfördelar försvinner. Det gäller funktioner som gemensamt ansöknings- och antagningssystem och uppfyllande av informationskravet som SYV-chatt, gymnasiekatalog och gemensam elevdatabas för bland annat månadsbetalning till kommuner och fristående skolor.

Utträdet skulle sannolikt även få pedagogiska konsekvenser för elever folkbokförda i Lunds kommuns. Utbudet av program och inriktningar skulle antagligen bli mindre då det finns färre elever att dela kostnaderna på och valfriheten att söka kommunala gymnasieplatser inom samarbetet skulle begränsas för elever folkbokförda i Lunds kommun.

I samverkansavtalet fastslås det att samverkansparterna årligen ska följa upp och utvärdera elevströmmar och grad av tillgodosedda förstahandsval. Någon grundlig utvärdering av samverkansavtalets syfte har inte genomförts av samverkansparterna.

## Innehåll

Inledning .....	5
Lagstiftning .....	6
Samverkansavtalet .....	6
Lagstiftningen på gymnasieområdet .....	7
Skolplikt. Tillgång till utbildning och vägledning .....	7
Skolväsendet .....	7
Lika tillgång till utbildning .....	7
Huvudmän för utbildning .....	7
Målgrupp, samverkan, antagningsorganisation .....	8
Kommunens ansvar att erbjuda gymnasieutbildning .....	8
Samverkansavtal .....	8
Gemensam antagningsorganisation .....	9
Antagningsorganisation .....	9
Konsekvenser .....	9
Den sökandes val/preferenser .....	12
Rationella val/homo economicus .....	12
Strategiska val .....	12
Utveckling av andelen gymnasieelever på kommunala och enskilda skolor under Fritt sök .....	14
Lund .....	14
Malmö .....	14
Helsingborg .....	15
Kristianstad .....	16
Valprocessen och förstahandsval .....	17
Beslut om Fritt sök, Lunds kommun .....	17
Tidplan för ansökning till gymnasiet, exempel ansökning till läsåret 2019/2020 .....	18
Marknaden för gymnasieplatser .....	22
Utbudet av kommunala skolenheter .....	22
Utbudet av fristående skolenheter .....	23
Antal gymnasieplatser .....	24
Kommunala gymnasieplatser .....	24
Lunds kommun som gymnasieskolmarknad 2018/2019 .....	25
Inpendling till kommunala skolenheter i Lunds kommun .....	25
Inpendling till enskilda huvudmän i Lunds kommun 2018 .....	26

Utpendling till kommunala och enskilda huvudmän från Lunds kommun 2018 .....	27
Efterfrågan på gymnasieplatser .....	28
Elever folkbokförda i Lunds kommun som sökt gymnasieplatser i andra kommuner 2018 och 2019 .	31
Kommunala och enskilda gymnasier.....	31
Kommuner.....	31
Skolor.....	32
Typ av program.....	32
Val av yrkesprogram.....	32
Val av högskoleförberedande program.....	33
Ungdomar som söker kommunala högskoleförberedande program.....	34
Skolor och meritvärden Malmö.....	34
Bilaga 1 Inpendling och utpendling till kommunala gymnasieskolor.....	36
Bilaga 2 Antalet gymnasieplatser i Lund 2015 till 2018 .....	37

## Inledning

Kommunkontoret har fått i uppdrag av Kommunstyrelsen att genomföra en utredning av samverkansavtal och Fritt Sök *utifrån* inkomna motioner och utredningsdirektivens intentioner. I arbetet har Kommunkontoret samarbetat med Utbildningsförvaltningen, bland annat avseende lagstiftningen på området, samt mött företrädare för invånare i Lund.

Rapporten redovisar vad som framkommit under arbetet.

## Lagstiftning

Lagstiftningen på området avser dels avtal och beslut avseende Fritt sök, dels lagstiftning för gymnasieskolan.

## Samverkansavtalet

Samverkansavtalets parter var 2010 kommunerna Bjuv, Båstad, Burlöv, Eslöv, Helsingborg, Hässleholm, Höganäs, Hörby, Höör, Klippan, Kristianstad, Lomma, Lund, Malmö, Osby, Perstorp, Simrishamn, Skurup, Staffanstorps, Svedala, Trelleborg, Vellinge, Åstorp, Ängelholm, Örkelljunga, Östra Göinge och gymnasieförbunden, Bromölla-Sölvesborg, Landskrona-Kävlinge-Svalöv och Sydsvenska gymnasieförbundet (1 § Avtalsparter).

I samverkansavtalets 2 § fastställdes avtalets syfte:

”Detta samverkansavtal syftar till att möjliggöra för sökande elever till årskurs 1:

- får sitt förstahandsval av program och skola tillgodosett
- fritt får välja mellan de program som erbjuds inom samverkansområdet och blir mottagna i första hand enligt gällande lagstiftning

I avtalets 3 § fastställs avtalets innehåll:

”Avtalets samverkansområde utgörs av avtalskommunerna vad avser antagning till årskurs 1 för samtliga nationella program, Särskilda varianter av nationella program utan riksrekrytering samt Nationellt godkända idrottsutbildningar det sökbara introduktionsprogrammet Programinriktat individuellt val (IMPRO) Samverkan avseende övriga introduktionsprogram bygger på separata avtal mellan berörda kommuner.

- Utöver program med antagning till årskurs 1 omfattar avtalet även fjärde året på Teknikprogrammet.

Avtalet bygger på skollag och gymnasieförordning vilka reglerar; elevernas rättigheter att erbjudas utbildning på nationella program, elevernas rätt att tas emot som sökande till dessa utbildningar, kommunernas skyldighet att erbjuda och ta emot elever på utbildning inom de nationella programmen, möjlighet/skyldighet att erbjuda och ta emot elever inom Programinriktat individuellt val.”<sup>1</sup>

I Fritt Sök ingår även en gemensam webbportal för information och ansökan, Skanegy.se, ett gemensamt intagningsystem, gemensam elevdatabas för bland annat månadsbetalning till kommuner och fristående skolor.

Enligt avtalets 9 § ska samverkansparterna årligen följa upp och utvärdera elevströmmar och grad av tillgodosedda förstahandsval. Avtalets giltighetstid regleras i 10 §. Avtalet gäller tillsvidare med 18 månaders uppsägningstid och om parterna beslutar att avveckla avtalet har

---

<sup>1</sup> Samverkansavtal för Gymnasieskolan i Skåne. Samverkansparter: Kommuner och gymnasieförbund i Skåne. Reviderat december 2010.

elever som påbörjat utbildningen sin lagstadgade rätt att fullfölja denna i den kommun där man påbörjat den. Uppsägningsdatum är den 1 januari<sup>2</sup>.

Att eventuellt ändra antagningsreglerna inom ramen för nuvarande samverkansavtal innebär ett avsteg från själva avtalet och kräver antagligen att avtalet måste sägas upp. Utöver de ekonomiska konsekvenserna av att stå utanför ett samarbetsavtal finns det även ekonomiska konsekvenser förenat med avvecklingsperioden för avtalet.

### Lagstiftningen på gymnasieområdet

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) redogör för lagstiftningen på gymnasieområdet i sin skrift "Handbok för gymnasieantagning 2018-2019"<sup>3</sup>. En anledning till att SKL har tagit fram handboken är att gymnasieskolan är den skolform som har den mest omfattande författningsregleringen. Handboken innehåller en sammanställning av gällande bestämmelser samt kommentarer från Sveriges Kommuner och Landsting. Nedan presenteras ett urval ur handboken.

### Skolplikt. Tillgång till utbildning och vägledning

#### Skolväsendet

Enligt skollagen anordnas utbildning inom skolväsendet av det allmänna och av enskilda enligt vad som anges i skollagen 1 kap. 1-7 §§.

#### Lika tillgång till utbildning

I skollagen 1 kap. 8 § anges att alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i skollagen.

### Huvudmän för utbildning

I skollagen 2 kap. anges att som huvudmän för gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning samt särskild utbildning för vuxna finns **kommuner och landsting**.

**Enskilda** får efter ansökan till **Skolinspektionen** godkännas som huvudmän för gymnasieskola och gymnasiesärskola. Skolinspektionen prövar ansökan och kan ge ett godkännande för viss utbildning vid en viss skolenhet.

Innan en enskild huvudman startar utbildning inom gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska **samråd** om den kommande verksamheten ske mellan **den enskilde** och den **kommun där utbildningen ska bedrivas**. Det är den enskilde huvudmannen som ansvarar för att samrådet dokumenteras. Om utbildningen ska bedrivas i form av gymnasieskola eller

---

<sup>2</sup> För avtal om gemensam beräkningsgrund för interkommunal ersättning gäller andra uppsägningsregler. SAMVERKANSAVTAL avseende – Gemensam beräkningsmodell för interkommunal ersättning inom vuxenutbildning i Skåne, Sölvesborg, Olofström, Ronneby och Karlshamn. Kommunförbundet Skåne 2013-05-29. § 5 Avtalsperiod m.m. Avtalet gäller för interkommunala ersättningar fr.o.m detta avtals tecknande till dess att avtalet sägs upp av en eller flera parter. Uppsägningen av avtalet sker inför nytt budgetår dock senast den 30 juni (året före). Uppsägningen meddelas skriftligen samtliga parter. § 6 Tvist. Parterna förbinder sig att vid tvist som inte kan lösas direkt mellan parterna, vända sig till Kommunförbundet Skåne för hjälp att lösa tvisten innan eventuell uppsägning av avtalet sker.

<sup>3</sup> <https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/handbok-for-gymnasieantagning-2018-2019.html>

gymnasiesärskola, **ska kommunen ge närliggande kommuner tillfälle att medverka i samrådet.**

Målgrupp, samverkan, antagningsorganisation

*De olika utbildningarna i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan*

Utbildningarna i gymnasieskolan består av 18 nationella program som är yrkesprogram eller högskoleförberedande program. Inom programmen finns inriktningar, särskilda varianter samt gymnasial lärlingsutbildning.

Bestämmelserna om erbjudande av viss utbildning (inriktningsgaranti) återfinns i skollagens 16 kap. 12 §.

Utöver de nationella programmen finns riksrekryterande utbildningar, riksrekryterande yrkesutbildningar samt riksrekryterande estetisk spetsutbildning. Dessutom finns riksrekryterande idrottsutbildningar; RIG, samt nationellt godkända idrottsutbildningar; NIU, därutöver finns försöksverksamhet med spetsutbildning.

En riksrekryterande utbildning är en utbildning som elever kan söka från hela landet på samma villkor. Både offentliga och enskilda huvudmän får ansöka om att en utbildning ska vara riksrekryterande.

I gymnasieförordningens 5 kap. 12-26 §§ beskrivs bland annat olika typer av riksrekryterande utbildningar i gymnasieskolan.

Skolverket har fattat beslut om vilka skolor som får delta i försöket med riksrekryterande gymnasiala spetsutbildningar.

Försöksverksamhet anordnas också med riksrekryterande distansundervisning i gymnasieskolan i Torsås kommun (SFS 2011:682 m. ändringar). Denna utbildning får påbörjas senast höstterminen 2018 enligt förordningen (SFS 2016:918)<sup>4</sup>.

*Kommunens ansvar att erbjuda gymnasieutbildning*

Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds utbildning på nationella program och i vissa fall introduktionsprogram.

För de nationella programmen ska erbjudandet omfatta **ett allsidigt urval av nationella program och nationella inriktningar**. Vilka utbildningar som erbjuds ska så **långt det är möjligt anpassas till elevernas önskemål**. Detta gäller även **antalet platser på utbildningarna**.

**Erbjudandet** kan avse gymnasieutbildning som **hemkommunen själv anordnar eller som anordnas av en annan kommun** eller ett landsting som hemkommunen **tecknat samverkansavtal med**. **Erbjudandet kan inte avse utbildning i fristående skola.**

*Samverkansavtal*

I skollagen anges inte vad ett samverkansavtal ska innehålla och inte heller när avtalet ska vara tecknat.

---

<sup>4</sup> Ett antal elever folkbokförda i Lunds kommun studerar på utbildningen som Torsås erbjuder.

Samverkansavtal kan tecknas på program eller inriktning. **Om avtal tecknas på enbart inriktning** kan sökande **endast mottas till programmet i sin helhet**. Sökande har **rätt att ändra** till annan **inriktning** som startar **i åk två**.

I samverkansavtalet bör anges vilken interkommunal ersättning (IKE) som hemkommunen ska betala till samverkanskommunen så att detta belopp kan användas som underlag vid beslut om bidrag till fristående skolor.

För särskilda varianter som inte fått riksrekryterande status gäller att det är hemkommunens elever och elever från den kommun som man tecknat samverkansavtal med om den särskilda varianten (samverkansområdets elever) som ska tas emot i första hand.

Beträffande nationellt godkända idrottsutbildningar, NIU, krävs samverkansavtal för att uttagna NIU-elever från annan kommun ska tas emot som sökande i första hand på sökt studieväg. Dessa elever kan därefter provas för antagning och vid antagning därmed få rätt till inackorderingsstöd.

Om hemkommun tecknar samverkansavtal om NIU-utbildning ska avtalet gälla utbildningen i sin helhet. Samverkansavtal kan inte tecknas för enskild elev.

#### Gemensam antagningsorganisation

I skollagens 15 kap. 14 § anges att respektive huvudman ansvarar för antagningen till de olika utbildningar som huvudmannen anordnar.

Eftersom de sökande alltid ska lämna sin ansökan till hemkommunen bör alla kommuner (även de som saknar gymnasieskola eller gymnasiesärskola) vara anslutna till ett antagningskansli, en gemensam antagningsorganisation, så att det är tydligt för de sökande var ansökan ska lämnas.

#### Antagningsorganisation

Antagningsorganisationen får vara gemensam med andra kommuner och med fristående huvudmän vilket innebär att elevernas ansökningshandlingar kan lämnas in till ett antagningskansli som är gemensamt för flera kommuner/huvudmän.

I de flesta fall gör även kommuner utan egen gymnasieskola och gymnasiesärskola överenskommelser/avtal med de kommuner, som anordnar gymnasieskola och gymnasiesärskola och har inrättat antagningskansli, om att deras elever kan lämna ansökan till ett sådant kansli.

#### Konsekvenser<sup>5</sup>

##### *Hemkommunens ansvar - Skyldighet att erbjuda utbildning<sup>6</sup>*

Genom samverkansavtalet uppfyller samtliga kommuner inom samverkansområdet lagkraven att anordna eller erbjuda nationella program och programinriktat val. För övriga introduktionsprogram kan finnas lokala avtal mellan kommuner. Utan samverkansavtal uppfyller få kommuner lagkravet fullt ut då det inte finns underlag i alla gymnasiekommuner

---

<sup>5</sup> Avsnittet bygger på kommentarer lämnade av Utbildningsförvaltningen.

<sup>6</sup> Enligt 30 § 15 Kap. Skollagen (2010:800), Enligt 42 § 16 Kap. Skollagen (2010:800), Enligt 16 § 17 Kap. Skollagen (2010:800)

för "smala" program. Samverkansavtal kan träffas mellan kommuner och landsting men inte mellan kommun och fristående huvudman.

#### *Informationsansvar<sup>7</sup>*

Samtliga kommuner inom samverkansområdet uppfyller informationskravet via de gemensamma kommunikationsvägarna som följer av samverkansavtalet: SkåneGy<sup>8</sup> med SYV-chatt och Gymnasiekatalogen. Utan samverkansavtal behöver respektive kommun själv informera sina elever då förutsättningarna kan skilja avsevärt.

#### *Ansökan<sup>9</sup>*

Alla ansökningar hanteras idag via det gemensamma antagningssystemet som alla samverkanskommuner äger via Kommunförbundet Skåne, KFSK. Därmed behöver elevens olika val inte skickas separat till varje huvudman där eleven gjort ett val. Utan ett gemensamt system för antagning krävs att hemkommunen hanterar egna digitala lösningar som kan kommunicera med andra system alternativt återgå till pappersansökan.

#### *Huvudmannens ansvar*

Enligt 3-4 §§ 15 Kap. Skollagen (2010:800) ska utbildningen i gymnasieskolan utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en bas för rekrytering till högskolesektorn. Huvudmannen för gymnasieskolan ska samverka med samhället i övrigt.

#### *Behörighet och mottagande till nationella program<sup>10</sup>*

**Elever ska tas emot i första hand till nationella program även om hemkommunen inte uppfyller lagkraven om att erbjuda program i egen regi eller genom samverkan. Elever hemmahörande i kommun som erbjuder det nationella programmet förlorar däremot utan samverkansavtal sin rätt till förstahandsmottagande i annan kommun och blir där enbart mottagen till lediga platser.**

Utan samverkansavtal krävs ett yttrande från hemkommunen för varje val till nationellt program som görs till en annan kommun. Mottagande kommun fattar beslut som kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

#### *Behörighet och mottagande till introduktionsprogram<sup>11</sup>*

Elever ska tas emot i första hand till nationella program även om hemkommunen inte uppfyller lagkraven om att erbjuda program i egen regi eller genom samverkan. Elever hemmahörande i kommun som erbjuder det nationella programmet förlorar däremot utan samverkansavtal sin rätt till förstahandsmottagande i annan kommun och blir där enbart mottagen till lediga platser.

Utan samverkansavtal krävs ett yttrande från hemkommunen för varje val till nationellt program som görs till en annan kommun. Mottagande kommun fattar beslut som kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

---

<sup>7</sup> Enligt 8 § 15 Kap. Skollagen (2010:800)

<sup>8</sup> <https://www.skanegy.se/>

<sup>9</sup> Enligt 35 § 16 Kap. Skollagen (2010:800), Enligt 13 § 17 Kap. Skollagen (2010:800),

<sup>10</sup> 16 Kap. Skollagen (2010:800)

<sup>11</sup> 17 Kap. Skollagen (2010:800)



#### *Behörighet och mottagande till introduktionsprogram<sup>12</sup>*

Hemkommun ska erbjuda programinriktat val och yrkesintroduktion som utformats för grupp av elever. Huvudmän får, men har ingen skyldighet att ta emot elever från annan kommun till något introduktionsprogram utformat för enskild eller för grupp utan samverkansavtal. Det innebär att elever som kommer från kommun som inte kan erbjuda introduktionsprogram för enskild eller grupp av elever riskerar att förlora möjligheten till sådan utbildning.

#### *Antagning<sup>13</sup>*

Gymnasieantagningen är idag organiserad vid fem antagningskanslier i Skåne (Helsingborg, Lund, Malmö, Trelleborg, Kristianstad) och ett i Blekinge (Karlshamn). Antagning görs till samtliga huvudmän inom samverkansområdet, både kommunala och fristående, i det gemensamma antagningssystemet som kommunerna äger via KFSK. Avtal om antagningsarbete och vad det omfattar tecknas mellan respektive antagningskansli och huvudman.

#### *Fristående gymnasieskola*

Enligt 33 § 15 Kap. Skollagen (2010:800) ska varje huvudman för en fristående gymnasieskola ta emot alla ungdomar som har rätt till den sökta utbildningen i gymnasieskolan.

När det gäller programinriktat val som utformas för en enskild elev, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintroduktion finns särskilda bestämmelser i 17 kap. 29 § om när huvudmannen för en fristående skola är skyldig att ta emot ungdomar som uppfyller behörighetskraven för sådan utbildning.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt en elev, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för eleven enligt 16 kap. 54 § andra stycket.

Till fristående gymnasieskolor råder "fritt sök". Det nuvarande samverkansavtalet ger eleverna i samverkansområdet samma rätt till fritt sök oavsett huvudman. Utan samverkansavtalet ändras konkurrensförhållandet radikalt mellan fristående och kommunala huvudmän.

---

<sup>12</sup> 17 Kap. Skollagen (2010:800)

<sup>13</sup> Enligt 12,14 §§ 15 Kap. Skollagen (2010:800)

## Den sökandes val/preferenser

### Rationella val/homo economicus

De övervägande de sökande gör när de söker till gymnasieskolan, och vilka preferenser de sökande har, är väldigt svåra att fastslå. Det finns viss forskning att stödja sig på när det gäller de sökandes preferenser vid val. Forskningen pekar på att de blivande gymnasieeleverna inte enbart gör rationella val utifrån program eller kunskapsrykten utan att även andra faktorer spelar in.

I en doktorsavhandling vid Uppsala Universitet <sup>14</sup> kommer forskaren bland annat fram till att:

*”... eleverna (på aggregerad nivå) har starkast preferenser för de **akademiska attributen program och kunskapsrykte och tillsammans utgör de 56,5 procent av elevernas preferenser.** Huruvida elevernas värdering av dessa attribut (både enskilt och sammantaget) ska anses vara högt eller lågt **och om elevernas preferenser ska betraktas som kunskaps- och utbildningsmässigt inriktade, får kanske anses vara en tolkningsfråga.** Det måste emellertid tas i beaktande att resultaten även visar att **eleverna lägger stor vikt vid andra, ickeakademiska, attribut.** Exempelvis har eleverna preferenser för geografiskt inriktade attribut såsom **avstånd och lokalisering, samt för Ipad/dator och vänner.** Resultaten i avhandlingen visar därmed på **en brist i antagandet att människan enbart skulle ha preferenser som leder till att hon agerar som en homo economicus.**”*

Och avhandlingens huvudsakliga resultat:

*”...pekar tydligt på att a) den bakomliggande och reformbärande teorin brister i sitt hänsynstagande till elevernas preferenser för icke-akademiska attribut, b) att det utifrån rimlig kontext inte finns några större preferensskillnader mellan eleverna och c) att framförallt elever med låga betyg i betydligt större utsträckning riskerar att göra kontraproduktiva val utifrån reformernas avsikter eftersom de i jämförelse med elever med höga betyg inte värderar akademiska attribut lika högt<sup>15</sup>.”*

Enligt Lunds tidigare skoldirektör, och senare forskaren, Sten-Bertil Olsson, är platsen, orten/staden betydelse avgörande när eleverna får välja fritt<sup>16</sup>. Hans forskning ger stöd till att det inte alltid handlar om utbildningskvalitet när eleven har makten och tolkningsföreträdet när det gäller kvalitet, utan snarare ortskvalitet. I orten är det även viktigt att gymnasieskolan ligger centralt och nära kommunikationer<sup>17</sup>.

### Strategiska val

Samverkan mellan kommuner för gymnasieskolan har funnits även innan Fritt Sök. I en rapport från Skolverket från 1998 lyfter de fram ”strategiska val” som elever kan använda sig av när deras valfrihet begränsas:

*”Samverkansavtal har bland annat den konsekvensen att när de träffats mellan två eller fler kommuner kan den betalande kommunen hävda att deras elever ska hänvisas till den andra*

---

<sup>14</sup> Valfrihetens geografi och rationella gymnasieval. En experimentell studie om elevers preferenser vid val av skola. Mikael Thelin. Department of Social and Economic Geography, Uppsala University, 2019.

<sup>15</sup> s. 213. Valfrihetens geografi.

<sup>16</sup> Orten viktig för valet av gymnasium. SkolLedaren Nr 2/17 2017-2-24.

<sup>17</sup> Marknadsreglering och dess effekter på regionala och lokala gymnasieemarknaders funktion, Sten-Bertil G, Olsson, School of Economics and Management, Lund University, 2016.

*kommunen gymnasieskola för att ersättning/betalning ska utgå. **Elevernas valmöjligheter begränsas** därmed. De får inte möjlighet att välja någon annan kommuns gymnasieskola. Ibland har elever absoluta önskemål att studera på en bestämd ort i en annan kommun fast den utbildning man är mest intresserad av finns i hemkommunen eller samverkansområdet. **För att få "tillträde"** till gymnasieskolan i den önskade studieorten gör man **ett strategiskt val** - man väljer en studieväg som inte finns i hemkommunen/samverkansområdet och får därmed formellt tillträde dit man vill<sup>18</sup>.*"

Det är med andra ord svårt att förutse elevernas val och anpassa dimensioneringen av program och skolplatser utifrån någon form av kvalitetsbegrepp när de sökandes preferenser innehåller flera andra variabler.

---

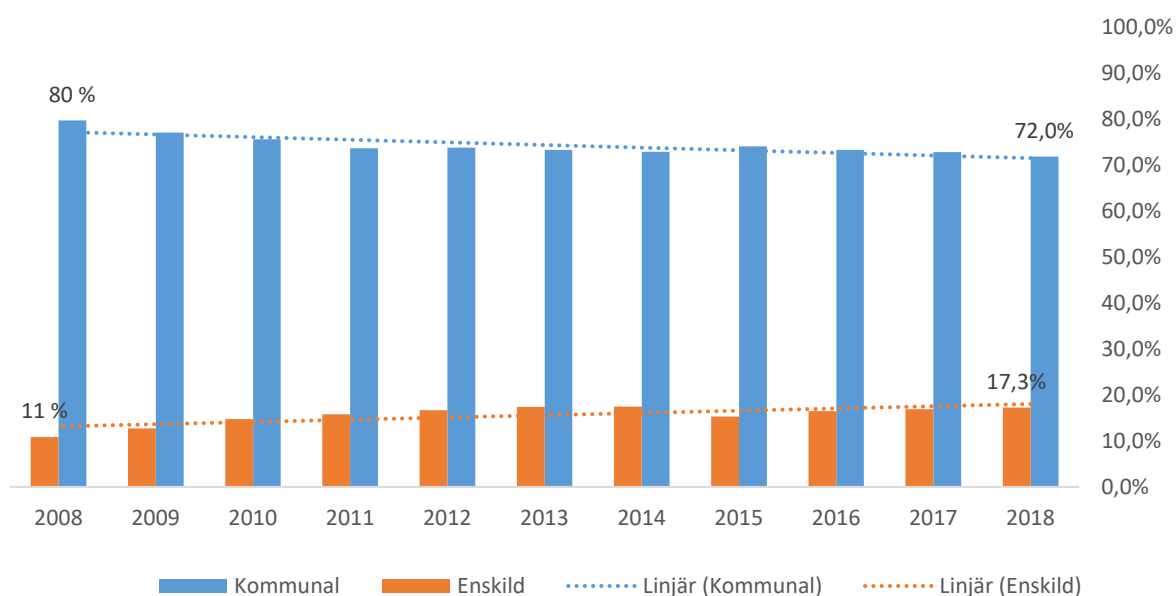
<sup>18</sup> s.27-28 "ett allsidigt urval av nationella program" – en förutsättning för likvärdighet i gymnasieskolan. Skolverkets rapport nr 178. Skolverkets diariernr: 98:2107.

## Utveckling av andelen gymnasieelever på kommunala och enskilda skolor under Fritt sök

När vi tittar på utvecklingen från starten av Fritt sök Skåne till 2018 i de fyra gymnasie marknadsregionerna<sup>19</sup> i Skåne Lund, Malmö, Helsingborg och Kristianstad så har de regionala skolmarknaderna utvecklats olika utifrån om eleverna, folkbokförda i den egna kommunen, går i kommunal eller enskild gymnasieskola.

### Lund

I Lunds kommun har fördelningen mellan andelen av kommunens elever<sup>20</sup> som går i kommunal respektive enskild gymnasieskola inte förändrats markant under Fritt Sök i Skåne. 2008 gick 80 procent av eleverna i kommunal gymnasieskola och 11 procent i enskild gymnasieskola. Resterande andel av eleverna pendlade ut från kommunen till gymnasieskola i annan kommun. 2018 var motsvarande fördelning 72 procent i kommunal gymnasieskola och 17 procent i enskild gymnasieskola (se figur nedan).



*Figur 1 Elever i kommunal och enskild gymnasieskola 2008-2018. Elever folkbokförda i Lunds kommun. Andel i procent.*

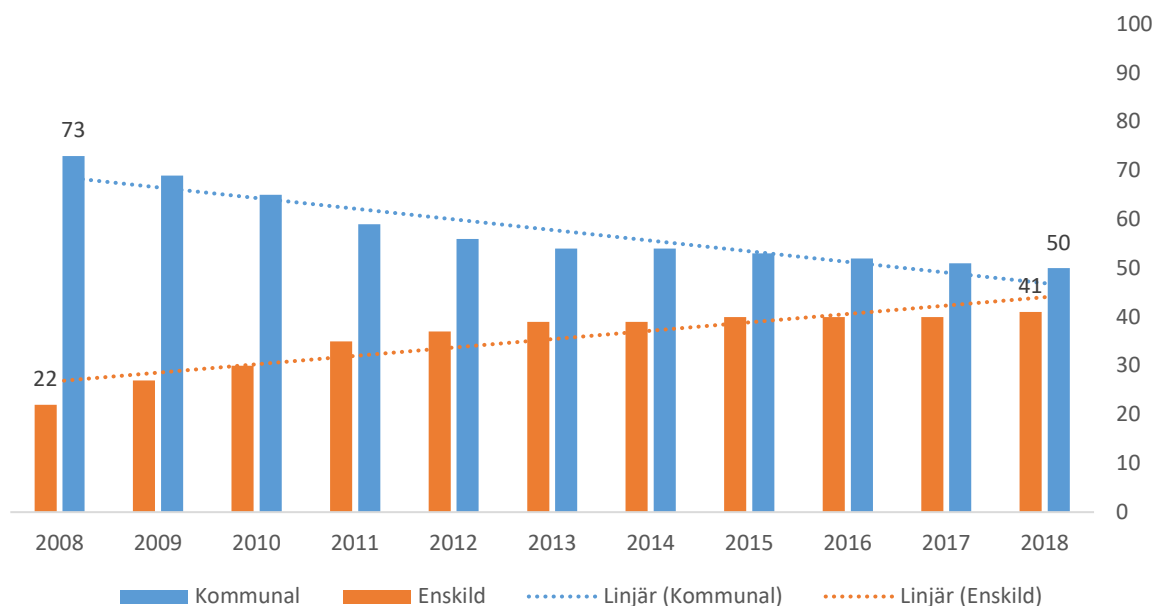
### Malmö

I Malmö stad har fördelningen mellan andelen av kommunens elever som går i kommunal respektive enskild gymnasieskola förändrats markant under Fritt Sök i Skåne. Andelen elever som går i enskild gymnasieskola har nästan fördubblats. 2008 gick 73 procent av eleverna i kommunal gymnasieskola och 22 procent i enskild gymnasieskola. Resterande andel av eleverna pendlade ut från kommunen till gymnasieskola i annan kommun. 2018 var

<sup>19</sup> S.23 Malmö, Lund och Helsingborg nämns som regionala skolmarknader i Skolverkets rapport. Skolmarknadens geografi – Om gymnasieelevers pendling på lokala och regionala skolmarknader. 2011. Nu går det även att prata om Kristianstad som en skolmarknad.

<sup>20</sup> Här elever folkbokförda i den egna kommunen.

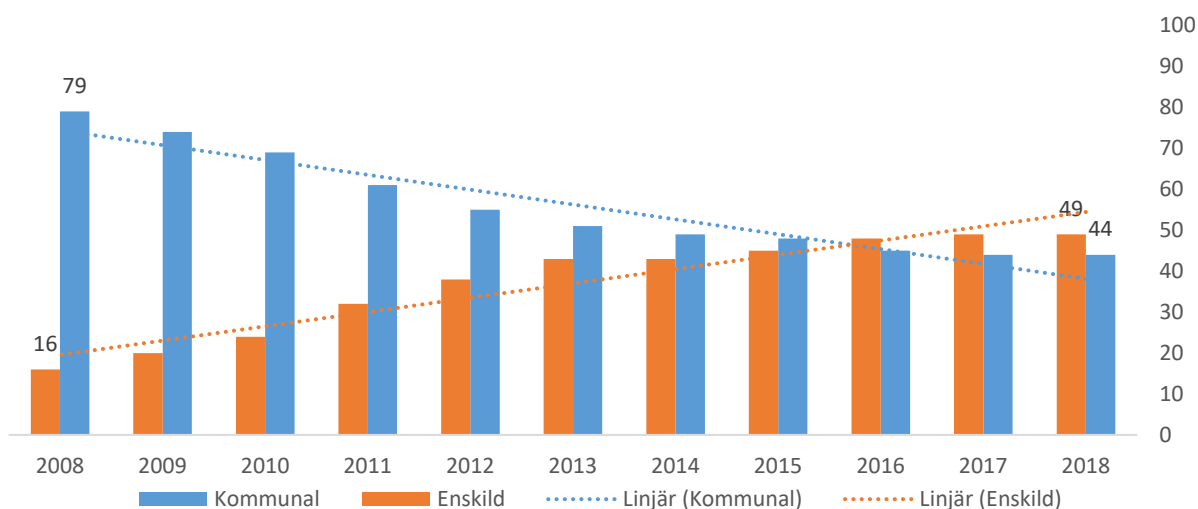
motsvarande fördelning 50 procent i kommunal gymnasieskola och 41 procent i enskild gymnasieskola (se figur nedan).



Figur 2 Elever i kommunal och enskild gymnasieskola 2008-2018. Elever folkbokförda i Malmö stad. Andel i procent.

### Helsingborg

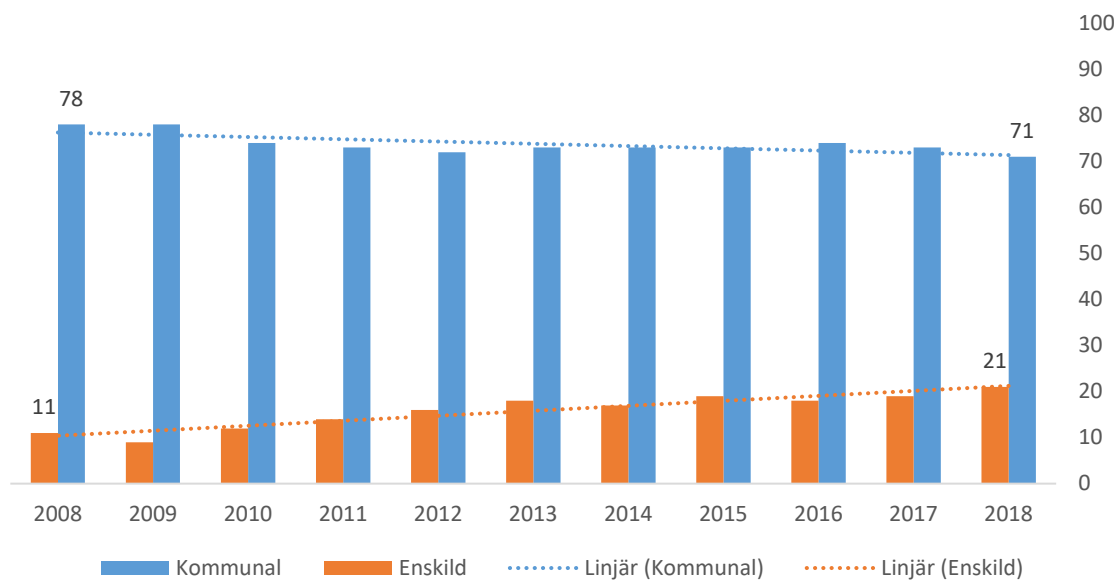
I Helsingborg stad har fördelningen mellan andelen av kommunens elever som går i kommunal respektive enskild gymnasieskola förändrats markant under Fritt Sök i Skåne. Majoriteten av eleverna går numera i enskild gymnasieskola. 2008 gick 79 procent av eleverna i kommunal gymnasieskola och 16 procent i enskild gymnasieskola. Resterande andel av eleverna pendlade ut från kommunen till gymnasieskola i annan kommun. 2018 var motsvarande fördelning 44 procent i kommunal gymnasieskola och 49 procent i enskild gymnasieskola (se figur nedan).



Figur 3 Elever i kommunal och enskild gymnasieskola 2008-2018. Elever folkbokförda i Helsingborg stad. Andel i procent.

## Kristianstad

I Kristianstad kommun har fördelningen mellan andelen av kommunens elever som går i kommunal respektive enskild gymnasieskola förändrats under Fritt Sök i Skåne. Andelen som går i kommunal gymnasieskola är fortfarande i klar majoritet. Under samma period har andelen i enskild gymnasieskola nästan fördubblats. 2008 gick 78 procent av eleverna i kommunal gymnasieskola och 11 procent i enskild gymnasieskola. Resterande andel av eleverna pendlade ut från kommunen till gymnasieskola i annan kommun. 2018 var motsvarande fördelning 71 procent i kommunal gymnasieskola och 21 procent i enskild gymnasieskola (se figur nedan).



*Figur 4 Elever i kommunal och enskild gymnasieskola 2008-2018. Elever folkbokförda i Kristianstad kommun. Andel i procent.*

## Valprocessen och förstahandsval

### Beslut om Fritt sök, Lunds kommun

Beslutet om utökning till Fritt sök för hela Skåne togs i Lunds kommun 2008<sup>21</sup>. Inför läsåret 2007/2008 ingick 15 kommuner och 3<sup>22</sup> gymnasieförbund i Skåne och västra Blekinge samverkansavtal om så kallat Fritt Sök i Skåne. Innebörden var att samverkanskommunerna utgör ett samverkansområde, vilket innebar att samtliga ungdomar inom området fick rätten att fritt söka gymnasieutbildningar inom samverkansområdet oavsett vilken hemkommun de är folkbokförda i. Beslutet om att utvidga Fritt Sök till de 11 kommuner inom SSSV<sup>23</sup> föregicks av att medlemskommunerna hört av sig till kommunerna inom SSSV med erbjudandet att gå med i samverkan så att hela Skåne blev ett samverkansområde. Enligt dåvarande skolchefen i Lunds kommun, Sten-Bertil Olsson, var det frisläppta sökandet ett svar från de kommunala huvudmännen på den frihet att söka till regionernas friskolor som eleverna hade fått<sup>24</sup>.

”Beslutet togs i Utbildningsnämnden med tilläggen:

*att uppdra åt presidiet och förvaltningschefen initiera diskussion om administration och beslutsstruktur.*

*att nämndens ambition att tillgodose förstahandsvalen vid gymnasievalet ligger fast*

Däremot röstade nämnden ner tilläggsyrkandet om:

*att uppdra åt skoldirektören att årligen till nämnden rapportera avtalets konsekvenser, särskilt med utgångspunkt från möjligheten att tillgodose förstahandsvalen vid såväl små som stora program för elever från Lunds kommun.”*

En svårighet i att undersöka undanträngningseffekten är att avgöra vilket ansökningstillfälle som är det ”riktiga” valet som ungdomen gör. Åtminstone tre val görs till gymnasieskolan. Vilket av dem utgör deras ”förstahandsval”? I skolverkets statistik redovisas valet som görs i juli. Se ansökningsprocessen nedan.

---

<sup>21</sup> § 79 Samverkansavtal om Fritt sök för gymnasieval i Skåne. Dnr

<sup>22</sup> Gymnasieförbundet Bromölla-Sölvesborg, Landskrona-Kävlinge-Svalövs gymnasieförbund och Sydsånska gymnasieförbundet.

<sup>23</sup> Föregångare till dagens MalmöLundregionen. Burlöv, Eslöv, Höör, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Staffanstorps, Svedala, Trelleborg och Vellinge.

<sup>24</sup> Orten viktig för valet av gymnasium. SkolLedaren Nr 2/17 2017-2-24.

## Tidplan för ansökning till gymnasiet, exempel ansökning till läsåret 2019/2020

December	Elevuppgifter och höstterminsbetyg till Gymnasieantagningen
Januari	Lösenord till SYV – delas ut till eleverna 15 januari - Ansökningswebben öppnas för val
Februari	15 februari – Ansökningswebben stängs, sista ansökningsdag 28 februari – Tillhörighetsbeslut och yttrande gymnasiesärskolan
Mars	1 mars – Kvittenser till Gymnasieantagningen 15 mars – Fri kvot till Gymnasieantagningen 20 mars - Beslut om gymnasieplatser i Utbildningsnämnden
April	10 april - SYV-träff angående preliminär antagning 15 april – Preliminär antagning visas på Skånegy 25 april – Ansökningswebben öppnas för omval samt val till T4
Maj	15 maj - Sista dag för omval 23 maj – Kvittenser, fri kvot, dispenser till Gymnasieantagningen - sista dag för att scanna bilagor
Juni	12 juni - Slutbetyg grundskolor (eller sista skoldagen) 20 juni – Sista dag för betyg från IM, övriga skolor samt betyg till T4 27 juni – Sista dag för betyg från Lovskola Antagning i fri kvot Slutlig antagning
Juli	1 juli – Slutlig antagning presenteras på ansökningswebben 23 juli - Sista svarsdag 24 juli – Ansökningswebben öppnas för Sent val
Augusti	1 augusti – Sista dag för komplettering av betyg 3 augusti – Reservantagningskörning i hela Skåne 6 augusti – Reservantagning presenteras på ansökningswebben 7 augusti – Manuell reservantagning påbörjas
September	13 september – Sista dag för Sent val 14 september - Reservantagningen avslutas 17 september – Antagningen går över till skolorna

Svårigheten att tillfredsställa elevernas efterfrågan i deras förstahandsval beror på flera saker, till exempel kan valen till olika program skifta starkt från år till år. Anpassningarna av utbudet försvåras av att de slutliga valen görs nära in på skolstart och att det är svårt att rätta till utbudet efter de gjorda förstahandsvalen. Det finns även lokalanpassningssvårigheter och att rätt personal med rätt kompetens är anställda.



Skiftningarna i andelen av eleverna som har kommit in på sina förstahandsval kan skifta kraftigt mellan åren. Till exempel framgår det av tabellen nedan att andelen som kom in på sitt förstaval skiftar från 92 procent 1996 till 82 procent 1998 i Lunds kommun. Vilket var lägre än för riket där snittet var 83 procent 1998.

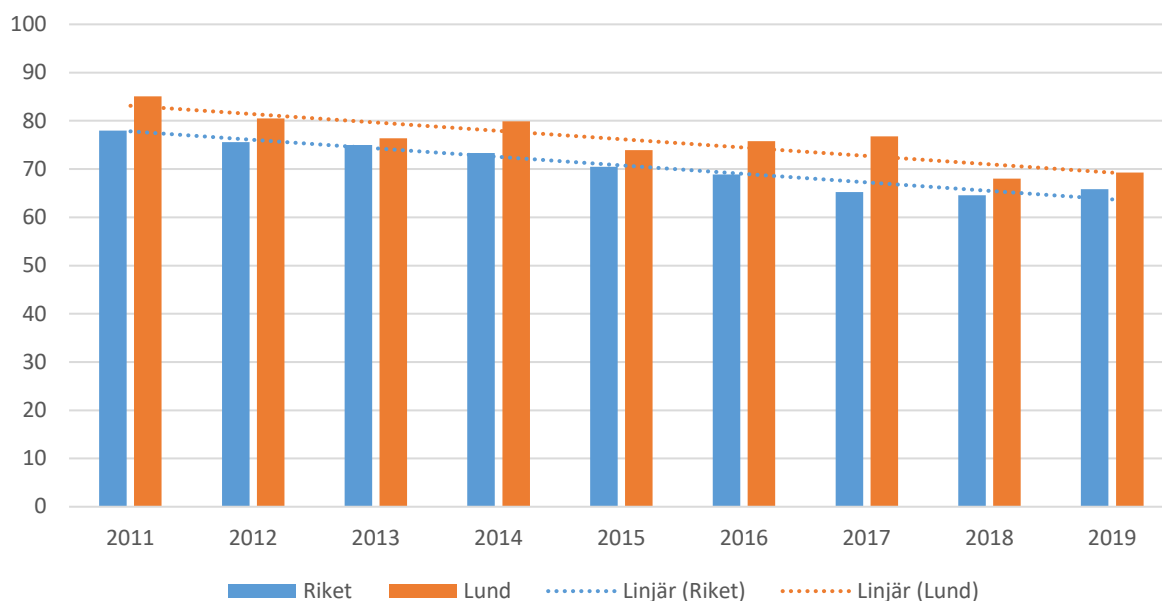
Andel i procent som har kommit in på sitt förstahandsval 1998 och 1996 i skånska kommuner med flera<sup>25</sup>.

Kommun	1998	1996	Kommun	1998	1996
Bjuv	76	81	Osby	83	79
Bromölla	84	87	Simrishamn	87	81
Burlöv	88	89	Sjöbo	78	77
Båstad	80	82	Skurup	81	80
Eslöv	73	85	Staffanstorp	81	90
Helsingborg	79	78	Svalöv	68	85
Hässleholm	67	88	Svedala	85	74
Höganäs	82	89	Sölvesborg	80	92
Höör	69	77	Tomelilla	82	80
Hörby	81	86	Trelleborg	82	80
Klippan	71	82	Vellinge	88	88
Kristianstad	83	80	Ystad	84	79
Kävlinge	76	84	Åstorp	84	81
Landskrona	68	74	Ängelholm	79	84
Lomma	83	86	Östra Göinge	81	88
Lund	82	92	Örkelljunga	93	84
Malmö	79	73	<b>Riket</b>	<b>83</b>	<b>86</b>

Trenden sedan 2011<sup>26</sup> är att andelen av Lunds elever som kommer in på sitt förstahandsval är avtagande men ökade 2019, trenden är den samma för riket. För Lund varierar andelen från år till år upp och ned, se figur nedan. Vi har inget belägg för att Lunds trend beror på Fritt sök.

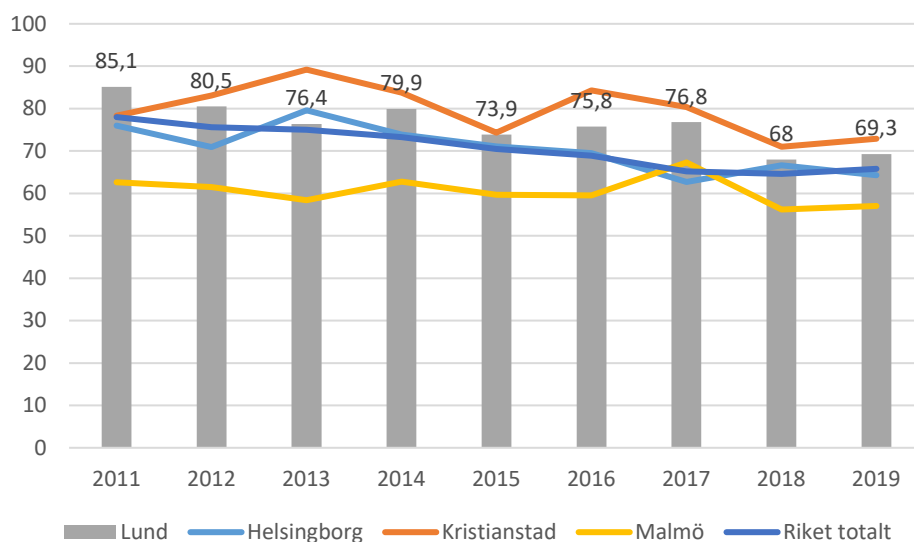
<sup>25</sup> s.26 ibid.

<sup>26</sup> Anledningen till att 2011 används som startår är att det är den statistik som finns tillgänglig i Skolverkets databas.



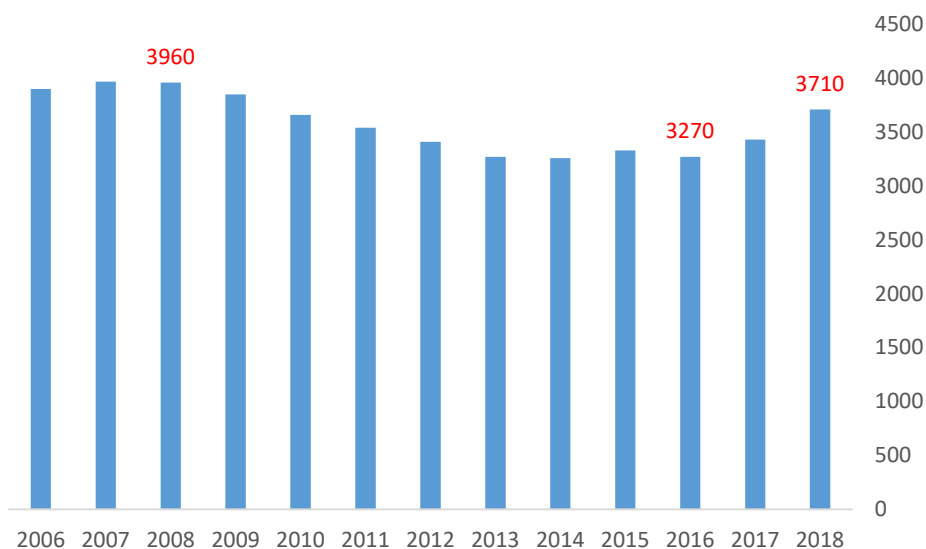
*Figur 5 Andelen som kommit in på sitt förstahandsval 1 juli av Lunds kommuns sökande och i riket 2011-2018. Andel i procent.*

När vi tittar på de fyra gymnasiemarknadsregionerna i Skåne framgår det att andelen som kommer in på sina förstahandsval under perioden är lägre i slutet av perioden än i början av den, men att utvecklingen är ”hoppig” i den bemärkelsen att andelen kan minska ett år för att öka nästa åren och sen minska året där efter, se figur nedan.



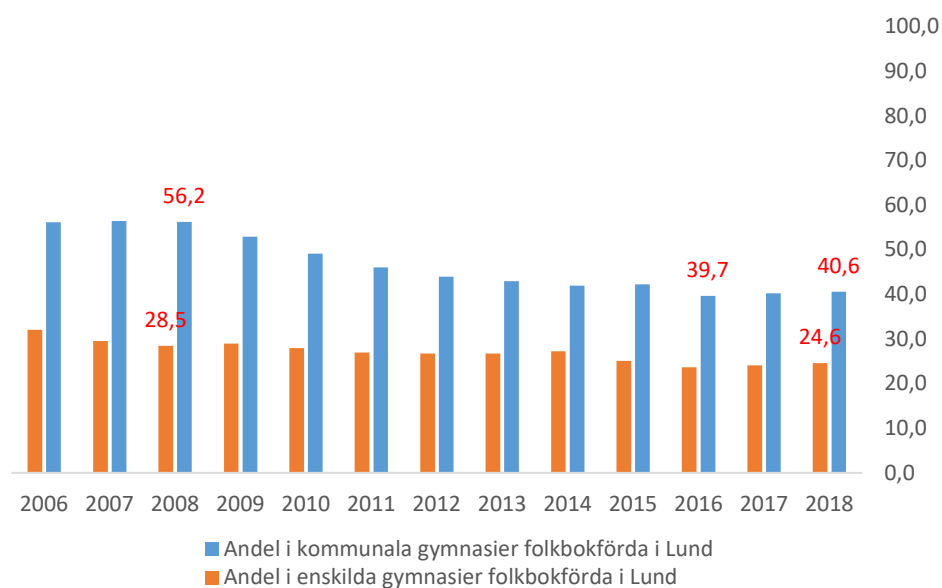
*Figur 6 Andelen som kommit in på sitt förstahandsval 1 juli av Lunds kommuns, Helsingborg, Kristianstad, Malmös sökande och i riket 2011-2019. Andel i procent. Källa: Skolverket.*

Under samma period har antalet folkbokförda elever i Lund minskat under den första delen av perioden för att de senaste åren öka, se figur nedan.



*Figur 7 Antal folkbokförda gymnasieelever i Lunds kommun 2006-2018. Antal. Källa: Skolverket.*

Andelen folkbokförda elever i Lunds kommun som går i gymnasieskolorna i Lund har minskat under perioden 2008 till 2018. Det gäller både för kommunala och enskilda gymnasieskolor, se figur nedan. Utvecklingen följer utvecklingen av antalet folkbokförda elever i Lunds kommun, se figur 7.



*Figur 8 Andel folkbokförda gymnasieelever i Lunds kommun 2006-2018 som går i kommunal respektive enskild gymnasieskola av totala antalet elever. Andel i procent. Källa: Skolverket.*

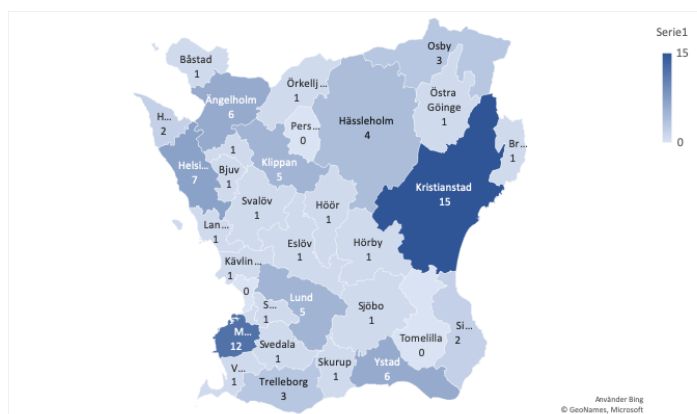
Om förändringarna i andelen som kommer in på förstahandsval beror på Fritt Sök eller andra omständigheter som ändrade preferenser hos de sökande måste utredas vidare. Om det ens är möjligt att avgöra.

## Marknaden<sup>27</sup> för gymnasieplatser

Marknaden för gymnasiestudier i Fritt sök har i huvudsak fyra noder, eller regionala gymnasiemarknader, Lund, Malmö, Helsingborg och Kristianstad. Alla kommunerna i samarbetet har inte gymnasieskolor och omfattningen av utbudet av program och inriktningar skiljer sig åt mellan samarbetskommunerna. Nedan presenteras marknaden för gymnasieplatser utifrån antal skolenheter, antalet gymnasieplatser i kommunerna, inpendling och utpendling från Lunds kommun för kommunala såväl som enskilda gymnasieskolor<sup>28</sup>.

### Utbudet av kommunala skolenheter

Det är endast Lomma, Tomelilla och Perstorp som helt saknar kommunal gymnasieskola<sup>29</sup>. Utöver de fyra gymnasienoderna finns det ett antal kommuner till med flera skolenheter. En skolenhet är inget bra mått på omfattningen av gymnasieutbildningen, varken när det gäller antalet elever eller bredden på program och inriktningsutbud. Det är snarare ett mått på att det finns någon form av gymnasieutbildning i kommunen, se karta nedan. Spridningen av kommunala gymnasieskolor i Skåne är inte en direkt konsekvens av Fritt Sök utan speglar delvis även tidigare samarbeten och gymnasieförbund mellan kommuner i Skåne, till exempel ägde samarbetskommunerna i Sydskånska Gymnasieförbundet gymnasieskolorna i Ystad gemensamt.



Figur 9 Kommunala gymnasiala skolenheter. Källa: Skolverket.

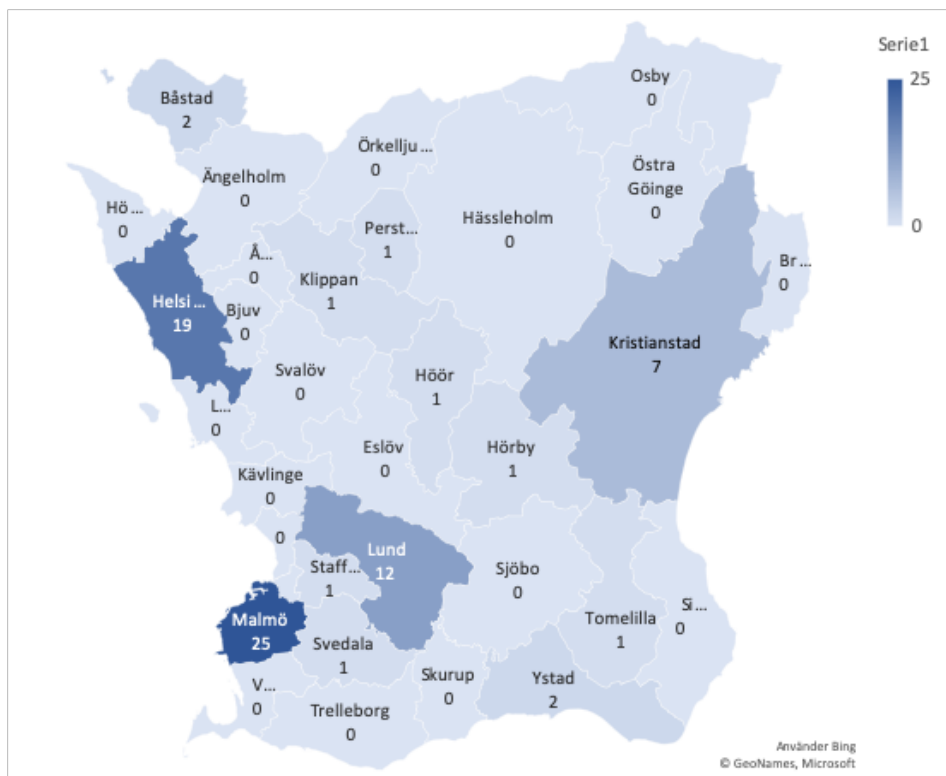
<sup>27</sup> Eller kvasimarknad som bland annat karakteriseras av att den styrs av annat än rent ekonomiska faktorer. Olsson, Sten-Bertil G. Marknadsreglering och dess effekter på regionala och lokala gymnasiemarknaders funktion. 2016. Lunds Universitet.

<sup>28</sup> I studien redovisas endast de skånska kommunerna och inte de kommuner i Blekinge som är med i samarbetet. Anledningen är att kommunerna i Blekinge har relativt liten påverkan, om någon, på Lunds gymnasiemarknad.

<sup>29</sup> Till exempel erbjuder Kävlinge kommun ett introduktionsprogram och i Staffanstorps kommun ligger Hvilan utbildning som bedriver gymnasieprogram. Av denna anledning har de gymnasieskolor enligt Skolverkets statistik.

### Utbudet av fristående skolenheter

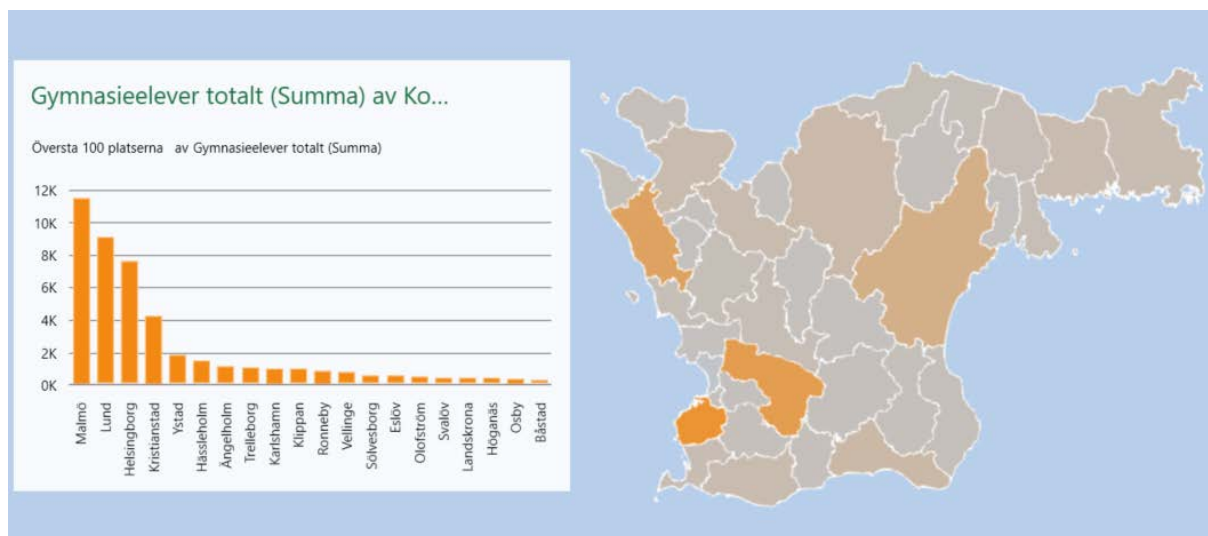
Det är 23 av de 37 samarbetskommunerna som helt saknar enskilda gymnasieskolor. Även för de enskilda gymnasieskolorna är en skolenhet inget bra mått på omfattningen av gymnasieutbildningen, varken när det gäller antalet elever eller bredd på program och inriktningsutbud. Däremot, se kartan nedan, visar den att de enskilda gymnasieskolorna är koncentrerade till de fyra gymnasienoderna Lund, Malmö, Helsingborg och Kristianstad. Om det beror på att det inte finns någon efterfrågan på enskilda gymnasier i andra kommuner, eller är en konsekvens av rådande lagstiftning, går inte att svara på här.



Figur 10 Enskilda gymnasiala skolenheter. Källa: Skolverket.

## Antal gymnasieplatser

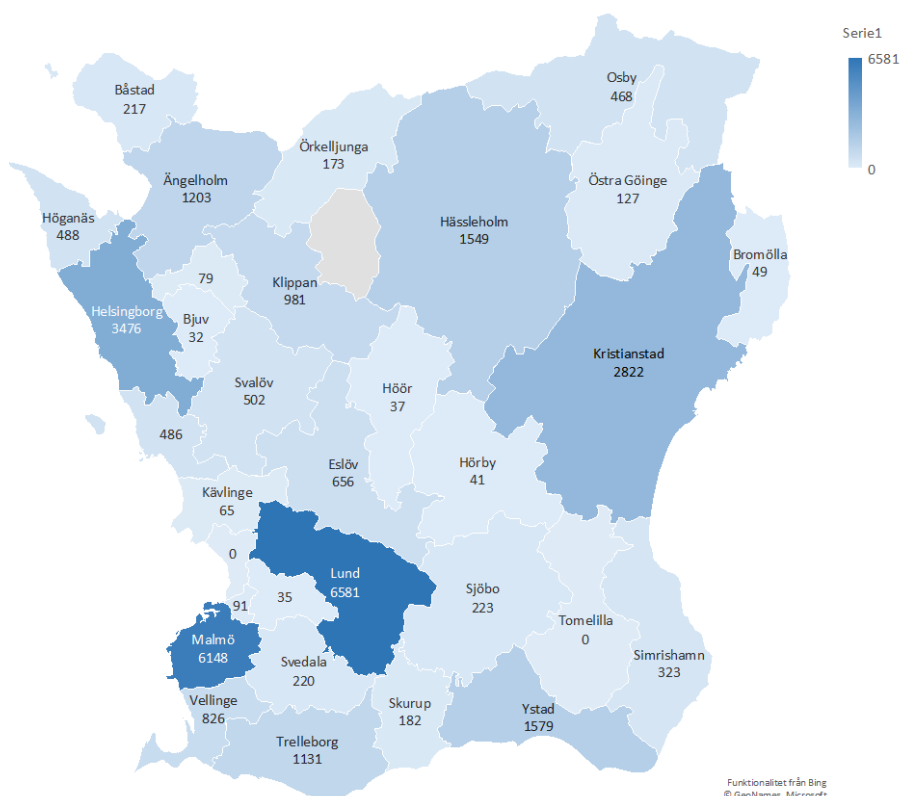
Tittar vi istället på antalet gymnasieplatser totalt 2018/2019, både kommunala och enskilda, så framträder gymnasieskolmarknaderna än tydligare, och i rangordningen: Malmö 11 600, Lund 9 180, Helsingborg 7 682 och Kristianstad 4 340 gymnasielever.



Figur 11 Totalt antal gymnasieelever i kommunen 2018/2019. Källa: Skolverket.

## Kommunala gymnasieplatser

Rangordningen ändras när vi endast tittar på kommunala gymnasieplatser. Lunds kommun är den kommun som erbjuder flest kommunala gymnasieplatser. I Lunds kommun finns det 6 580, Malmö 6 150, Helsingborg 3 476 och i Kristianstad 2 820 gymnasieplatser 2018.



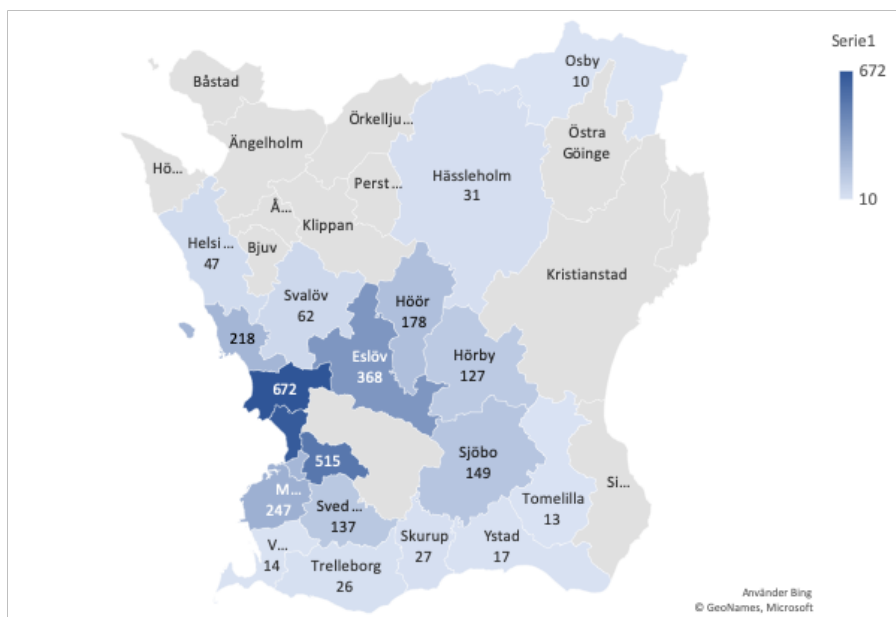
Figur 12 Antal kommunala gymnasieplatser 2018/2019. Källa: Skolverket.

### Lunds kommun som gymnasieskolmarknad 2018/2019

Lunds kommun hade 3 710 folkbokförda gymnasieelever 2018/2019. Det innebar att Lund hade 15:onde flest gymnasieelever i Sverige. Flest hade de tre storstäderna och Uppsala. Lund hamnar på fjärde plats för antal elever i kommunala gymnasieskolor efter Stockholm, Göteborg och Uppsala, men fler än Malmö. För antalet elever i enskilda gymnasieskolor placerar sig Lund på åttonde plats i Sverige. Stockholm har flest elever som pendlar in till kommunala skolor och Lund kommer på andra plats med 3 910 elever. Lund hamnar på tredje plats, efter Stockholm och Göteborg, för antalet elever som pendlar in till enskilda gymnasieskolor med 1 960 elever.

### Inpendling till kommunala skolenheter i Lunds kommun

Totalt pendlade 3 910 elever in från andra kommuner till Lunds kommunala gymnasieskolor 2018<sup>30</sup>. 2 670 av eleverna i Lunds kommunala gymnasieskolor är folkbokförda i Lund. Det är 40,6 procent av det totala antalet elever som går i de kommunala gymnasieskolorna. Flest elever kom från Lunds grannkommuner, Kävlinge 672, Lomma 646, Staffanstorp 515, Eslöv 368, Sjöbo 149, Svedala 137 och Skurup 27 elever. Även andra kommuner bidrar med många elever, till exempel kommuner som Malmö 247, Landskrona 218, Burlöv 214, Höör 178, Hörby 127, Svalöv 62, Helsingborg 47 med flera.



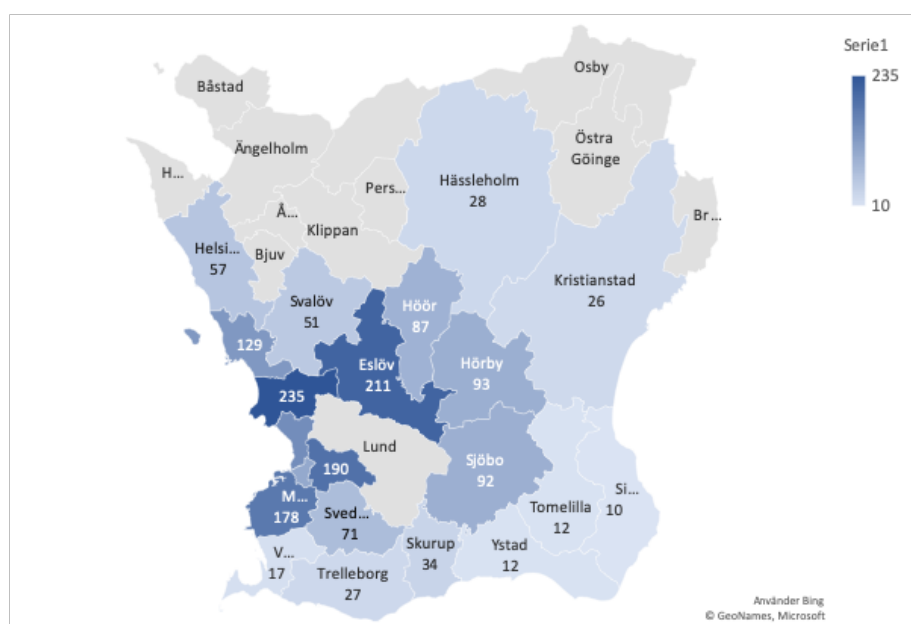
Figur 13 Antal gymnasieelever som pendlande till kommunala gymnasieskolor i Lunds kommun 2018/2019. Källa: Skolverket.

<sup>30</sup> Se bilaga 1 för de största inpendlingskommunerna under perioden 2010 till 2018.

Om samarbetsavtalet skulle upphöra och de gymnasienoder med störst utbud av program och inriktningar, Malmö och Helsingborgs stad, skulle räknas bort som inpendlingskommuner till Lunds kommunala gymnasieskolor återstår knappt 90 procent av eleverna som pendlar in från andra kommuner. Utöver det har vi en utpendling av elever från Lund till kommunala och enskilda gymnasieskolor utanför Lund, framför allt till skolorna i Malmö. 2018 pendlade 100 elever folkbokförda i Lunds kommun till kommunala gymnasieskolor i Malmö och 102 elever till enskilda gymnasieskolor i Malmö, se bilaga 2.

#### Inpendling till enskilda huvudmän i Lunds kommun 2018

Totalt pendlade 2 600 elever in från andra kommuner till Lunds enskilda gymnasieskolor 2018. 640 eleverna som går i enskilda gymnasieskolor är folkbokförda i Lund. Det är 24,6 procent av totala antalet elever som gick i Lunds enskilda gymnasieskolor 2018. De flesta eleverna som pendlar in till de enskilda gymnasieskolorna är från samma kommuner som pendlar in till de kommunala gymnasieskolorna. En skillnad i pendlingsmönstret är att det även är elever som pendlar från Kristianstad till enskilda gymnasieskolor i Lund, se karta nedan.

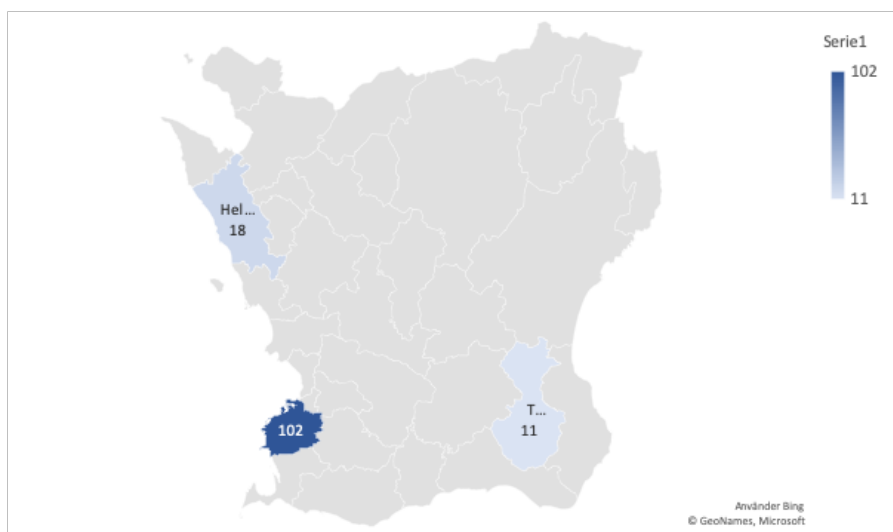


*Figur 14 Antal gymnasieelever som pendlande till enskilda gymnasieskolor i Lunds kommun 2018/2019. Källa: Skolverket.*



### Utpendling till kommunala och enskilda huvudmän från Lunds kommun 2018

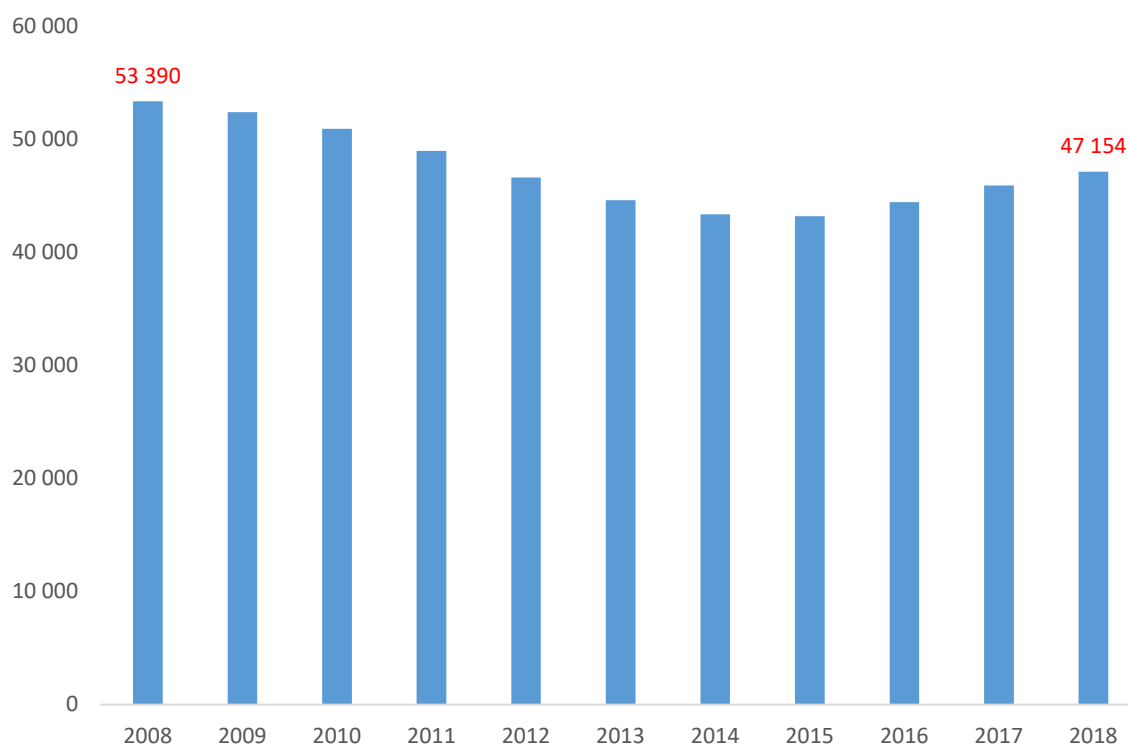
Utpendlingen från Lunds kommun till andra kommunala gymnasieskolor gick i huvudsak till tre kommuner 2018. Det var 100 elever från Lund som pendlade till Malmö, 31 elever till Sjöbo och 15 elever till Eslöv. Det var även flest elever från Lund som pendlade till Malmös enskilda gymnasier 2018, 102 elever, och 18 pendlade till Helsingborg och 11 till Tomelilla<sup>31</sup>.



<sup>31</sup> Sedan början av 1990-talet har andelen elever folkbokförda i Lunds kommun som går i annan kommuns gymnasieskola legat på mellan 5-6 procent av de folkbokförda eleverna. 1992 6,6 procent och 2019 5,9 procent.

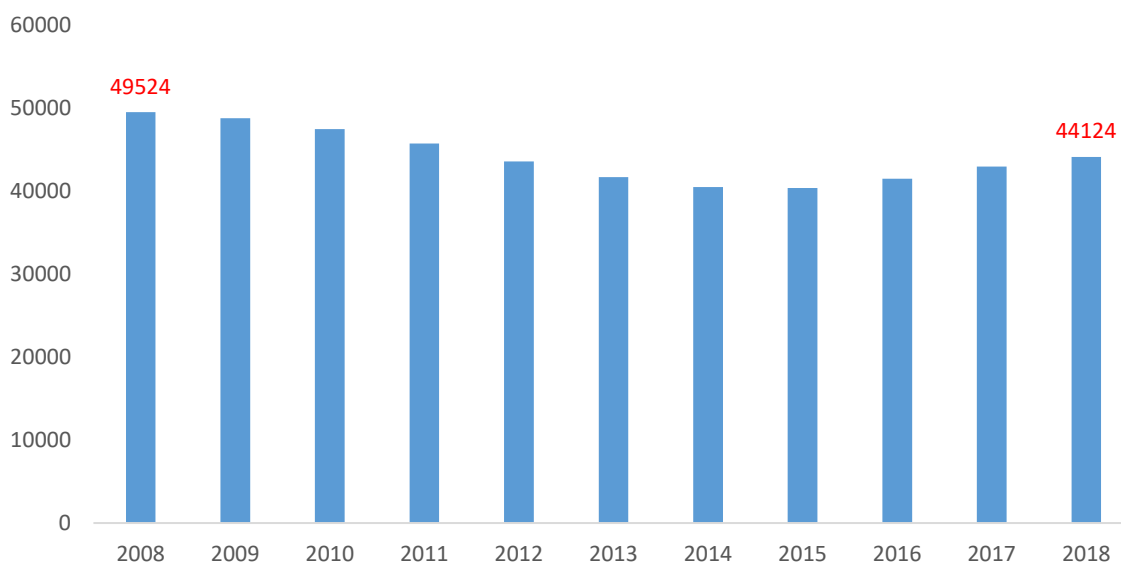
### Efterfrågan på gymnasieplatser

I rapporten antas att efterfrågan på gymnasieplatser är antalet 16-18 åringar inom Fritt sök. I tabellen nedan redovisas efterfrågan på gymnasieplatser de senaste tio åren.



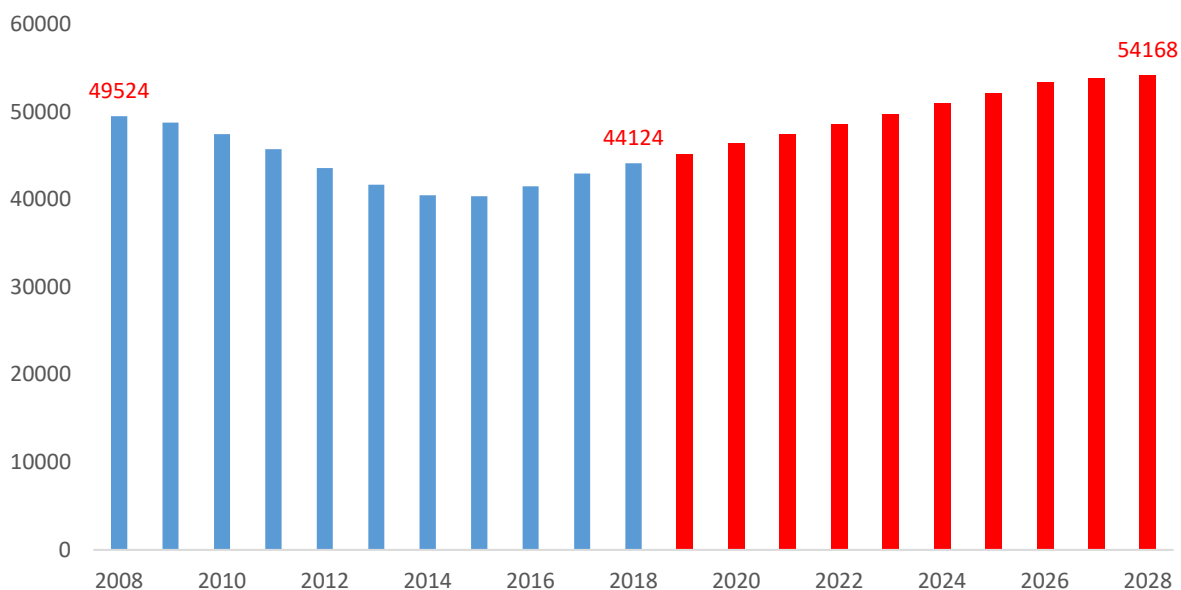
Figur 15 Antal i åldern 16-18 år inom Fritt sök. 2008-2018. Källa: SCB.

För Lunds kommun är efterfrågan nästan uteslutande kopplad till elever i Skåne. I rapporten kommer därför i fortsättningen efterfrågan i Fritt Sök vara i Skånes, se figur nedan.



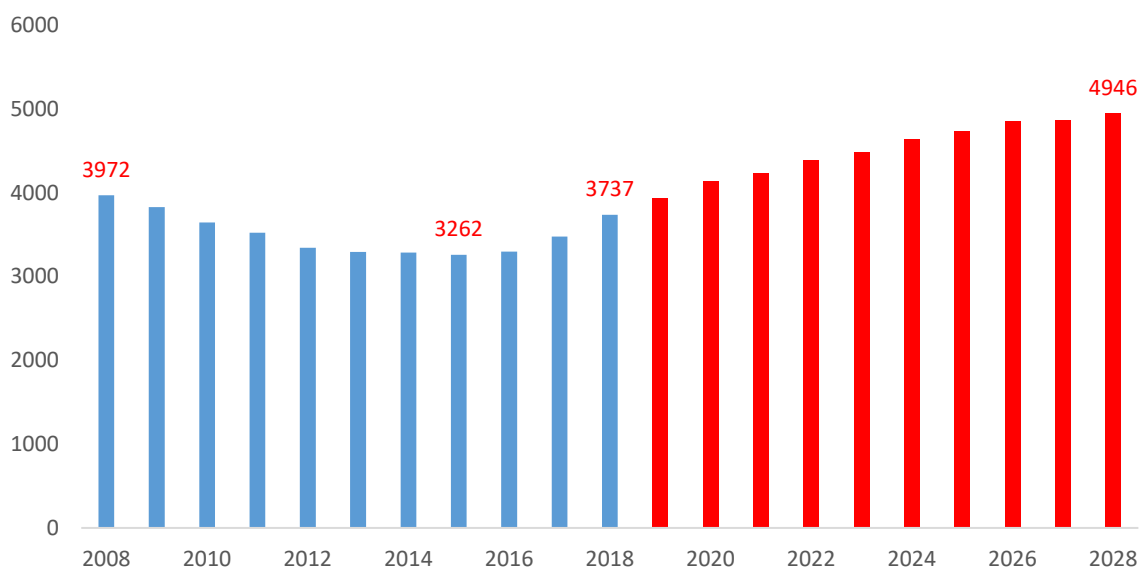
Figur 16 Antal i åldern 16-18 år inom Fritt sök/Skåne. 2008-2018. Källa: SCB.

Det är först 2023 som efterfrågan på gymnasieplatser i Skåne/Fritt sök förväntas vara uppe på samma nivå som vid starten 2008.



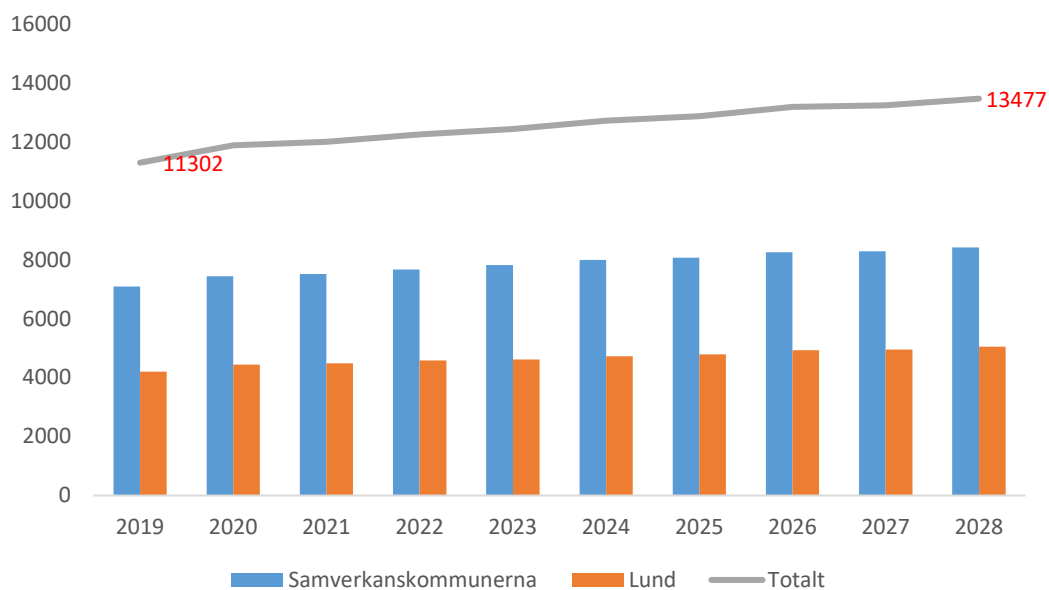
*Figur 17 Antal i åldern 16-18 år inom Fritt sök/Scåne. 2008-2028. Källa: SCB och Region Skånes befolkningsprognos 2019.*

2019 förväntas antalet 16-18 åringar i Lunds kommun ligga på samma nivå som 2008, se figur nedan och under prognosperioden kommer Lunds kommuns efterfrågan på gymnasieplatser inte nå upp i utbudet av kommunala gymnasieplatser i Lunds kommun 2018, 6581 elever i Lunds kommunala gymnasieskolor.



*Figur 18 Antal i åldern 16-18 år i Lunds kommun. 2008-2028. Källa: SCB och Region Skånes befolkningsprognos 2019.*

När vi tittar på behovet hos Lunds kommun och dess gamla gymnasiesamverkanskommuner, Burlöv, Staffanstorps, Kävlinge och Lomma så överstiger den gemensamma förväntade efterfrågan på gymnasieplatser avsevärt dagens utbud av kommunala gymnasieplatser i Lunds kommun, se figur nedan.



*Figur 19 Antal 16-18 år i Lunds kommun och samverkanskommunerna Burlöv, Kävlinge, Lomma och Staffanstorps. Prognos 2019-2028. Källa: Region Skånes befolkningsprognos 2019.*

Antalet kommunala platser i Lund cirka 6 500. Det betyder runt 2 160 kommunala platser varje höst för nya gymnasister. Av figuren ovan framgår det att det inte finns tillräckligt med platser för Lunds kommuns 16-18 åringar och samverkanskommunernas 16-18 åringar.

## Elever folkbokförda i Lunds kommun som sökt gymnasieplatser i andra kommuner 2018 och 2019

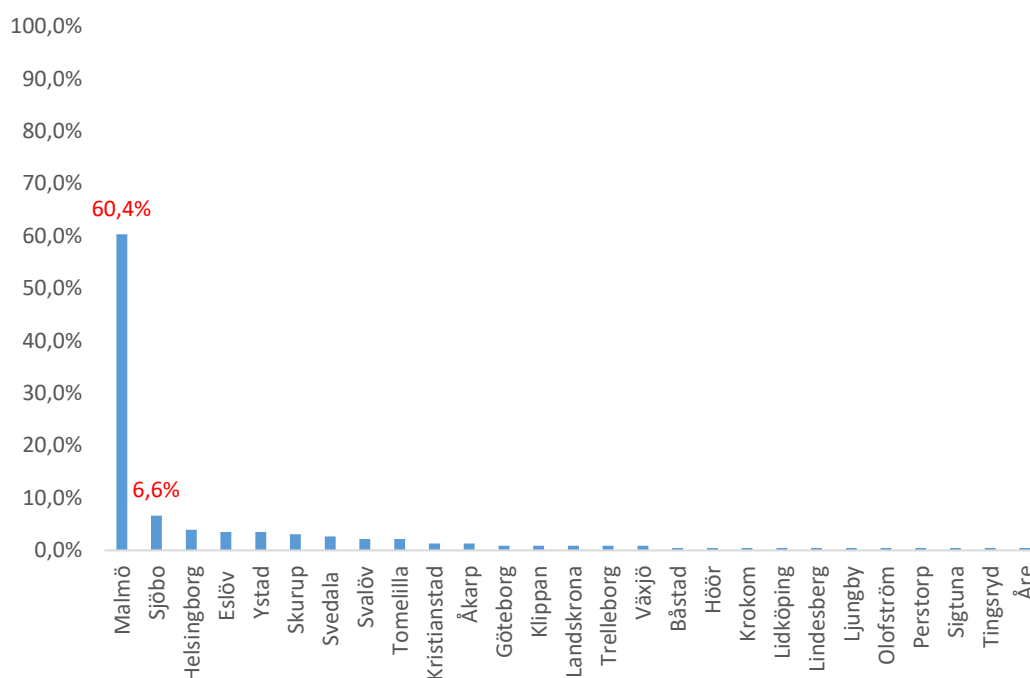
Vi har undersökt elever folkbokförda i Lunds kommun som har sökt gymnasieplatser i andra kommuner åren 2018 och 2019 närmare. Totalt var det 121 ungdomar 2018 och 106 ungdomar 2019 som sökte gymnasier i andra kommuner<sup>32</sup>.

### Kommunala och enskilda gymnasier

Fördelningen mellan de ungdomar som söker enskilda och kommunala gymnasium är, som vi tidigare har sett, ganska jämnt fördelat. 2018 sökte 43,8 procent, eller 53, ungdomar till enskilda gymnasier och 56,2 procent, eller 68, ungdomar till kommunala gymnasier. 2019 var fördelningen ungefär densamma, 45,3 procent, 48 stycken, sökte till enskilda och 54,7 procent, 58 stycken, sökte till kommunala gymnasier.

### Kommuner

De av Lunds kommuns ungdomar som väljer att söka gymnasium i en annan kommun väljer i första hand Malmö. För de två undersökta åren står Malmö för 60,4 procent, 137 ungdomar, av vald kommun och den näst mest sökta kommunen är Sjöbo med 6,6 procent, 15 ungdomar, se figur nedan. Spridningen av ansökningar till andra kommuner är stor och beror delvis på olika specialprogram som endast finns i respektive kommun.

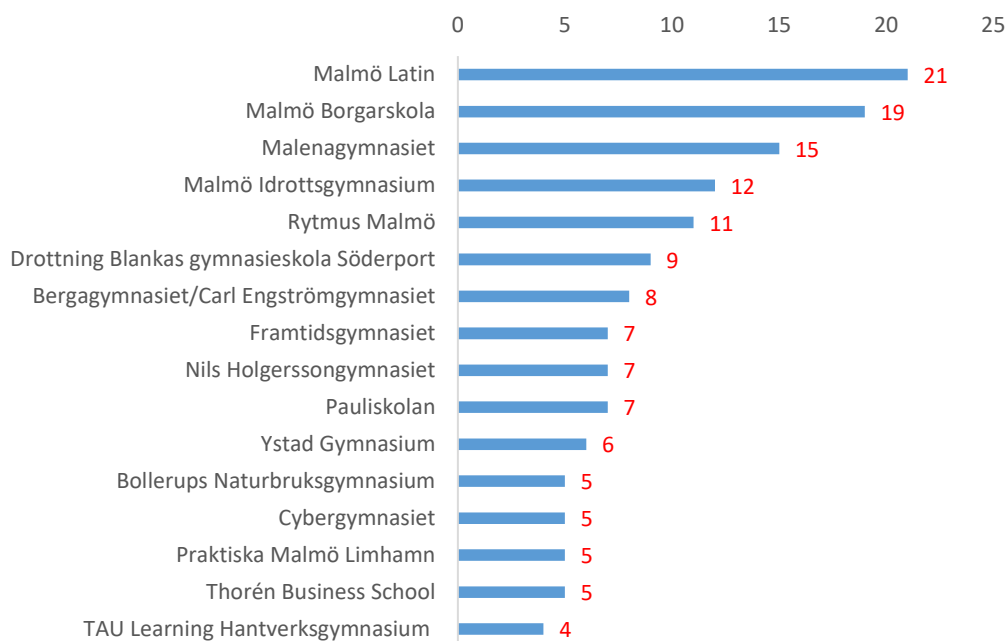


Figur 20 Andel av elever folkbokförda i Lunds kommun som sökt gymnasium i annan kommun 2018 och 2019. Andel i procent. Källa: Utbildningsförvaltningen.

<sup>32</sup> Uppgifterna är från Utbildningsförvaltningens system.

## Skolor

De skolor som elever folkbokförda i Lund har sökt utanför kommungränsen ligger framför allt i Malmö. Populärast är Malmö Latin och Malmö Borgarskola. Malenagymnasiet som är ett yrkesgymnasium i Sjöbo kommun är också populärt, se figur nedan.



Figur 21 Antal elever folkbokförda i Lunds kommun som sökt gymnasium i annan kommun 2018 och 2019. Andel i procent. Källa: Skolverket.

## Typ av program

Lite drygt hälften av de sökande ungdomarna valde högskoleförberedande program, 51,1 procent, och drygt 4 av 10 valde yrkesprogram, 42,3 procent, se figur nedan.

Typ av program	Antal	Andel i procent
Högskoleförberedande program	116	51,1%
Yrkesprogram	96	42,3%
Introduktionsprogram	14	6,2%
Riksrekryterande program med egna examensmål	1	0,4%
<b>Totalt</b>	<b>227</b>	<b>100,0%</b>

Figur 22 Antal och andelar av elever folkbokförda i Lunds kommun som sökt gymnasium i annan kommun 2018 och 2019 utifrån inriktning på program. Andel i procent. Källa: Skolverket.

## Val av yrkesprogram

De populäraste programmen för de ungdomar som har valt yrkesprogram, 96 stycken, är Fordons- och transportprogrammet och Naturbruksprogrammet, därefter Bygg- och anläggningsprogrammet, se figur nedan. De sökandes meritvärde ligger mellan 340 i

meritvärde och 85, med ett medelvärde på 178 för de som söker yrkesprogram i kommunala gymnasier.

Yrkesprogram	Antal	Andel
Bygg- och anläggningsprogrammet	13	13,5%
Barn- och fritidsprogrammet	2	2,1%
El- och energiprogrammet	8	8,3%
Fordons- och transportprogrammet	23	24,0%
Handels- och administrationsprogrammet	9	9,4%
Hotell och turism	3	3,1%
Hantverksprogrammet	9	9,4%
Industri tekniska programmet	4	4,2%
Naturbruksprogrammet	21	21,9%
Resturang- och Livsmedelsprogrammet	1	1,0%
VVS- och Fastighetsprogrammet	1	1,0%
Vård- och omsorgsprogrammet	2	2,1%
<b>Totalt</b>	<b>96</b>	<b>100,0%</b>

Figur 23 Antal och andelar av elever folkbokförda i Lunds kommun som sökt yrkesprogram i annan kommun 2018 och 2019 utifrån inriktning på program. Andel i procent. Källa: Skolverket.

#### Val av högskoleförberedande program

De ungdomar som sökte högskoleförberedande program valde i första hand Samhällsvetenskapsprogrammet och Estetiska programmet, följt av Ekonomiprogrammet, se figur nedan. De sökandes meritvärde ligger mellan 340 i meritvärde och 125, med ett medelvärde på 269 för de som sökte högskoleförberedande program i kommunala gymnasier<sup>33</sup>.

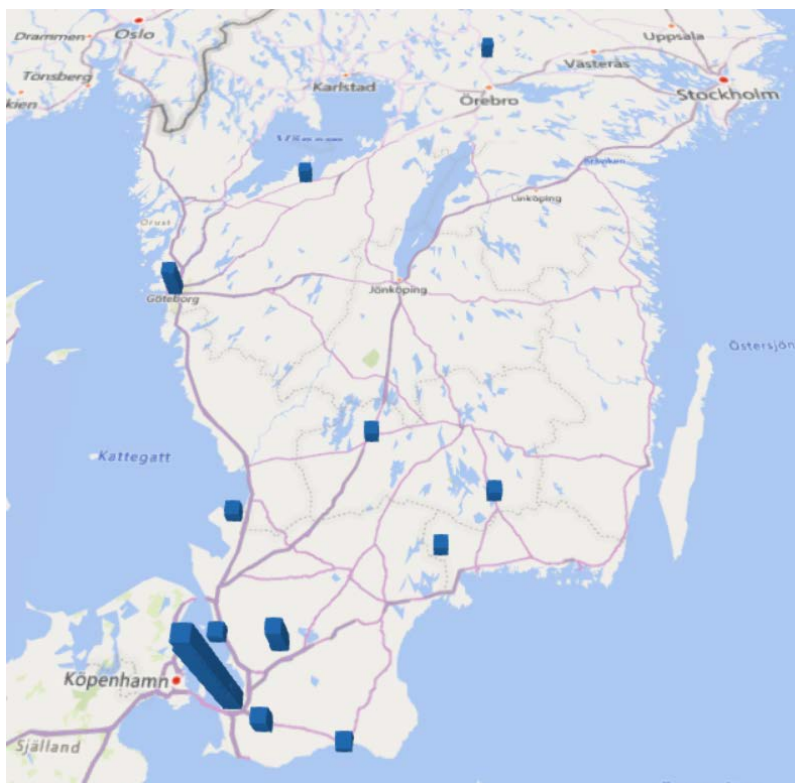
Högskoleförberedande program	Antal	Andel
Samhällsvetenskapsprogrammet	38	32,8%
Estetiska programmet	34	29,3%
Ekonomiprogrammet	16	13,8%
Naturvetenskapsprogrammet	11	9,5%
International Baccalaureate	10	8,6%
Teknikprogrammet	6	5,2%
Humanistiska programmet	1	0,9%
<b>Totalt</b>	<b>116</b>	<b>100,0%</b>

Figur 24 Antal och andelar av elever folkbokförda i Lunds kommun som sökt högskoleförberedande program i annan kommun 2018 och 2019 utifrån inriktning på program. Andel i procent. Källa: Skolverket.

<sup>33</sup> De saknas meritvärde för åtta av de elever som sökt och antagits på IB-programmet på Malmö Borgarskola.

### Ungdomar som söker kommunala högskoleförberedande program

De ungdomar som sökt kommunala högskoleförberedande program i andra kommuner har sökt, och kommit in på, från Åre i norr till Trelleborg i söder, se karta nedan. De hade i snitt 289 i meritvärde när de sökte till gymnasiet.

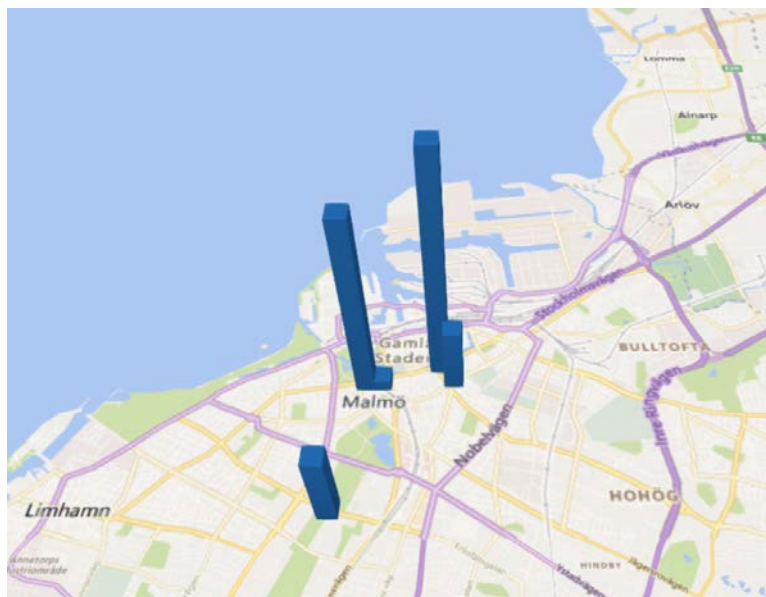


*Figur 25 Antal av elever folkbokförda i Lunds kommun som sökt högskoleförberedande program i annan kommuns kommunala gymnasium åren 2018 och 2019. Källa: Utbildningsförvaltningen.*

### Skolor och meritvärden Malmö

En absolut majoritet har valt gymnasier i Malmö, 52 stycken eller 75,4 procent, av de 69 stycken som har valt att söka kommunalt gymnasium i annan kommun. Deras meritvärde var 279,2 i medel när de sökte till gymnasiet. Det är bara en som går IB-programmet på Malmö Borgarskola som ingår i underlaget då det saknas meritvärde för de åtta andra som har valt att läsa IB-programmet i Malmö kommunala skolor istället för i Lund.





Figur 26 Antal av elever folkbokförda i Lunds kommun som sökt högskoleförberedande program i Malmös kommunala gymnasium åren 2018 och 2019. Källa: Utbildningsförvaltningen.

De populäraste skolorna för Lunds elever som söker sig utanför kommungränsen är Malmö Latin och Malmö Borgarskola. Elevernas genomsnittliga meritvärde ligger klart över meritvärdes genomsnitt för elever som gått årskurs 9 i Lund 2017, genomsnittligt meritvärde 256, och 2018, genomsnittligt meritvärde 254, för de ungdomar som har sökt Malmö Idrottsgymnasium, Malmö Latin och Malmö Borgarskola. Det är lägre för de ungdomar som har valt Pauliskolan.

Skola	Antal sökande elever	Meritvärde, medelvärde
Malmö Latin	21	285
Malmö Borgarskola	17	272
Malmö Idrottsgymnasium	7	301
Pauliskolan	6	235
S:t Petri skola	1	315

Figur 27 Antal av elever folkbokförda i Lunds kommun som sökt högskoleförberedande program i Malmös kommunala gymnasium åren 2018 och 2019 samt deras meritvärde i genomsnitt. Källa: Utbildningsförvaltningen.

## Bilaga 1 Inpendling och utpendling till kommunala gymnasieskolor

De 30 största inpendlingskommunerna för åren 2010 till 2018 till kommunala gymnasieplatser i Lunds kommun.

År	Kommun	Inpendling Kommunal huvudman	Inpendling Enskild huvudman
2018	Kävlinge	672	235
2018	Lomma	646	146
2017	Kävlinge	643	190
2016	Kävlinge	633	172
2015	Kävlinge	622	138
2012	Lomma	620	142
2014	Kävlinge	610	153
2011	Lomma	602	139
2010	Lomma	600	120
2017	Lomma	592	157
2013	Lomma	584	125
2010	Kävlinge	576	205
2010	Staffanstorps	570	129
2016	Lomma	560	135
2013	Kävlinge	555	185
2014	Lomma	543	111
2015	Lomma	541	117
2012	Kävlinge	537	236
2011	Kävlinge	532	226
2018	Staffanstorps	515	190
2011	Staffanstorps	513	145
2012	Staffanstorps	500	134
2017	Staffanstorps	496	157
2013	Staffanstorps	460	133
2016	Staffanstorps	445	146
2015	Staffanstorps	441	140
2014	Staffanstorps	438	126
2018	Eslöv	368	211
2017	Eslöv	337	222

De 10 största utpendlingskommunerna för åren 2010 till 2018 till kommunala gymnasieplatser i Lunds kommun.

År	Kommun	Utpendling Kommunal huvudman	Utpendling Enskild huvudman
2018	Malmö	100	102
2017	Malmö	90	87
2016	Malmö	87	98
2015	Malmö	86	116
2011	Malmö	85	105
2014	Malmö	81	93
2010	Malmö	75	105
2012	Malmö	66	105
2013	Malmö	63	105
2018	Sjöbo	31	0

## Bilaga 2 Antalet gymnasieplatser i Lund 2015 till 2018

Antalet gymnasieplatser i Lund, kommunala och enskilda för åren 2015/2016 till 2018/2019 och andel elever från Lunds kommun

År	Folkbokförda elever	Studerande, kommunala	Elever i enskilda skolor i Lunds kommun	Elever i kommunala skolor folkbokförda i Lunds kommun	Elever i enskilda skolor folkbokförda i Lunds kommun	Andel elever folkbokförda i Lunds kommun i	Andel elever folkbokförda i Lunds kommun i enskilda	Inpendling, kommunal	Inpendling, enskilda	Uppendling, kommunala	Uppendling, enskilda
<b>2015/2016</b>	3 330	5 850	2 030	2 470	510	42,2%	25,1%	3 380	1 520	190	160
<b>2016/2017</b>	3 270	6 050	2 280	2 400	540	39,7%	23,7%	3 650	1 740	190	140
<b>2017/2018</b>	3 430	6 210	2 410	2 500	580	40,3%	24,1%	3 710	1 830	200	150
<b>2018/2019</b>	3 710	6 580	2 600	2 670	640	40,6%	24,6%	3 910	1 960	230	170

Källa: Skolverket